ADITVS A
ADITUS
LOGICAM.

In vsum eorum qui prim
ACADEMIAM
Salutant.

Autore SAMVELE SMITH
Artium Magistro.

LONDINI
Excudebat *Guilielmus Stansby.*

M. DC. XXI.

ADITVS AD LOGICAM.

LIB. I.

CAP. I.

De definitione & diuisione Logicæ.

Logicæ nitio.

LOgica est scientia de quouis themate probabiliter, & anguste disserendi. Vel vt planiùs dicam: *Logica est artificiosa & methodica præceptorum comprehensio, quâ cognoscimus succinctè ratione vti ad fidem faciendam in qualibet re probabili.*

Quomo differt à G matica & Rhetori

Differt à *Grammaticâ*, quia hæc congruè dicere, illa secundum veritatem disserere: à *Rhetorica* quia hæc palmâ expansa, id est, fusè & ornatè: illa pugno contracto, id est, strictè & anguste argumentari docet.

Argumentari verò dicitur, non quòd tota Logicæ vis in argumentatione est sita,

Tria enim sunt Logicæ munera,
- Definire obscura,
- Diuidere vniuersa,
- Ratiocinari de verisimilibus:

Sed cum inter ista & plura alia Logicæ munera, quæ istis superaddat huius artis studiosus, primas semper obtinuit Argumentatio, eius solùm in definitione

mentionem fecimus, reliqua minoris precij officia reticentes magis quàm reijcientes.

are logica probabilibus ur argutari.

Atque vt quælibet Logicæ pars non docet argumentari, sed sola vltima, ita vltima non docet de qualibet re argumentari, sed solum de probabili; vel quod probabilium argumentorum major est copia, quàm necessariorum, & proinde à parte vberiori sumitur definitio, vel quia necessaria non sunt omninò Logicæ considerationi. Quatuor enim sunt teste Aristotele de quibus non est disserendum. 1. Ea quæ pœnam merentur, vt An Deus sit colendus. 2. Quæ sensui sunt obvia, vt An nix sit alba. 3. Quæ à nobis longè sunt amota, vt An sit aliquid supra cœlum vltimum. 4. Quæ possunt demonstrari, vt An homo sit risibilis. Quum igitur manifestè vera & manifestè falsa, aut demonstratione probari, aut sensu percipi possunt; restat, vt res solæ probabiles sint Logicæ considerationis, aut necessariæ, quatenus speciem præ se ferunt probabilitatis, & pro nostri conceptus imbecillitate nobis videntur probabiles.

erali di- Logica.

Tota Logica in tres partes dividitur; prima agit de vocibus simplicibus; secunda de complexis; tertia de discursu: vt enim pueruli abecedarij primò literas & syllabas noscere, inde notas conjungere, vltimò conjunctas legere sunt erudiendi: ita tyrones logici primò edocendi sunt, quid est vox, quomodo formetur, & quos vsus in logica habet; se cundò quomodo ex vocibus simplicibus fiat propositio, & quæ sunt eius affectiones; vltimò ex quibus propositionibus extruendus est syllogismus: quæ omnia dum nos (annuente Deo) tribus libris ostendere auspicamur, constructionis ordinem sequemur, & à voce simplici exorsi, indeq; ad propositionem progressi, in discursu demùm consistemus.

Cap. II.

De definitione & diuisione Vocis.

VT vocis natura, quæ primi & secundi libri subiectum est, meliùs dignoscatur, ab eius definitione & diuisione exordium sumemus,

vt quid sit de quo agitur omnibus innotescat.

Vox est signum rei & conceptuum ex instituto diuino aut humano, certa literarum aut syllabarum conformatione scriptum, aut pronunciatum. *Vocis desin.*

Ad vocem Logicam tria præcipuè requiruntur. Primò, vt sit significans, vnde infantium voces propriè non sunt voces, quia non sunt signa rerum. Secundò, vt non significet naturaliter, *sicut risus apud omnes lætitiam, fletus mœstitiam designat*, sed ex instituto vel diuino, *vt lingua Hebræa*: vel humano, *vt reliquæ omnes à Babelis euersione exortæ*. Tertiò, vt conformetur literis & syllabis, siue scribatur, siue pronuntietur; Vnde differt à sono, quod Sonus est collisio duorum corporum solidorum, sed vox non nisi naturalibus instrumentis formetur his versibus comprehensis: *Tria ad vocem requir.* *Quomodo vox differt à sono.*

Instrumenta nouem sunt, guttur, lingua, palatum,
Quatuor & dentes, ac duo labra simul.

Multifariam diuiditur vox; primò in Simplicem & Complexam. *Prima vocis diuisio.*

Vox simplex est cuius nulla pars quicquam seorsim significat, vt *veritas, domus* licet enim *Do & mus* seorsim sumpta vt sunt per se vocabula aliquid significant, prout tamen sunt partes illius vocabuli *Domus* nihil seorsim designant.

Vox complexa est quæ ex duabus aut pluribus simplicibus conflatur, *vt Armata veritas*; de hac voce fusiùs in sequentibus agemus. *Lib. 2.*

Vox simplex rursus subdiuiditur in Concretam & Abstractam.

Vox concreta est quæ rem conjunctim significat; vt album *parietem, hominem, aut tale aliquod subiectum consignificat cum albedine eidem inhærente.* Abstracta est quæ rem seorsim significat, vt albedo *qualitatem notat nulli subiecto inhærentem.*

Secundò diuiditur in vocem { primæ notionis, seu secundæ impositionis. } *Diuisio secunda.*

Vox primæ intentionis est, quæ aliquid extra animum significat, & rei primò est imposita; vt *Asinus, Arma.*

Vox secundæ notionis est, quæ non immediatè rem, sed modum aliquem seu instrumentum quo mediante res intelligitur, denotat; *vt Genus, Species, omnesq; voces artis.* Sic in Grammatica *lapis* est *vox* primæ notionis: sed quando dicimus lapis est nomen [*nomen*] erit vox secundæ notionis: sic in Logica *animal* est vox primæ notionis naturam realem animalis significans, sed vt est *Genus* est vox secundæ intentionis.

Sic tertia. Vltimò vox diuiditur in Communem, & Singularem.

Vox singularis est quæ vni tantùm rei attribuitur, vt *Ὁ λογικὸν vnius Academiæ, Socrates vnius hominis nomen est.* Hæc vox apud Logicos vulgo appellatur

Individuum triplex. Individuum: & quadrifariam diuiditur in

- Vagum, Signatum,
- Demonstrativum,
- Ex hypothesi.

1 Individuum vagum est vox communis, quæ aliquo quidem modo sed imperfectè ad rem singularem restringitur: sic si dicam *quidam homo*, verbum illud *quidam* hominem restringit, ita tamen vt quis intelligatur, nobis sit incognitum.

2 Determinatum est quod ad determinatam & certam rem singularem significandam ex arbitrio imponentium est institutum; suntq; propria rerum nomina, vt *Gabriel, Alexander, Bucephalus.*

3 Individuum demonstrativum est quando terminum communem cum pronomine demonstrativo sumimus, ad vnum aliquod particulare designandum; vt *Hic homo.*

4 Individuum ex hypothesi seu suppositione est, quando vniversale & commune nomen facta suppositione aliqua, non nisi de vno prædicatur, vt *Sophroniſci filius.* Qui ex se quidem est terminus communis, sed quia iuxta veritatem vni solum nimirum *Socrati* competit, secundum hanc suppositionem, quod Sophroniscus Socratem solum genuerit, Individuum dicitur, & rem singularem designat.

Alia apud alios Authores recensentur Individua, vt *Individua κατ' ἐξοχὴν*, vt poeta pro Virgilio, *aut περιφραστικῶς*, vt fluvius septemfluus pro Nilo; quæ

ad

ad aliquod dictorum indiuiduorum nullo cum negotio reduci possunt.

Vox communis est quæ multis communicatur, *sic homo de hoc & illo homine prædicatur, & animal huic & illi animali attribuitur.*

De voce singulari nulla tractat disciplina, & proinde Platonos acquiescere iubet, cum semel ad ipsam deventum sit. Communis verò est huius primi libri subiectum, quem obinde in duos tractatus partiti sumus, quorum primus aget de Prædicabilibus, posterior de Prædicamentis. Prædicabile enim à Prædicamento differt, primò quia Prædicabilia sunt recepta & res contentæ, at Prædicamentorum gradus sunt receptacula, & res continentes: secundò, Prædicamenta sunt primæ notiones & Prædicabilia secundæ: vltimò quoniam Prædicamenta sunt res quæ prædicantur, Prædicabilia ostendunt, quomodo prædicantur: de vtrisq; suo loco agemus, & primo de Prædicabilibus.

Quomo Prædica prædica differ.

CAP. III.

De Prædicabilibus.

PRædicabile est vox communis quæ de pluribus aptè nata est dici, *vt Animal de homine & bruto.* Dicimus quòd hæc vox *aptè nata est dici*, siu quod idem sonat, *habet potentiam prædicandi de pluribus*, quia licet actu quandoq; de vno tantum prædicatur, *vt animal de Socrate in hac propositione, Socrates est animal*, potentiam tamen habet de pluribus prædicandi, *Platone scilicet, Aristotele, aut quonislibet alio animali.*

Prædica quid?

Prædicabile verò differt ab Vniuersali, quòd Prædicabile dicitur de multis & Vniuersale est in multis: sic *natura humana dicitur vniuersalis*, quia est in quolibet particulari homine, sed *homo dicitur Species*, quia de singulis hominibus prædicatur; imò ob eam causam prædicabile dicitur de multis quoniam vniuersale est in multis; *vt homo de Socrate & Platone ideo prædicatur, quia humana natura vtrisque inest.*

Quomo fert ab v uersali.

Quinque enumerantur prædicabilia
1. Genus.
2. Species.
3. Differentia.
4. Proprium.
5. Accidens.

Genus est prædicabile quod prædicatur de pluribus specie differentibus in Quid. *Species verò ea dicuntur differre*, quæ sunt diuersæ species eiusdem generis. *Sic homo & brutum specie differunt*, & de ijs animal vt Genus prædicatur. *Prædicari autem in Quid*, est respondere ad quæstionem factam per Quid; interroganti enim *quid est homo?* sic respondetur *Animal*.

Genus trifariam diuiditur primò in
Summum.
Subalternum.

Genus summum est quod nunquam potest esse species, seu quo nullum datur aliud superius genus, vt *Substantia, Quantitas, &c.* totidem enim sunt summa genera quot sunt prædicamenta.

Subalternum est quod aliquando est genus, aliquando species; & ideo dicitur subalternum quod alternis vicibus genus est & species; Genus respectu inferiorum, & species respectu superiorum; *sic Substantia est Genus summum, Corpus subalternum*; genus enim est respectu corporis simplicis & compositi, & species respectu Substantiæ.

Secundo diuiditur Genus, in
Proximum,
Remotum.

Proximum est quod proximè speciei adiacet.

Remotum longiùs à specie distat, sic *corpus est remotum, animal est proximum hominis genus.*

Tertio Genus est, vel
Perfectum,
Imperfectum,
siue
Vnivocum.
Analogum.

Genus perfectum est quod æqualiter communicat naturam suis inferioribus, *sic animal dicitur genus perfectum*, quia æquè primò homini convenit, & bruto: brutum enim est æquè corpus animatum ac homo.

Imperfectum genus est quod vtrisque speciebus communicatur, sed alteri magis, alteri minus; ita *substantia de natura entis magis participat, quàm accidens*; accidens enim omnino non esset, nisi Substantiæ inesset.

Species

Species est prædicabile quod prædicatur de pluribus numero differentibus in Quid. *Ut homo, fortitudo. Numero verò dicuntur differre*, quæ sunt indiuidua & numerando solum sunt diuersa, *vt Plato & Socrates*, qui in humana natura simul conveniunt, sed numerando *hunc Platonem ab illo Socrate* diversum esse dicimus. *Quid sp*

Bifariam dividitur Species, primò in { Perfectam. Imperfectam. *Prima ei diuisio.*

Perfectæ dicuntur species, quæ sub perfecto genere continentur; *vt homo & brutum sub animali.*

Imperfectæ sunt, quarum vna perfectam, altera imperfectam generis participationem habet, *sic Substantia plus habet de natura entis quàm accidens.* *Diuisio s da.*

Secundò species partitur, in { Subalternam. Imam.

Species subalterna cum genere subalterno in omnibus consentit.

Ima species semper est species & nunquam Genus, vt *Homo*, & hæc sola in præsentiarum consideratur.

Differentia est prædicabile quod prædicatur de pluribus specie, vel numero differentibus in Quale quid. Dicitur prædicari, *De pluribus specie differentibus*, propter differentiam genericam, de *pluribus numero differentibus*, propter differentiam specificam; *Et in Quale Quid*, quia essentialem qualitatem notat, *vt rationale.* *Quid dif rentia.*

Tribus modis dividitur, primò in { Communem, Propriam, Maxime propriam. *Prima e diuisio.*

Communem voco quæ sumitur ab accidente communi, *sic idem à seipso potest differre*, Socrates enim puer à seipso iam grandævo differt. Propriam, quæ sumitur ab accidente proprio, *sic oculatus Oedipus à seipso oculis capto distinguitur.* Maximè propriam (quæ maximè ad propositum nostrum spectat) eam voco quam jamjam definivimus; duæ enim priores differentiæ solummodò ἀλλοῖον qualitate diuersum aliud ab alio facit, hæc ἄλλο seu essentialem quandam discrepantiam constituit, vt *rationale inter hominem &*

Secundò differentia, illa scilicet quam nos maximè propriam vocauimus, in { Genericam / Specificam } dividitur.

Generica est quæ de pluribus specie differentibus dicitur, *vt sensibile de homine & bruto.*

Specifica est quæ de pluribus numero differentibus prædicatur, *vt rationale de Socrate & Platone.*

Tertiò diuiditur in differentiam { Diuisiuam quæ diuidit genus. / Constitutiuam quæ speciem constituit. }

Notandum verò est quòd eadem differentia differenti ratione & diuisiua esse potest & constitutiua: Diuisiua scilicet ratione sui superioris generis, sed constitutiua respectu speciei; vt *rationale diuidit animal, & constituit hominem.*

Tria hæc prædicabilia clarius eluceſcent si arborem illam, quam vocant Porphyrianam, istis subjunxero.

Substantia.

Incorporea	Corporea
Spiritus	*Corpus.*

Corpus

Compositum	Simplex
Compositum.	*Elemẽtũ.*

Compositum

Animatum	Inanimatum
Animatũ.	*Lapides.*

Animatum

Sensile	Insensile
Animal.	*Planta.*

Animal

Rationale	Irrationale
Homo.	*Brutum.*

Homo.

SOCRATES PLATO CAESAR

In hac serie *Substantia* est summum genus, *Homo* est species infima; *Corpus, Compositum, Animatum, Animal*, sunt genera subalterna; *Incorporea, Corporea, Compositum, Simplex, Animatum, Inanimatum, Sensile, Insensile*, sunt omnes differentiæ genericæ, *Rationale & Irrationale* specificæ, vtræq; verò pro diuersa ratione & diuisivæ esse possunt & constitutivæ: *Socrates, Plato, Cæsar*, sunt indiuidua, sic dicta quod vlteriùs diuidi nequeunt.

Quid Proprium.

Proprium est quod omni soli semper & conuertibiliter accidit subiecto, *vt risibile homini*: Accidit omni, id est, omni indiuiduo, & soli, hoc est, soli speciei, & semper scilicet quoad potentiam; licet enim homo semper actu non rideat, potest tamen ridere, si aliquod lepidum obijciatur; denique necessariò & conuertibiliter accidit, quia fluit à principijs essentialibus speciei materia scilicet & forma totius compositi, vt *risibilitas ab anima rationali cum corpore humano vnita.*

Quid dens.

Accidens est quod potest adesse & abesse sine subiecti interitu, *vt albor à pariete.*

Diuisiones.

Duplex est { Separabile quod actu potest separari, *vt calor ab aqua.* / Inseparabile, quod non reipsa sed intellectu solùm separatur, *vt candor à cygno.*

Aliàs etiam diuiditur Accidens in Prædicabile & Prædicamentale.

Accidens prædicabile est quod contra distinguitur Proprio, *sic risibile est proprium sed non accidens.* Prædicamentale est quod opponitur Substantiæ, sic omnia prædicamenta, Substantiâ solùm exceptâ, sunt accidentia, & in hoc sensu proprium dicatur Accidens, id est, non substantia.

Finita iam de prædicabilibus tractatione, ipsa prædicamenta sequuntur enucleanda, præhibatis solùm quibusdam ad cognitionem prædicamentorum necessarijs, quæ obinde ab Aristotele vocantur Anteprædicamenta & proximo in loco intercedunt pertractanda.

CAP. IIII.

De tribus definitionibus.

TRactatus de prædicamentis in tres partes diuiditur, quarum prima agit de Anteprædicamentis, secunda de Prædicamentis ipsis, vltima *De postprædicamentis*: de singulis suo ordine.

prædicamentum quid. Anteprædicamentum est proœmiale documentum valens ad cognitionem prædicamentorum à priori.

sunt prædicamenta Tria in genere, septem in specie sunt anteprædicamenta { Definitiones tres. Diuisiones duæ. Regulæ duæ.

æquocommi- Prima definitio est Æquivocorum, quæ hunc in modum ab Aristotele definiuntur. Æquivoca seu Homonyma sunt, quorum nomen solum est commune, sed ad illud nomen accommodata definitio alia est atque alia, *quemadmodum Canis.*

æquoca Æquivoca sunt duplicia { Æquivocantia, nomina scilicet communia, vt *Canis.* Æquivocata, quæ sunt res per illa nomina significatæ, vt *Canis marinus, cœlestis, domesticus.*

Æquivoca verò hoc in loco definita sunt æquivocata, quæ ab vno æquivoco æquivocante vt à nomine communi dependent.

æquiquis Ad æquivoca sicut ex definitione colligitur tres requiruntur conditiones. Prima est vt vnum habeant nomen commune, id est, vt æquivoca in vno æquivoco æquivocante conveniant; Secunda vt diuersa sit æquivocatorum definitio, & diversus conceptus; Tertia vt illa æquivocatorum definitio ad æquivocum æquivocans applicetur, & illius ratione dicatur diversa. v. g. *Canis marinus & domesticus*, in vno communi nomine conveniunt quod ambo vocantur *Canes*: sed diversas sortiuntur definitiones & conceptus; ille enim est *Canis qui extra aquas, hic qui intra aquas degere non potest*; & licet ambo ratione alicuius tertij dicantur vnivoca, & eandem sortiantur definitionem, *vt ratione animalis vterq; dicatur corpus animatum*

ſenſile, hæc tamen definitio non eſt ad idem nomen accommodata, ſcilicet ad æquivocum æquiuocans, *Canem.*

Notandum autem eſt quod æquivocatio ſemper ſumenda eſt reſpectu rerum verè exiſtentium. Nam ſi latiùs extendatur ad res apparentes, fictas aut pictas, quodlibet vocabulum erit ambiguum; nihil enim eſt quod non fingi poteſt aut pingi. *Nota.*

Secunda definitio eſt Vnivocorum. Vnivoca autem ſunt quorum & nomen commune eſt & ad illud nomen accommodata definitio eſt eadem; ſic *homo & leo* in vno communi nomine conueniunt, quòd ambo appellantur *animalia*, eandemq; definitionem habent ad vniuocum vniuocans applicatam, *quia brutum eſt corpus animatum ſenſile, non aliter quàm homo.* *Definitio vniuocorum.*

Vniuoca ſunt duplicia. { Vniuocantia, nomina ſcilicet communia, *vt Animal.* Vniuocata, quæ ſunt res ſignificatæ, *vt homo, brutum.* *Vniuoca duplicia.*

Æquivoca & vnivoca in eo conueniunt, quòd ambo habent vnum nomen commune: ſed differunt quod æquivocorum ſolum nomen commune eſt, vniuocorum verò tum nomen tum definitio.

Inter æquivoca & vnivoca media ſunt Analoga, quippe quæ nec plane eandem, vt vnivoca, nec prorſus diuerſam vt æquivoca definitionem ſortiuntur, ſed naturam ſuam ſecundum prius & poſterius analogatis communicant: *ſic Ens de Subſtantia dicitur, & ratione Subſtantiæ de Accidente: ſic ſanitas medicina, vrina, & animal attribuitur*, cuius illa quidem cauſa, iſta ſignum, hoc verò ſubiectum dicitur. *Analoga.*

Tertia definitio eſt Denominatiuorum. Denominatiua verò dicuntur quæcunque ab aliquo ita vt caſu differunt, nominis appellationem habent, *vt à ſortitudine fortis.* *Definitio denominatiuorum.*

Ad denominatiua duo requiruntur, primò vt ab aliquo nomine appellationem habeant, id eſt, vt ab aliquo vocabulo deriuentur, ſecunda vt ab eodem nomine caſu, hoc eſt, vltima ſeu finali ſyllaba, differant, *vnde Grammatica ars & Grammatica mulier non habentur denominatiua*, quia caſu non differunt *Duo ad denominatiua requiruntur.*

& proinde inter æquiuoca sunt enumeranda.

Nominatiua triplicia.

De nominatiua sunt triplicia
1. Re tantùm, *vt virtus & studiosus.*
2. Voce tantùm, *vt vinum & vinolentem.*
3. Re & voce simul, *vt vinum & vinosus*: quæ sola in præsentiarum definiuntur.

Via ad denominationem quisita.

Ad omnem denominationem tria requiruntur, Nomen Substantivum, quod vocant denominans. Nomen Adjectivum, quod est denominativum. Subjectum, quod vocatur denominatum: vt quando dicimus *Cæsar & iustus. Cæsar* est denominatum, *Justus* Denominativum, *Justitia* denominans, quæ Cæsari inhærens facit vt ipse justus denominaretur.

CAP. V.

De duabus diuisionibus.

DVæ sunt diuisiones, vna vocum, altera rerum.

Prima diuisio vocum.

Vox diuiditur, in
Incomplexam quæ sine coniunctione effertur, *vt homo, vincit.*
Complexam quæ ex simplicibus conflatur, *vt homo vincit.*

Tribus modis vox complexa & incomplexa dicitur.

Tribus modis vox Complexa & incomplexa dicitur vel
Re tantùm.
Voce tantùm.
Re & voce simul.

Vox illa quæ sub vno nomine plures significationes complectitur, est voce tantum simplex, re tantum complexa, vt *Canis* licet sit voce simplex, res tamen plures in ea voce latent.

Cum plures voces ad vnam rem simpliceem exprimendam cõjunguntur ob defectum proprij nominis, vox est re simplex & voce tantum complexa, vt *corpus animatum.*

Quando simplex dictio rem simpliceem significat, vocatur vox re & voce simplex, *vt homo.* Re & voce complexa est, cum plures voces ad multas res significandas destinãtur, vt *Labor omnia vincit. Index est animi sermo.* Estque vel Distans.

Distans est cujus extrema copulâ verbali vel coniunctionali vniuntur, *vt Homo est animal.*

Indistans est cujus extrema componuntur, vt determinatum & determinabile, vt *Homo iustus.*

Nota.

Ex omnibus complexis, complexum voce tantùm in prædicamentis reponitur: ex omnibus incomplexis, iacomplexum voce tantum excluditur.

Res omnes sunt, vel { Substantiæ, Accidentia. } vtraque vel { Vniuersalia. Particularia. }

Quadruplex diuisio rerum

1 Vniuersales substantiæ, dicuntur de subjecto, sed non sunt in subjecto; *vt homo de Socrate & Platone dicitur. sed nulli subiecto inhæret.*

2 Particularis substantia, nec dicitur de subjecto, nec est in subjecto, quia est individualis substantia, vt *Socrates.*

3 Vniuersalia accidentia dicuntur de & sunt in subjecto, vt *albedo de hac & illa albedine dicitur, & homini, pariete, aut naui inest.*

4 Particulare accidens, de subjecto nullo dicitur, sed in aliquo est; *vt hac albedo in Socrate.*

Illud verò in subjecto esse dicitur quod cum in aliquo non quasi pars sit, non tamen potest esse sine eo, cui inest.

Inesse in subiecto.

In qua definitione tres ordine continentur inessendi conditiones. Prima est, vt in aliquo insit, id est, vt inhæsiuè sit in subjecto, & non ratione intentionis, vt *res est in fine*, qui intenditur; nec ratione gubernationis, *vt rex in regno*: nec ratione locationis, *vt locatum in loco.* Secunda, vt non sit ejus pars, vnde *nec genus in specie, nec species in genere propriè inesse dicatur*, quia illud est speciei pars materialis vicem materiæ supplens hæc generis pars subjectiua & ipsi subordinatur. Tertia, vt non possit esse sine eo cui inest: *vnde vestes & arma propriè corpori non insunt*, quia esse possunt corpore sublato.

Tres inesse conditiones

Octo sunt inessendi modi his versiculis comprehensi.

Insunt, 1 *Pars*, 2 *Totum*, 3 *Genus*, 4 *Species*, 5 *Color*, 6 *Rex in regno*, 7 *Res in fine*, 8 *locatum locato.*

Modi inessendi 8.

Ex his omnibus modis ille solùm est intelligendus, qui est; *vt calorini ne*, id est, inhæsivè vt accidens in subiecto,; reliqui omnes contra vnam aut alteram ex dictis inessendi conditionibus offendunt.

Præterea operæ pretium est notare quòd duplex est subiectum, vnum Prædicationis, alterum Inhæsionis. Subiectum prædicationis est quod alicui vniversali subijcitur; sic *homo animali*, *animal corpori*, *corpus substantiæ subordinatur*. Subiectum inhæsionis est, quod accidenti alicui subijcitur, vt sustentaculum quo suffulcitur; sic *albedo est in pariete*, à pariete enim sustentatur, ipsoq; absumpto consumitur eadem albedo.

Vbicunq; vero in dicta rerum divisione inveniuntur hæc verba [*Dicuntur de subiecto*] intelligendum est subiectum prædicationis: vbi autem illa verba [*Sunt in subiecto*] subaudire debemus subiectum inhæsionis.

Cap. VI.

De duabus regulis.

Dvæ sunt regulæ, quarum prima est.

Quodcunq; dicitur de prædicato, idem dicatur de subiecto; vt *si Socrates sit homo*, & *animal, de homine dicatur, vt etiam de Socrate prædicetur necessariò est.*

Multæ sunt huius regulæ limitationes; inter quas istæ notatu dignissimæ.

Primò vt non sit progressus à vocibus ad res id est, à vocibus primæ ad voces secundæ intentionis; vnde non sequitur, *Animal est genus*, *Homo est animal*, ergo, *Homo est genus*. Secundò, vt non sit transitus ab vno latere seriei prædicamentalis ad aliud latus, vnde non sequitur; *Homo est animal*, *Animal est vel rationale*, *vel irrationale*, ergo, *Homo est vel rationalis*, *vel irrationalis.*

Tertiò, vt non procedatur à concreto ad abstractum, vnde non sequitur, *Homo est iustus*, *Iustitia est qualitas*, Ergo, *Homo est qualitas.*

Secunda regula anteprædicamentalis in duas par-

tes distrahitur. Prima est, Diuersorum generum non subalternatim positorum diuersæ sunt species & differentiæ: *sic species & differentia Qualitatis diuersa sunt à speciebus, & differentijs Substantiæ aut Quantitatis.* Secunda est, Generum subalternatim positorum, nihil prohibet, easdem esse species & differentias, *sic Corporea est differentia corpus constituens, quæ corpori composito, animato, sensili attribuitur, quia hæc omnia ipsi subordinantur.*

CAP. VII.

De Prædicamentis in genere.

ABsolutis anteprædicamentis ad ipsorum prædicamentorum tractationem perueniendum est perspectâ primò generali eorum naturâ, vt quid posteà de singulis sit dicendum cognitum habeamus.

Prædicamentum Quid.

Prædicamentum est vocum res simplices experimentium ordinata quædam series.

Quomodo res & quomodo voces in serie prædicamentali reponuntur.

Ex hac definitione constat, quòd res & voces ad seriem prædicamentalem constituendam simul conueniunt. Res enim vt sunt res apud Logicos non considerantur, sed quatenus sunt vocum fundamenta; sic corpus naturale in Substantia ponitur, & in illius serie consideratur, sed non vt ex principijs, materia scilicet aut forma constet, nec vt affectiones habeat in motu nimirùm, in loco, in tempore esse, sed vt est fundamentum secundæ intentionis, seu vt est Genus quod per differentias diuisiuas potest diuidi. Vt enim Medico oculum curaturo necessarium est aliquam licet non exquisitam oculi cognitionem habere; ita in Logico requiritur, vt tantam rerum cognitionem haberet, quanta sufficeret ad notiones secundas super easdem fundandas & stabiliendas.

Quæ collocanda sunt in serie prædicamentali.

Quodcunq; verò in serie prædicamentali reponitur est ens reale & positivum, simplex & per se vnum, vniuersale, completum, finitum, voce distincta ac certa significatum.

Quæ excludenda.

Hinc excluduntur.

Vox artis, consignificans, privatio, fictum, Pars, Deus, excedens, complexum, seu polysemon.

Ista

Ista Categoriis non possunt verba locari.

Excluditur Vox Artis, quia est notio secunda seu rationis, quod nobis non cogitantibus non existit, vt *Zodiacus, Genus, Prædicamentum.*

Deus, quia propter suam eminentiam sub genere non est, & differentia constituente caret, ita vt magis sit supra seriem, quàm in serie.

Consignificans, quod nihil certi significat, vt sunt adverbia, nomina partitiua, interrogatiua, vniuersalia, & particularia signa, *vt omnis, aliquis, quidam, nullus.*

Priuatio, quia non denotat ens positiuum, sed rei absentiam, *vt tenebræ.*

Fictum præcipuè impossibile, quod nihil in rerum natura ponit.

Pars præsertim essentialis & integralis, quia non sunt entia completa.

Excedens seu transcendens, quia per omnia prædicamenta peruagatur, vt *Ens, aliquid, vnum, bonum, verum.*

Complexum re & voce simul, quia vnam rem simplicem non significat, *vt homo albus.*

Polysemon seu æquiuocum ante factam distinctionem, vt *Canis.*

Obseruandum est deniq; quod ex ijs quæ in serie prædicamentali reponuntur, quædam sunt κατὰ βάθος, quædam κατὰ πλάθος. id est, quædam in serie directa, *vt genera & species*, quædam collateraliter, *vt differentiæ*, collocantur, quæ etiam propter indiuisibilitatem naturæ in serie propriè non sunt, sed veluti graduum bases & statumina substernuntur, vt Individua omnia quæ perfectè nec diuidi possunt nec definiri.

Decem ab Aristotele enumerantur prædicamenta seu rerum capita, nec datur ens aliquod finitum & completum quod sub vno horum non comprehenditur.

Horum vnum est substantiæ, Substantia vulgò dictum, nouem vero accidentis, 1 Quantitas, 2 Qualitas, 3 Actio, 4 Passio, 5 Relatio, 6 Vbi, 7 Quando, 8 Situs, 9 Habitus.

Singu-

Singulorum exempla sunt hoc distichō inclusa. 1. Arbor, 2 Sex, 3 Suus, 4 Feruere, 5 Refrigerat, 6 Ustor. 7 Rui 8 Crat, 9 Stabo, nec 10 Tunicatus, ero.

Ex his quædam sunt Absoluta prædicamenta, quæ obinde vocantur Principalia, & sunt tria, Substantia, Quantitas, Qualitas; cetera septem sunt minùs Principalia, quia notant respectum aliquem inter duas res, vt Relatio quæ connotat respectum inter Relatum, & correlatum; Actio & Passio, quæ resultant ex vnione alicujus qualitatis cum substantia; Vbi & Quando, quæ oriuntur ex substantia considerata cum circumstantiis Loci & Temporis; Situs qui fit ex respectu partium ad totum: Habitus, qui procedit ex applicatione integumenti ad corpus. *Diuisio.*

CAP. VIII.

De Substantia.

INter prædicamenta primas semper obtinuit Substantia, quòd omnium accidentium est fundamentum. *Substantia definitio.*

Substantia verò definitur ens per se subsistens accidentibus subiectum; *Vt homo*, qui nulla re nisus, albedinis, virtutis; & id genus aliorum accidentium est fundamentum.

Substantia est duplex, Prima, vel Secunda. *Eius definitio Substantia prima.*

Substantia prima, quæ maximè & propriè substantia dicitur, est, quæ nec est in subiecto, nec dicitur de subjecto; non est in subjecto, quia est substantia, nec dicitur de subjecto, quia est indiuiduum, vt *Socrates, hæc arbor.*

Indiuidua enim primæ substantiæ dicuntur dupliciter de causa, primò, quia substant reliquis omnibus rebus, siue sint accidentia quæ eis inhærent, siue secundæ substantiæ, quæ de ipsis prædicantur, & in ipsis existunt: secundò, quia singularia primò ferunt sensus, priùs enim *Socratem* videmus quàm *hominem*, primariò enim & per se Indiuidua agunt & sentiuntur. *Cur ita dicit*

Secundæ substantiæ sunt primarum genera & species, vt *Homo, Corpus, Animal*: & ideò vocantur Secundæ, quia secundo loco vi intelligentiæ nostræ ex *Substantia secunda.*

primis

primis colliguntur: videndo enim *Socratem, Platonem* & alios particulares homines, quid homo illorum ſpecies ſit ſtatim colligimus.

Inter ſecundas verò eæ magis ſubſtantiæ dicuntur, quæ primis ſunt viciniores, vt Species ſuis generibus.

Proprietates eius ſex ſunt.

1 Subſtantia non eſt in ſubiecto, nimirùm inhæſionis; ſic enim duo corpora eſſent in eodem loco. Meliùs nullo modo hæc proprietas exprimi poteſt, quàm ſuppenendo hominem per fores clauſas & non cedentes penetrare potuiſſe, quod ſi fieret, duo corpora in ipſo tranſitu eodem loco comprehenderentur.

2 Secundæ ſubſtantiæ, & earum differentiæ, vniuocè de primis prædicantur. *Vniuocè verò prædicari*] eſt attribui primis, & ſecundum nomen, & nominis rationem, *ſic Animal, & quod animal conſtituit ſenſile, de Socrate prædicatur, & ſecundum nomen, quia Socrates eſt animal, & nominis rationem, quia Socrates eſt corpus animatum ſenſile, quæ eſt animalis definitio.*

3 Omnis ſubſtantia videtur ſignificare hoc aliquid. Hoc ſingularitatem, Aliquid ſubſtantiam ſignificat ita vt ſenſus ſit, Omnis ſubſtantia ſingularem, & ſubſtantialem eſſentiam deſignare videtur; quod quidem reuerâ cernitur in primis ſubſtantijs. Nam *Socrates ſingularem ſubſtantiam denotat*; & ſolùm videtur eſſe in ſecundis, quatenus nimirum de primis prædicantur; vt *quando dico Socrates eſt homo: Homo quodammodo Socratem & ita ſingularem ſubſtantiam ſignificaſſe videtur.*

5 Subſtantiæ nihil eſt contrarium. Non recipit magis aut minus. Vtræq; hæ proprietates ſunt intelligendæ de ſubſtantia quoad eius eſſentiam, & non ſecundum qualitates ipſi inhærentes. *Ignis enim aqua contrariatur & hæc aqua illâ magis minuſue calida dicatur. ſed hoc accidit propter calorem & frigus in ſubiectis, & non ratione ipſorum ſubiectorum, quæ nunquam ſibi inuicem contrariantur.*

6 Subſtantia vna & eadem numero permanens eſt contrariorum ſuſceptibilis, id eſt, Quamuis ſubſtantia nihil habet ſibi contrarium, in ſe tamen ſucceſ-

ſiuè

siuè; in gradibus intensis; aut simul in remissis, eadem recipere potest, quatenus est eorum fundamentum; *sic eadem aqua quæ nunc valdè calida est, statim erit frigida.* Excipiendæ verò sunt illæ substantiæ, quæ vnam qualitatem naturaliter impressam habent; *vt ignis eum naturaliter sit calidus, nunquam frigidus esse potest.* *Exceptio.*

Smith and Brearwood

omnis homo est animall
ergo omne rationale est homo
omne rationale est animall

Sub-

Substantia series prædicamentalis.

- Substantia,
  - Corporea,
  - Incorporea seu spiritus, cuius duæ sunt species.
    - Intelligentia cuius ordo est,
      1. Seraphin.
      2. Cherubim.
      3. Throni.
      4. Potestas.
      5. Dominatio.
      6. Virtus.
      7. Principatus.
      8. Archangelus
      9. Angelus.
    - Corpus,
      - Anima
        - 1. Vegetativa,
        - 2. Sensitiva,
        - Rationalis.
- Corruptibile
- Incorruptibile siue orbes cælestes.
  1. Cœlum empyreum. 2. Primum mobile. 3. Cœlum Chrystallinum. 4. Firmamentum. 5. Cœlum Saturni. 6. Iouis. 7. Martis. 8. Solis. 9. Veneris. 10. Mercurij. 11. Lunæ.

Animatum,
- Corruptibile,
  - Inanimatum quod est vel
    - Elementum,
      - Ignis, Aeris.
      - Aqua, Terra.
    - Mineralia,
      - Lapides, vt Marmor.
      - Metalla, vt Aurum.
      - Medium, vt Sulphur.

Sensile,
- Animatum,
  - Insensile seu Plantæ quarum tres sunt species.
    - Arbor, vt Cerasus, Laurus,
    - Frutex, vt Myrtica, Arundo,
    - Herba, vt Nasturtium, Beta.

Rationale
- Animal,
  - Irrationale, vt Bestia, quæ est vel
    - Volatilis, vt Auis.
    - Gradiens, vt Equus, Leo.
    - Aquatilis, vt Halec.
    - Reptilis, vt Vipera.
  - Homo

SOCRATES
PLATO
CATO
CÆSAR

Nulla datur substantia completa, quæ non in hac serie continetur: Incompletæ verò substantiæ, cuiusmodi sunt partes omnes, *vt Manus, Pes, Caput, Ramus*, non directè sed reductivè hic collocantur, quatenus scilicet ad suum totum reduci possunt; *vt Pes ad animal gradivum, & Ramus ad arborem vegetantem.*

CAP. IX.

De Quantitate.

Quantitatis definitio.

QVantitas est secundum quam aliquid quantum aut quotum dicitur. Res enim omnes ob magnitudinem quantæ, ob multitudinem quotæ dicuntur; *Sic ob superficiem campus amplissimus, ob numerum ingentem exercitus copiosus appellatur.*

Aliàs etiam definitur Quantitas, Accidens quod substantiæ communicat, vt in partes diuidi possit.

Prima diuisio Quantitatis.

Quum verò partes sunt duplices, discretæ, vel continuæ, hinc nascitur prima Quantitatis diuisio in Continuam & Discretam.

Quantitas continua est cuius partes communi termino copulantur. Terminus verò communis est, qui duo connectit quorum vnius extremum est, initiumq; alterius.

Quantitatis continuæ quinque species.

Quinque sunt species quantitatis continuæ,
1. Linea.
2. Superficies.
3. Corpus.
4. Tempus.
5. Locus.

Cuius partes
Puncto.
Linea.
Superficie.
Nunc.
Superficie.
tanquam termino communi copulantur.

Linea.

Linea est longitudo, latitudinis expers, cuius extrema sunt duo puncta.

Superficies.

Superficies est quæ longitudinem & latitudinem tantùm habet, cuius extrema sunt lineæ. Veraq; hæ species more Mathematicorum sunt intelligendæ, non de lineis pictis, sed verè existentibus, animi tantùm, non corporis oculis conspiciendis.

Corpus,

Corpus. Corpus longitudinem, latitudinem, & profunditatem habet, eiusq; extrema sunt superficies.

Locus. Locus est superficies concaua corporis ambientis: *sic terræ locus est aer, piscis locus est aqua.*

Tempus. Tempus est spacium ex solis cœliq; hoc est, astrorum vertigine collectum: *sic dies est spacium illud, quo Sol ab Oriente in occidentem rapitur.*

Discreta quantitatis species. Discreta quantitas est, cuius partes separatæ sunt & disiunctæ, nullóq; communi termino copulantur. Eius duæ sunt species, Numerus, Oratio.

Numerus Numerus est vnitatum multitudo, *sic quatuor multitudo quatuor vnitatum*, quæ nulla connexione vniuntur.

Oratio. Oratio est mensura literarum & syllabarum, secundum longitudinem, & breuitatem; Est quantitas, quia mensurat, & discreta, quia litteræ & syllabæ distinctè pronuntiantur, vt ho-mo A-ni-mal.

Secunda diuisio Quantitatis

Hæ duæ quantitatis species rursus subdiuiduntur in Quantitatem { Habentem / Non habentem } Partium positionem.

Quæ requiruntur ad partium positionem.

Tria verò requiruntur vt quantitas habeat partium positionem, primò vt partes termino communi copulentur, *vnde Numerus, & Oratio excluduntur, quia sunt discreta* quantitates; secundò vt sint aliquæ, ita vt digito demonstrari possint; tertiò vt singulæ sint ac permaneant; *Per vtrasque conditiones oratio & tempus amandantur, quòd propter perpetuum suum fluxum, nec finem habeant, nec permanenti am*; Restatur quòd quatuor sint species quantitatis partium positionem habentis, 1. Linea. 2. Superficies. 3. Corpus. 4. Locus; tres non habentis. 1 Numerus, 2. Oratio. 3. Tempus.

Nota. Qualitates aliquando quantitatis nomen sortiuntur; vt *Platonem magnum Philosophum, Archimedem magnum Mathematicum vocamus*, sed quantitates quæ prius nominauimus sunt per se, hæ solùm ex accidenti.

Tres sunt proprietates Quantitatis.

1 Non recipit magis & minus; *ita Gigas licet Pygmæo maior ratione corporis, non tamen est magis Quantitate, quam Pygmæus, æquè enim extenduntur, &*

æqualem extensionem non habent.

3 Istæ duæ proprietates Substantiæ cum Quantitate sunt communes, Maximè verò Quantitati proprium est, vt exinde res dicantur, æquales aut inæquales *sic corpus bicubitum est tricubito inæquale, alteri verò bicubito æquale.*

Series Quantitatis.

- Quantitas est vel
  - Continua, estq; vel
    - Perfecta, vt *corpus quod trinas dimensiones habet.*
    - Imperfecta, quæ est vel
      - Longitudo tantùm, *vt linea.*
      - Latitudo tantùm, *vt superficies.*
    - Discreta, cuius duæ sunt species
      - Numerus.
      - Oratio.

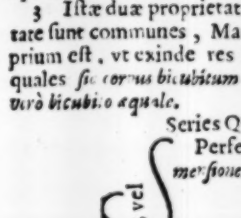

Ad hanc seriem analogicè reduci possunt extensiones graduales; *vt calor calore maior vel minor dicitur*, & extensiones grauitatis, seu ponderositatis, quæ quidem magis intensiones, quàm extensiones reuerà dici debent.

CAP. X.

De Qualitate.

QValitas est forma accidentalis, à qua subiectum denominatur Quale *sic à grauitate lapis grauis, à velocitate equus velox appellatur.* *Qualitas definitio.*

Qualitatis quatuor sunt species, Habitus, Potentia naturalis, Qualitas patibilis, Forma. Sedquia quælibet istarum specierum latitudinem habet, quatuor quasi gradus his speciebus adduntur, Habitui dispositio Potentiæ Impotentia, Qualitati patibili Passio, Formæ Figura. *Eius diuisio.*

Habitus est qualitas perfecta & consummata multis actionibus acquisita, vel diuinitùs infusa, quæ ita inhæret subiecto, vt propter firmitatem, & constantiam, non facilè permutetur contrario: *vt vera & acquisita dicendi scientia in Cicerone, aut pugnandi in Alexandro.* *Habitus.*

Habitus primò diuiditur ratione subiecti in Habitum corporis, *cuiusmodi est sanitas firma in corpore* *Prima habitus diuisio.*

absolutè salubrè, saltandi etiam & natandi experientia, & in Habitum animi, *cuius generis sunt virtutes & disciplina omnes.*

so secun-

Secundò ratione adeptionis habitus & præsertim animi diuiditur in { Infusum. Acquisitum.

Infusus est, qui singulari Spiritus Sancti gratiâ infunditur in hominum mentes, vel extraordinariè, *vt doctrina in Apostolis, vel ordinariè vt fides in electis.*

Acquisitus est qui crebris actionibus acquiritur; *vt dicendi & disserendi peritia*; & licet Spiritus Sancti gratia ad istum etiam requiritur, non tamen eo peculiari modo quo ad infusum.

positio.

Dispositio seu affectio est qualitas fluxa & transiens, quæ quia nondum penitùs fideliterque est infixa, excuti non ægrè potest; sic *cum quispiam rudi Minerua literas aut syllabas depingere potest, est in inclinatione ad scribendum, quum verò artificioso eadem queat exarare, habitum acquisiuit*; vnde habitus ætati virili, dispositio iuvenili comparatur, quod ille est dispositio perfecta, hæc habitus inchoatus.

omodo dif- ab habitu.

entia na-alis.

Potentia naturalis est qualitas naturaliter subiectis insita, quæ habilitatem conciliat, vt ad præstandas certas actiones, aut acquirendos habitus magis idonea habeantur; *vt bona valetudo, memoria tenax, ingenium acutum.* Et licet hæc potentia ad habitum requiritur, tanquam prævia quædam dispositio, & naturalis inclinatio; à dispositione tamen differt, quòd Potentia est quid insitum, & vi naturæ generatur; Dispositio est quid adventitium & per aliquos actus acquiritur.

omodo fert à dis-tione.

isio po-tia.

Potentia duobus modis diuiditur. Primò in { Activam. Passiuam.

ctiua.

Activa est, qua sumus ad agendum potentes; *Sic ignis potentiam activam habet ad vrendum, cultrum ad secandum.*

assiua.

Passiua est, quâ res aptæ sunt ad aliquid patiendum, *Sic molle potentiam habet vt fecetur.* Vtraeque hæ potentiæ actu perficiuntur bifariam, vel scilicet cum in opus exeunt, *vt quando ignis vrit*, vel cùm in habitum [illegible] *vt quando puer discit literas.* Se-

Secundò potentia dividitur in { Primam. Secundam. *Secun- uisio.*

Prima est quæ proximè emanat è forma subiecti, *vt potentia loquendi in homine, sentiendi in brutis, illa ab anima rationali, hac à sensitiua fluit.* *Prima*

Secunda est dispositio organi & temperamenti, per quam potentia illa prima in actum producitur, atque hæc omnibus non æqualiter communicatur, sicut illa prima; *Luscus enim propter organi debilitatem non tam clarè videt, quàm qui magna acie est præditus, licet vterque primam potentiam æqualiter sortitur.* *Secun-*

Impotentia est imbecillitas facultatum naturalium in substantijs, siue animatæ sunt, siue inanimatæ; *vt Sterilitas in agro, stupiditas in homine.* *Impote-*

Qualitas patibilis est quæ infert passionem sensui; *Ita tactus frigore & calore, molli & duro afficitur; visus coloribus, auditus sonis, sapore gustus, odore olfactus.* *Qualit- patibilis*

Passio est subita animi commotio ex qua oritur calor sensum afficiens; *vt rubor quo vultus ex verecundia suffunditur*: Differt à patibili qualitate, quia non est stabilis & permanens, *vt candor in pariete*; sed qualitas citò amota; *vt pauor ex metu.* *Passio.*

Figura est terminatio qualitatis, quæ termino aut terminis clauditur; *vt Circulus, Triangulus, Quadratum.* *Figura.*

Forma est constitutio membrorum, & partium in ipsa figura, sub sensum videndi cadens; membrorum quidem in animalibus, *vt in homine, aut leone*; partium in reliquis corporibus; *vt forma pyramidis, aut Amphitheatri.* *Forma.*

Vel vt alij plurius definiunt. Forma est coloris totius corporis, inprimis verò faciei suavitas. Figura est lineamentorum seu partium corporis, optimus situs: *Sic AEthiops benè figuratus esse potest, sed non valdè formosus, Anglus etiam formosus satis, sed malè figuratus*

Proprietates eius sunt tres.

1 Sola qualitas propriè & per se contrarietatem recipit; *Sic calidum frigido, album nigro contrariatur.*

2 Qualia magis & minùs recipiunt, id est, Qualitates in subiectum suum, non in instanti, sed paulatim & per gradus ingrediuntur; *vt æqua primò te-*

porem, inde calorem, vltimò fervorem recipit; vnde non ipsa qualitas, sed potiùs qualitatis receptio dicitur esse secundum magis & minùs.

Vtræq; hæ proprietates soli, sed non omni qualitati conveniunt. Potentiæ enim naturales, & Figura, nec contrarietatem, nec gradus recipiunt. Patibiles qualitates etiam contrariantur, sed non omnes, medijs enim coloribus nihil reperitur contrarium.

3 A qualitate res dicuntur similes aut dissimiles, sicut à quantitate æquales aut inæquales; *Si. qui eodem colore imbuti sunt, similes, qui diuersò, dissimiles appellantur.*

Series Qualitatis.

CAP. IX.

De Relatione.

Relata sunt duplicia, vel { Propria, seu secundum Esse. / Impropria, seu secundum Dici.

Relata secundum dici sunt, quæ ad se invicem modo quopiam sunt affecta, quorum vno existente, non necesse est alterum sequi; *Sic Scientia ad scibile refertur*; *scibilia enim multa in principio mundi exiterunt, priusquam crearetur homo qui ipsa sciret.*

Relata secundum esse sunt, quorum totum esse in respectu consistit: & quorum vno existente & cognito, alterum necessariò existit & cognoscitur: *Sic pater sine filio, vt pater, nec existit, nec cognoscitur.*

Duobus modis relata secundum Dici differunt à relatis secundum Esse, primo quod illa habent essentiam aliquam absolutam in alio prædicamento: *Sic scientia est in qualitate, scibile in Actione, licet illa ad scibile, hac ad scibile referatur*; hæc vero totum suum esse in relatione habent; *Pater enim nihil est, nisi ad filium referatur:* Secundò relato secundum Dici cognito, non necessariò cognoscitur ejus correlatum; *scibilia enim multa sunt in terræ visceribus, quæ sinsum ad quem referuntur non sciunt*; existente verò & cognito vno relato secundum Esse, necessariò cognoscitur eius correlatum; *neminem enim Patrem, neminem Dominum vocamus, nisi quem servos, aut filios, habere certò scimus.*

Ad relationem tria præcipuè requiruntur, 1. Fundamentum, cui relatio innitatur. 2. Terminus duplex, Relatum & Correlatum. 3. Relatio seu respectus quidam inter illos terminos; *Sic homo est fundamentum, pater & filius sunt duo termini relatiui; paternitas, & filiatio, sunt relationes inter eos terminos.*

Proprietates relatorum sunt quatuor.

1 Relata dicuntur ad convertentiam; id est, Cuilibet relato suum correlatum ita respondet, vt vnum possit dici alterius; *vt scientia est scibilis scientia, & scibile est scientia scibile; pater est filij pater, & filius*

2 Relata recipiunt magis & minùs.

3 Relata recipiunt contraria. *Sic virtus, quæ ad studiosum refertur, vitio contrariatur, & amicitia Pyladis & Orestis minor fuit, quàm Iohannis & Petri Apostolorum.* Sed istæ duæ proprietates nouissimè nominatæ, neq; omnibus relatis competunt; nihil enim contrariatur *duplo & dimidio*: nec solis, quia conueniunt etiam Qualitati nec relatis vt sunt relata, sed vt qualitate fundantur; *Sic enim scientia ignorantiæ contrariatur, vt est habitus, sed non vt ad scibile refertur.*

4 Relata simul sunt naturâ. *Simul vero natura dicuntur*, quæ Posita se ponunt, & perempta se perimunt invicem, & quorum alterum non est alterius causa; sic *Posito patre ponitur filius, nec pater vt pater est filij causa, sed vt homo.*

Prima proprietas vtrisque relatis convenit; secunda, & tertia solùm relatis secundum dici; quarta solùm relatis secundum esse.

Series Relationis.

Relata sunt vel secundum
- Dici, quæ propriè ad hoc prædicamentum non spectant.
- Esse quæ diuiduntur vel
  - Secundum fundamentum & ita quædam fundantur vel in
    - Quantitate; vt *æquale & inæquale.*
    - Qualitate; vt *Simile & dissimile.*
    - Substantiâ; vt *Pater & Filius.*
  - Secundũ terminos & sic sunt vel relata
    - Æquiparantiæ quorum termini sunt eiusdẽ dignitatis: vt *Simile, Æquale.*
    - Disquiparantiæ, quorũ vnum alterum superat; vt *Pater & Filius, Dominus & Seruus.*

CAP. XII.

De Actione & Passione.

ACtio est vis agentis in passum, secundum quam in id, quod subijcitur agere dicatur, vt *calefactio, frigefactio.* *Actio.*

Quatuor ad omnem actionem requiruntur. Primo

d actiqui- agens vt. *ignis*, secundò qualitas secundum quam a. git, vt *calor*, tertiò patiens, vt *aqua*, quartò actionis receptio, vt *impressus caloris in aquam*.

duplex. Actio est duplex vel
- Transiens, quæ immutationem extrinsecus adfert, & est propriè huius considerationis; vt *cum ignis aquam calefacit*.
- Imminens, quæ in eodem subiecto, quo excitata est terminatur, vt *voluntio, intellectio, sensatio*.

Proprietates eius sunt tres,
1 Actio omnis passionem infert.
2 Actio recipit magis & minus.
3 Actio recipit contraria.

Sed istæ duæ posteriores proprietates actioni per se non insunt, sed per & propter Qualitates: *Calefactio enim & frigefactio contrariantur, quia calor & frigus sunt contraria qualitates, & aliud a io magis minusue calefacit, prout magis minusue calet.*

Series Actionis.

Actio dividitur vel ratione
- Modi secundum quem agit, & ita est
  - Imminens.
  - Transiens.

vel

Actio- Causæ & est vel
- Naturalis, & huius tot sunt species, quot sunt potentiarum naturalium,
- Voluntaria
  - Corporis, vt *saltatio, natatio, &c.*
  - Animi quæ est vel
    - Intellectus.
    - Voluntatis.

Passio est actionis receptio, vt *calefieri, frigefieri*.

Est duplex vel
- Transmutatiua, cum realis aliqua mutatio fit in patiente, vt *cum aqua calefit*; hæc *transeunti* actioni respondet.
- Intentionalis cum nulla fiat cuidens mutatio, vt *visio*, hæc *imminenti* respondet.

Hæc passio ab illa in qualitate differt, quia hæc est receptio & introductio Qualitatis, illa est qualitas recepta & introducta. licet hoc permanens.

In vtroque prædicamento notandum, quòd quædam vocabula, & figurâ vocis, & terminatione, vim habent actionem aut passionem significandi, vt *docere*,

& do'cri, ſcribere & ſcribi; quædam ſignificatione ſunt actiua, & ſignificatione paſſiua, *vt* timere, *intelligere, videre, & omnia verba ſenſus*; quædam denique ſunt tenninatione paſſiua, & ſignificatione actiua, vt *inſidiari, proficiſci.*

Proprietates eius tres ſunt. 1. 2.

Paſſio præſupponit actionem. Recipit contraria. Intenditur & remittitur.

Series paſſionis. *Series p*

Paſſio eſt { Naturalis, / Voluntaria, } { Animi { Intellectus. / Voluntatis. / Corporis. } *uia.*

CAP. XIII.

De quatuor vltimis prædicamentis.

VBi eſt loci notatio, rei, perſonæ, aut facto accommodata, Vt *in foro eſſe.* *Vbi.*

Quando eſt temporis notatio, rei, perſonæ, aut facto accomodata, vt *nudiuſtertius.* *Quando*

Vbi & Quando nec interrogatiuè hic ſumuntur, vt *quando rediit herus? vbi illic ſcelus qui me perdidit?* nec indefinitè vt *quando venit plenitudo temporis Deus miſit filium ſuum*; ſed relatiuè, Quando enim idem ſignificat quod Aliquando, vel eſſe in tempore, & indicat affectionem rei, quæ eſt, fuit, vel erit in tempore: & Vbi ponitur pro Alicubi eſſe, ſeu eſſe in loco, habitudinem notans rei locatæ ad locum, quo circumſcribitur, & in quo continetur. *Quomod hic ſumu*

Situs eſt rei cuiuſq; partiũ poſitio, vt *Seſſio, Statio.* *Situs.*

Habitus eſt integumenti ad corpus applicatio. vt *Habitus*
togatum eſſe, creatum eſſe.

Proprietates ſingulorum tres ſunt.

1 Non intenduntur & remittuntur.

2 Non habent contraria.

3 Rebus competunt, præſertim corporeis.

Series quatuor prædicamentorum minus principalium.

Vbi eſt vel { Naturale, / Fortuitum, } Vtrumque vel { Commune, vt *in foro eſſe.* / Proprium, *quando aliquid in proprio loco cõtinetur.* } *Series v*

Quan- Quando est vel { Præteritum, *vt in præterito* / Futurum, vt *in futuro* / Presens, vt *in præsenti* } *Seculo, Mense, vel Anno esse.*

Situs. Situs est vel { Naturalis { Animatorum, vt *capitis vel pedis sursum & deorsum.* / Inanimatorũ, vt *hoc vel illo modo sitũ suum habeant* } / Voluntarius vel fortuitus, vt *pro libito sedeamus, stemus, accumbamus.* }

Habi- Habitus est vel { Naturalis in bruto, vt *calcar in Gallo, promuscis in Elephante.* / Voluntarius in homine, estque rursus vel { Indumenti. / Ornamenti. / Pœnæ. } }

Cap. XIIII.

De oppositione, & ante oppositionem primò de Identitate & Diuersitate.

TErtia pars tractationis de Categorijs sequitur, quæ agit de distinctione quorundam vocabulorum, quæ ad pleniorem prædicamentorum cognitionem conducunt à Posteriori, & obinde appellantur Postprædicamenta.

ædicam quid. Postprædicamentum verò definitur supplementum quoddam traditum immediatè post prædicamenta, valens ad eorum cognitionem à Posteriori.

sunt. Quinque sunt post prædicamenta { 1 Oppositio, / 2 Modi priorum, / 3 Modi simul, / 4 Motus. } 5 Modi habendi.

Quæ omnia his versiculis comprehenduntur.

1 Op. 2 pri. 3 mo. 4. simul. 5 ha.

tot sunt postprædicamenta.

Primum igitur postprædicamentum est Oppositio, sed quia ex rerum convenientia meliùs cognoscatur earum oppositio; pauca præmittemus de rerum Identitate & Diversitate, posteà ad oppositionem descendemus.

Quæcũq; sunt in prædicamentis vel
- Conueniunt, & fiunt idem
  - Genere.
  - Specie.
  - Numero.
- Differunt, & sunt res, vel
  - Diuersæ.
  - Oppositæ.

Conueniunt quibus aliquid est commune. *Quæ conueniunt genere.*

Ea Genere conueniunt quæ eidem generi, vel proximo, vel remoto subijciuntur; *sic homo & brutum in animali vt in proximo, in substantia vt in remoto genere conueniunt.*

Conueniunt specie quæ sunt eiusdem speciei individua, vt *Socrates & Plato.* *Specie.*

Numero seu individuo conueniunt, quæ eandem rem singularem designant, siue sint
1. Plura nomina eiusdem rei, vt *gladius & ensis.*
2. Definitum & definitio, vt *hic homo, hoc animal rationc.*
3. Proprium & eius subiectum, vt *Socrates, & hoc risibile.*
4. Accidens & subjectum; vt *Rex, & hic purpuratus.*

Regula.

Quæcunque individuo conueniunt, etiam specie, & quæ specie genere conueniunt, non contrà. Sic *Socrates & Sophroniſci filius individuo conueniunt, scilicet in vno particulari homine, & proinde in homine, proinde in animali conueniunt, sed nec in vna specie, nec in vno individuo.*

Diuersæ res dicuntur quæ inter se differunt, sine omni pugna, vt *aurum & lapis.*

Tripliciter vero res dicuntur diuersæ.
- Realiter.
- Formaliter.
- Modaliter.

Res quæ realiter dicuntur diuersæ.

Realiter dicuntur differre, quæ se habent vt res separatæ, & à se invicem seiunctæ, vt *homo & arbor.* *Realis distinctio quæ*

Hæc autem realis distinctio est
- Interna, per internos terminos.
- Externa, per externos.

Interna.

Interna distinctio rursus est vel
- Subordinata quæ fit per terminos subordinatos, estque vel
  - Generica.
  - Specifica.
  - Numerica.
- Coordinata quæ fit per terminos coordinatos.

ica. Generica distinctio est eorum quæ differunt genere vel proximo, vel remoto: vt *homo, & virtus.*

ca. Specifica est eorum quæ ex vno genere orta per essentiales differentias separantur, vel quæ sub speciebus disparatis ponuntur, vt Individua diuersa sic *homo à bruto, Bucephalus ab Alexandro separatur.*

rica. Individualis distinctio, est separatio duorum, aut plurium individuorum, sub vna specie positorum, numero differre quæ dicuntur, vt *Petrus, & Paulus, hæc & illa arbor.*

ata. Coordinata distinctio est quando res per suas causas siue proximas, siue remotas, vel subiectum per sua accidentia, vel accidentia per subiecta distinguuntur, vt *loqui & balare subiecto, risus & fletus causa efficiente differunt.*

rna. Externa differentia fit, quando res per obiecta, adiuncta, circumstantias loci aut temporis distinguuntur vt *si vnus ab altero per vestes, arma, aut loci distantiam separetur.*

lis di- Modalis distinctio est, cum duo entium modi ita
tio. distinguuntur, vt Essentia, & Existentia, quarum hæc singularium est, illa vniuersalium: sic etiam qualitatum gradus distinguuntur, vt *calor in primo gradu à calore in secundo modaliter differt.*

e is di- Formaliter dicuntur differe, quorum vnum sub al-
tio. terius definitione sumitur: sic omnia quæ sibi invicem subordinantur inter se differunt vt *homo & animal, animal & animatum.* His præliba tis ad oppositionẽ redeo.

fitio Oppositio est duorum simplicium terminorum repugnantia, ita vt nec vnus alteri, nec vterque tertio possit secundum idem, eodemque modo, & tempore convenire: *idem enim, eodemque respectu, simul pater non est, & filius.*

fita qua- Dicuntur autem oppositaquadrifariam { Relativè. Priuativè. Contrariè. Contradictoriè.
lia.

Relativè opposita sunt quorum vnum consistit ratione alterius, vt *Pater & Filius.* Hæc ex ijs quæ superiùs in Relatione dicta sunt planiùs elucescant.

ria. Contraria sunt quæ sub eodẽ genere posita maximè à se invicem distant. & eidẽ susceptibili vicissim insunt, à quo se mutuò expellunt, nisi alterũ eorũ insit à naturâ.

Ad contraria igitur tria requiruntur, primò vt sint sub eodem genere, scilicet Qualitatis: nam solarum Qualitatum est contrarietas, secundò vt maximè à se invicem distent in natura positiva, id est, vt ambo extrema sint positiva: tertiò vt se invicem expellant, nisi alterum eorum insit à natura: *sic calor & frigus in aquâ, in pariete albedo & nigredo contrariantur.* *Qua' req rum ut a contraria*

Contraria sunt duplicia, Mediata, vel immediata. *Contraria plicia.*

Mediata sunt quæ medium aliquod habent; *sic inter calidum, & frigidum admittitur tepidum, inter album, & nigrum, intervenit flavum.* *Mediata*

Immediata sunt quæ nullum admittunt *medium, vt par, & impar; sanum, & ægrum.*

Notandum verò quòd triplex est medium, Subiecti vel abnegationis, cui nullum oppositorum convenit, *sic lapis nec pulcher est, nec filius, nec cæcus, nec videns*; huiusmodi medium habent relata, & priuantia: vel medium proportionis inter excessum & defectum, *sic virtus moralis dicitur in medio consistere*, vel participationis, *sic color viridis est medium*: cuiusmodi medium intelligimus quando contraria mediata nominamus. *Triplex dium.*

Priuatiua opposita sunt priuatio, & habitus; quorum hic præsentiam, illa rei absentiam denotat in subiecto capaci: *sic cæcitas est privatio visus.* *Privatiua*

Ad priuationem igitur tria requiruntur; primò, vt ambo opposita habeant fieri circa idem subiectum, *vnde coecitas non est in lapide, sed visus privatio*, quia ambo habent fieri circa oculum; secundò vt fiant circa idem subiectum ordine irregressibili: sic *à privatione ad habitum non datur regressus, si modo privatio illa sit totalis*: tertiò vt remotus sit à natura determinatum; *vnde catulus ante decimum non dicitur cæcus.* *Ad pri nem tria quiruntur*

Privatio verò duplex est, Totalis, vel Partialis. *Privatio.*

Privatio totalis est privatio & actus & potentiæ, vt *Silenus natus cæcus.* Hic verò primam potentiam non intelligo, quæ ab animâ sentiente fluit & omnibus æqualis manet, sed secundam, quæ à recta organi dispositione emanat, & potest demi. *Totalis.*

Privatio partialis seu actualis est, quæ actum tollit sed *Partialis.*

odo di-
untur. sed non potentiam, vt *in connivente, aut dormiente est priuatio visus, sed non totalis.* Atque hæ duæ species per regressum distinguuntur; à partiali enim, sed non à totali priuatione concedendus est regressus; *vt à somno ad vigiliam, non à m[illegible]e ad vitam.*

dictoria. Contradictoria oppositio est affirmatio & negatio eiusdem vocis simplicis; *vt homo non homo.*

Hæc omnium est fortissima, quia caret cum participationis, tum abnegationis medio; *nihil enim datur, quod partim est homo, partim non homo; aut quod neque homo est, neque non homo.*

Cap. XV.

De modis Priorum & Simul.

q̃ modi
um. QVinq; modis aliud alio dicatur prius, qui omnes his versiculis comprehenduntur.

1. *Tempore,* 2. *Natura,* 3. *Prius ordine, dic &*
4. *Ho ore.*
5. *Causam causato, dicimus esse prius.*

pore. Tempore prius dicitur, quod est altero antiquius; vt *senex puero.*

ura. Naturâ prius, à quo non retro commeat consequutio, vt si vnum sit non necesse est duo esse, sic genera speciebus priora sunt, & species individuis, *vt animal homine, & homo Socrate.*

itate. Dignitate prius, quod altero excellentius dicitur, vt *miles armigero.*

ne. Ordine prius dicitur, quod prius disponitur; vt *exordium narratione.*

a. Causâ prius est, cum consequentia valet ab vno ad alterum, & vnum est alterius causa; *sic hominem esse convertitur cum hac propositione* homo est; quia enim homo revera est in rerum natura, ideo hæc propositio verificetur, *Homo est.*

Tres sunt modi simul.

1. Tempore, quorum generatio est in eodem tempore; vt *Hippocratis aemellorum.*

2. Natura, quæcunq; convertuntur secundum essendi consequutionem, & neutrum est causa alterius; vt *Pater & filius, Dominus & servus.*

3. Divisione, cui similes sunt differentiæ & species idem genus condividentes; vt *rationale & irrationale, homo & brutum.*

CAP. XVI.

De Motu & Modis habendi.

MOtus est successiua vel instantanea mutatio substantiæ aut accidentis, in potentia, ad aliam formam, siue internam, siue externam suscipiendam; *vt cum homo generetur, mutatur substantia ad animam rationalem acquirendam, cum paries dealbetur, externa forma inducitur.* *Motus quid.*

Eius sex sunt species, 1. Generatio, 2. Corruptio, 3. Augmentatio, 4. Diminutio, 5. Alteratio, 6. Latio; quæ, per terminos *à quibus* & *ad quos* moventur, definiuntur. *Sex species motus.*

Generatio est motus à Non esse, ad Esse; vt *quando ex semine patris quod est non ens tale, homo generatur.* 1 1 *Generatio.*

Corruptio est motus ab Esse, ad Non esse; vt *quando ex homine viuente fit cadauer.* 2 2 *Corruptio.*

Augmentatio est motus à Minore, ad Majorem quantitatem; vt *cum ex paruo surculo, crescit arbor.* 3 3 *Augmentatio.*

Diminutio est motus ex Majore, ad Minorem quantitatem; vt *quando homo pinguis, fit macilentus.* 4 *Diminutio.*

Alteratio est motus ab Vna qualitate, ad Aliam; vt *si aqua frigida, fiat calida.* 5 *Alteratio.*

Latio est motus ab Vno loco, ad alium; vt *si quis iter faciat ab Oxonio aliò se loco, ad Londinum.* 6 *Latio.*

Generatio & Corruptio versantur circa Substantiam, & fiunt in momento: Augmentatio & Diminutio circa Quantitatem, Alteratio circa Qualitatem, Latio circa Vbi & in tempore successiuo perficiuntur. *Nota.*

Octo sunt habendi modi, vel scilicet 1. Qualitatem, vt *Virtutem*; vel 2. Quantitatem, vt *Bicubitum*; vel 3. Vestimentum, vt *Tunicam*; vel 4. Aliquid in parte, *Octo habendi modi.*

vt *Annulum supra pollicem*; vel 5. Partem, vt *Oculum*; vel 6. Aliquid in vase, vt *Vinum in amphora*; vel 7. Possessionem, vt *Domum*; vel 8. Mulierem, vt *Vxorem*; sed iste habendi modus postremus ab Aristotele habetur pessimus. Hi octo modi his versiculis comprehenduntur.

1. *Affectum*, 2. *Quantum*, 3. *Vestitum*, *dic velut*
4. *Aurum*.
5. *Membrum*, 6. *Contentum*, 7. *Possessio*, 8. *Vir*
Mulierem.

Plures forsan modi istis possunt addi, sed hi quos recensuimus sunt vulgares & præcipui.

Hactenus vox simplex nos protraxit; restat complexa proximo libro enucleanda.

ADITVS

ADITVS AD LOGICAM.

Liber secundus.

CAP. I.

De Diuisione huius libri secundum partitionem vocis complexæ.

VOx cōplexa quæ est huius secundi libri subiectū in tres partes, (vt superiùs ostensum est) dividitur, in complexam,
- Voce tantum;
- Re tantum.
- Re & voce simul.

De complexâ voce tantum agemus in tractatu de Definitione & Divisione. Definitio enim, vt *animal rationale*, & divisio, vt *rationale & irrationale*, licet plures sint voces, vnam tamen rem designant, illa hominem, hæc autem animal.

De voce complexa re tantùm in tractatione de Distinctione & Limitatione loquemur; vbi docebimus quomodo Ambigua sunt distinguenda, aut Obscura limitanda & explicanda.

De voce complexa re & voce simul vltimò tractabimus in propositione, vbi primò eius partes, deinde essentiam, tertiò, diuisiones multipliçes, vltimò affectiones fusiùs declarabimus.

CAP.

CAP. II.

De Definitione & Diuisione.

finitio definitionis.

DEfinitio est definiti explicatio, seu euolutio; sic nomen vnum per aliud explicatur; vt *Solstitium est solis statio*; item res vna per aliam priorem euolvitur; vt *Homo est animal rationale.*

finitio duplex.

Hinc elicitur duplex definitio; Nominalis, aut Realis.

minalis.

Nominalis est quæ vocis significationem declarat, & fit duobus modis, vel cum ignotius vocabulum, notiori explicatur; vt si dicam *Histrum est quod decet*; vel cum Etymologia seu origo nominis ostenditur; vt *si homo definiatur, quis ex humo factus est.*

Realis definitio est, quæ rei essentiam & naturam declarat, de qua hoc loco potissimùm agitur.

lis duplex.

Realis hæc definitio est duplex, vel { Germana & essentialis quæ propriè Definitio dicitur. Accidentalis, quæ vulgò Descriptio appellatur.

ntialis.

Essentialis definitio est, quæ ex genere proximo, & differentia constitutiua conflatur; vt *Homo est animal rationale, Animal est corpus animatum sensile.*

Et quia ex genere constat, necesse est, vt quicquid rectè definiatur sit species; quoniam verò differentiam constitutiuam habet adiunctam, non potest non esse conuertibilis cum Definito.

dentalis.

Definitio accidentalis seu Descriptio est, quæ ex proprietatibus aut accidentibus cum genere vnius conflatur; *vt Homo est animal bipes, loquendi potentia imbutum.*

la.

In omni definitione obseruandum vt sit breuis, perspicua, & cum definito conuertibilis.

Vt per Definitionem *quid sit*, ita per Diuisionem *quotuplex res sit* intelligatur.

sio quid.

Est autem Diuisio, totius in partes resolutio, vel (vt alij definiunt) est latiùs patentis in membra angustiora deductio; *vt sic animal diuidatur in rationale, & irrationale.*

Di-

Diuiſio alia eſt { Perfecta, ſeu ſubſtantialis. / Imperfecta, ſeu accidentalis. — *Duplex eſt.*

Diuiſio perfecta ſeu ſubſtantialis eſt totius propriè dicti, & perfecti, in partes propriè dictas reſolutio. — *Subſtantialis.*

Diuiſio ſubſtantialis tribus modis fiat. Primò quando totum vniuerſale diuiditur in partes ſubiectiuas, id eſt, cum genus in ſpecies, aut ſpecies in Indiuidua diſtribuitur: *vt ſi animal diuidatur in hominem, aut bruum aut homo in Socratem, Platonem, Ariſtotelem, & reliqua indiuidua.* — *Tribus modis fit diuiſio ſubſtantialis.*

Secundò quum totum eſſentiale in partes eſſentiales diſcinditur; *vt homo in corpus, & animam rationalem.*

Tertiò quando totum integrale in partes integrantes ſecatur; *vt ſi equus diſſecaretur in truncum, & artus; aut vrbs in domos, templa, & plateas.*

Ex dictis diuiſionibus prima maximè omnium meretur Diuiſionis nomen; reliquæ magis Partitiones quam Diuiſiones ſunt appellandæ.

Imperfecta diuiſio eſt, cum totum per accidens in partes reſoluitur.

Accidentalis diuiſio trifariam fiat, vel enim { Subiectum per accidentia diuiditur; *vt homines aut liberi ſunt, aut ſerui.* / Accidens per ſubiecta; *vt bonorum aliud eſt animi, aliud corporis.* / Accidens per accidentia; *vt bonorum aliud honeſtum eſt, aliud vtile.* — *Accidentalis quot modis ſ*

CAP. III.

De Diſtinctione & Limitatione.

VOx complexa re tantum eſt, vel Ambiguum, quod Diſtinctione, vel Obſcurum, quod Limitatione indiget.

Diſtinctio eſt declaratio ſeu enodatio vocis ambiguæ in varia ſua ſignificata; vt *ſi lupum diſtinguamus in hominem rapacem, quadrupedem, & piſcem; aut tantum, in montem, animal, & ſydus.* — *Diſtinctio.*

Diſtinctio in omni rerum conſideratione primùm eſt adhibenda. — *Regula.*

Di-

mitatio.

Distinctioni affinis est Limitatio, quæ est determinatio alicuius vocabuli, cum multa possunt simul ipsi attribui; sic *homini vita, sensus, & intellectus attribuuntur*; sed limitantur quomodo hæc accidentia huic subiecto conveniunt, *non enim homo quà homo vivit, sed quà corpus animatum, sentit quà animal, & quà homo intelligit.*

CAP. IIII.

De partibus propositionis.

VOx complexa re & voce, quæ ex pluribus vocibus conflatur, vocatur Oratio.

tio. Oratio est vox significans ex instituto, cuius partes aliquid separatim significant, vt *Quæ te dementia cepit?*

plex est. Estque vel { Perfecta, quæ perfectum sensum in animo audientis gignit. / Imperfecta, quæ sensum imperfectum parit; vt *homo bonus.*

ecta Oraplex. Perfecta rursus duplex est, vel non Enuntiativa, quæ licet perfectum sensum in animo audientis gignat, non tamen verum quid aut falsum significat; *cuiusmodi sunt omnes orationes deprecatoriæ, optativæ, admirativæ, & imperatoriæ, vt Vive memor quàm sis avibrevis. Quid faciam Roma?* vel Enuntiativa, quæ à Logicis Enuntiatio, seu Propositio dicitur.

tiatio. Enuntiatio autem est oratio indicativa, verum aut falsum significans; vt *Homo est animal.*

partes tiæ. Eius partes sunt, vel { Signantes. / Signatæ.

Partes signatæ sunt Prædicatum, Subiectum, & vtrunq; coniungens Copula.

icatum. Prædicatum est totum illud quod sequitur Copulam.

ctum, la. Subiectum est illud quod præcedit. Copula est verbum vtrasq; partes connectens, vt *in hac propositione, homo est animal.* Homo *est subiectum*, Est *copula*, Animal *prædicatum.*

ruatio. In his sumoperè obseruandum, quòd non semper vnum vocabulum sed aliquando Oratio, nec quod scri-

scriptione seu loquutione, sed quod ordine Syntaxeos verbum præcedit, pro subiecto, & quod ipsum sequitur pro prædicato est habendum *sic in hac propositione, Ardua ad virtutem via est*, via ad virtutem, *est subiectum.* Est *copula*, ardua *prædicatum.*

Partes signantes sunt, vel { Categorematicæ, Syncategorematicæ. — *Signantes.*

Partes categorematicæ seu per se aliquid significantes sunt Nomen & Verbum. — *Nomen.*

Nomen est vox simplex ex instituto significans, cum nullo temporis discrimine, finita, recta, cuius nulla pars, quicquam separatim significat, *vt homo.*

Verbum est vox simplex, finita, recta, tempus adsignificans, cuius partes nihil sejunctim designant. *Vt currro non solum cursum significat, sed tempus, præsens quo quis currit.* — *Verbum.*

Nomen à verbo differt, quòd illud sine tempore, hoc tempus adsignificat; ambo verò ab Oratione, quòd Oratio est vox complexa, istæ verò voces simplices: Orationis partes aliquid separatim significant, non autem Nominis, aut Verbi.

Casus nominis & verbi, id est, omnes præter casum rectum, & modum indicativum, sicut etiam nomina & verba infinita, enuntiationem imperfectam faciunt: *vt* Socratis est, *imperfectè aliquid enunciat, nisi addatur Domus, liber, aut aliquid tale: sic etiam, non animal currit, nihil indicat, nisi explicamus quid sit illud non animal.*

Partes syncategorematicæ quæ nihil nisi aliis adiunctæ significant, sunt signa quæ non rem aliquam, sed rei modum ostendunt; vt *Omnis, nullus.* — *Syncategorematica.*

Signa verò sunt duplicia, vel { Vniuersalia, vt *Omnis, quilibet, vnusquisque.* Particularia, vt *Aliquis, quidam, non Omnis.*

Notandum verò quòd adverbia quandoque horum adiectivorum, & pronominum vicem supplent, *sicut quæ idem sunt, quod Nullus: Semper idem quod Omnis: Aliquando quod Aliquis.*

Vltimo obseruandum, quod partes propositionis non semper expressæ reperiuntur, sed aliquando im- — *Obseruatio.*

implicitè includuntur; vnde duplex oritur propositio, Explicita, quando quælibet pars explicatur, vt *Homo est Animal*, aut Implicita, vbi vna aut plures partes reticentur, *vt vigit, Cæsar venit*, quam resoluimus addendo copulam & transmutando verbum in participium; *vt cælum est ningens, Cæsar est veniens.*

CAP. V.

De Prædicatione.

FVerunt Propositionis partes, sequitur earum partium dispositio, quæ vulgo Prædicatio appellatur, in qua tota propositionis essentia consistit.

rædicatio id. Prædicatio est vera prædicati de subiecto affirmatio, aut negatio.

uplex. Estque duplex, vel { Ordinata. / Inordinata.

dinata. Ordinata prædicatio propriè dicitur, quando illud prædicatur, aut subijcitur, quod revera prædicari aut subijci debet; vt in hac propositione, *Homo est Animal*, Animal naturaliter de homine prædicatur, quia supra eum ponitur in serie prædicamentali substantiæ.

Hæc ordinata prædicatio est duplex { Essentialis. / Accidentalis.

ssentialis. Essentialis prædicatio est, quando prædicatum est de essentia subiecti, & quinque modis accidit. Vel cum genus remotum de specie prædicatur; *vt homo est corpus*: vel genus proximum de sua specie, *vt homo est animal*, vel differentia remota de specie, *vt homo est sensilis*, vel differentia proxima de specie immediatè sibi subiectâ, *vt Homo est rationalis*, vel denique species de suis individuis, *vt Plato est homo*: atque omnes hæ prædicationes dicuntur Vnivocæ, quia prædicatum dicitur de subiecto, & secundum nomen, & nominis rationem.

ccidentalis. Accidentalis prædicatio est quando prædicatum ad essentiam subiecti non spectat, *vt Cæsar est fortis.*

Tri-

Tripliciter hæc prædicatio fiat, vel cum
- Proprium dicatur de suo subiecto, *vt homo est risibilis.*
- Accidés de substantia cui inest prædicetur, *vt homo est albus.*
- Accidens accidéti attribuatur, *vt hoc album est dulce.*

Hæ prædicationes vocantur Paronymicæ seu Denominatiuæ, quia prædicatum de subiecto dicitur secundum nomen tantùm, & non secundum nominis definitionem.

Inordinata prædicatio est vbi nullus seruatur ordo naturalis in prædicando, vt *Animal est homo*, vbi *homo* qui est quid inferius, *de animali* prædicatur quod est ipso superius. *Inordinata prædicatio quid.*

Inordinata prædicatio est duplex
- Præter ordinem.
- Contra

Quotuplex.

Prædicatio contra ordinem est, quando inferius de superiore prædicatur, *vt animal est homo.*

Prædicatio præter ordinem est, quando idem prædicatur de seipso, *vt hic homo est Petrus.*

His inordinatis prædicationibus possumus addere falsas & figuratas, sed illæ ab omni arte, hæ à Logicâ sunt longissimè amouendæ.

CAP. VI.

De diuisione propositionis secundum substantiam.

HActenùs de propositionis partibus & partium dispositione: sequuntur eius diuisiones tribus modis sumendæ, vel secundum,
- Substantiam, in Categoricam & Hypotheticam.
- Quantitatem, in
  - Vniuersalem,
  - Particularem,
  - Singularem,
  - Indefinitam.
- Qualitatem, in affirmantem & Negantem.

Diuisio propositionis.

Iuxta communem versiculum, *Quæ ca. vel hyp. qualis. ne. vel aff. Vn. quanta. par. in si.*

Primo autem de diuisione secundum substantiam, *Quæ ca. vel hyp.* id est, si quæratur quænam sit hæc vel *Diuisio propositionis secundum substantiam.*

vel illa propositio, respondere debemus, *Categorica vel Hypothetica*, vt quarenti quænam sit hæc propositio, *Homo est animal*, respondendum est, *Categorica*.

tegorica. Categorica seu simplex propositio est, quâ vnum prædicatum vni subiecto attribuitur, aut ab eodem adimitur *vt homo est animal, homo non est lapis.*

plex. Est duplex Pura, vel Modalis.

Pura propositio est in qua prædicatum cum subiecto disponitur sine expresso dispositionis modo, *vt Homo est animal.* Hæc etiam rursus subdiuiditur in Propositionem *secundi adiecti*, in qua solum verbum substantiui [Est] subiecto additur; *vt Socrates est, Plato est* quæ si resolvantur idem sonant, quod *Socrates est existens, Plato est existens*, & Propositionem *tertij adiecti*, vbi tres enuntiationis partes simul explicantur, *vt Socrates est animal, Plato est animal.*

Modalis. Modalis est quæ aliquo dispositionis modo afficitur.

Modi quatuor Modi verò sunt quatuor. { Necesse, Possibile, Contingens, Impossibile,

cesse. Modus *Necesse* significat eiusmodi dispositionem quæ aliter se habere non potest, siue ea necessitas sit simplex & absoluta; vt *Necesse est hominem esse rationalem*; siue ex suppositione, *vt necesse fuit Messiam venire, scilicet ex suppositione promissionis diuinæ.*

possibile. *Impossibile* notat repugnantiam inter prædicatum & subiectum, siue ea sit absoluta, *vt Impossibile est Deum esse finitum*, siue ex suppositione, *vt impossibile est in Deum videre*; hoc supposito, quoad in carne remanemus.

ssibile. *Possibile* significat rem quæ nondum est esse posse; *vt possibile est ludentem vincere.*

ntingens. *Contingens* notat rem quæ est, posse non esse; *vt Contingens est hominem stantem sedere.*

In his verò propositionibus de *Possibili* & *Contingente* duplex sensus est obseruandus, { Compositus. Diuisus.

sus. Compositum sensum voco eum mo i sententiam,

positus. quâ res maneus talis possit vno & eodem tempore contraria suscipere; *vt Possibile est calidum esse frigidum,*

dum, quasi diceremus, *Possibile est calidum manens calidum, esse frigidum*; & ita sensus compositus est falsus.

Diuisum appello, quando affirmatur, rem, quæ nunc est talis, posse alio tempore fieri non talem; & ita *possibile est calidum esse frigidum, id est, aquam quæ nunc est calida alio tempore frigidam fieri.* *Diuisa.*

In omnibus Modalibus, hoc generaliter notandum, quòd ex duabus partibus constant, Dicto, & Modo: Modus præcedit, Dictum sequitur copulam: vt *Necesse est hominem mori*, *Necesse* est modus, *Hominem mori* est dictum. *Nota.*

Hypothetica seu composita propositio est, quæ constat ex pluribus propositionibus aliqua coniunctione vnitis, *vt si equus volet, habet pennas.* *Hypothetica.*

Hypotheticæ propositionis quinque sunt species, vnitur nota:

- Conditionalis, quæ — Conditionali, vt *si ambulet pedes habet.*
- Copulatiua, quæ — Copulatiua, *vt homo est animal & est rationalis.*
- Disiunctiua, quæ — Disiunctiua, *vt vel nox est, vel dies.*
- Causalis, quæ — Causali, *vt Dies est, quia Sol lucet.*
- Temporalis, quæ — Temporali, *vt dum quis currit, mouetur.*

Quinque species.

Omittitur nonnunquam nodus, venustatis gratiâ; *vt obsequium amicos, veritas odium parit.* *Nota.*

Cap. VII.

De diuisione propositionis secundum qualitatem.

Secunda diuisio propositionis est secundum Qualitatem, *Qualis, nec vel aff.* id est, si interrogetur, qualis est aliqua propositio, respondere debemus: Est *Affirmatiua* aut *Negatiua*. *Secunda positionis diuisio.*

Affirmatiua propositio est, in qua prædicatum cum subiecto coniungitur; *vt homo est animal.* *Affirmatiua.*

Negatiua est, quæ prædicatum a subiecto disiungit, *vt homo non est lapis.* *Negatiua.*

Vtraque rursus est, vel { Vera. / Falsa.

Vera id quod res est enunciat, *vt Socrates est homo.*

Falsa aliter rem indicat, quàm reverà est, *vt Socrates est Leo.*

Et quia res in propositione aliquando necessariò veræ sunt, aliquando manifestè falsæ, nonnunquam verò nec planè veræ nec omninò falsæ, hinc triplex oritur propositio, *Necessaria, Impossibilis, Contingens.*

ssaria. Necessaria propositio est, in qua attributum necessariò subiecto coniungitur, *vt Fortitudo est virtus.*

ossibilis. Impossibilis est, cum fieri non possit, vt ita se res habeat, ac ipsa oratio declarat, *vt Lapis sentit.*

ingens. Contingens est cuius extrema nulla necessitate cohærent; *vt Socrates est doctus.*

Obiter verò hic notandum discrimen inter propositionem Finitam, & Infinitam; atque Affirmantem, & Negantem.

a. Negans enim semper habet vel signum aliquod negatiuum, *vt Nullus, nemo*, toti propositioni præfixum; vt *Nullus homo est lapis*; vel notam negantem [*Non*] copulæ additam, *vt homo non est lapis.*

Ad propositionem verò infinitam constituendam sufficit si [*Non*] subiecto, vel prædicato aut vtrisque addatur, non autem copulæ; sic *Non homo est animal*, est propositio Infinita, sed Affirmans, at *Homo non est animal*, est propositio Finita sed Negans.

CAP. VIII.

De Diuisione Propositionis iuxta Quantitatem.

tia diuiso ositionis. VLtima Propositionis diuisio est secundum Quantitatem. *Vn. quanta, par. ind si g.* Quærenti enim quanta est propositio assignata, respondemus, est *vniuersalis, particularis, singularis, & indefinita.*

Vni-

Vniuersalis propositio est quæ habet vniuersale signum subiecto expressè additum; *vt Nullus homo est lapis. Omnis homo est animal.* *Vniu*

Notandum verò quòd hoc signum *Omnis* aliquando distributiuè, aliquando collectiuè sumatur. *Omnis modis*

Distributiuè sumitur, quando significat prædicatum posse distribui in ea quæ subiecto continentur; sic hæc propositio, *Omnis homo est animal*, notat animalis naturam Socrati, Platoni & cuilibet particulari homini tribui posse. *Distri*

Estque iterùm Distributiuum, vel in { Genera singulorum. / Singula generum.

Prædicatum in singula generum distribuitur, quando singulis indiuiduis subiecto contentis potest communicari; *Omnis arbor est corpus animatum.*

Prædicatum in genera singulorum discinditur, quando non in singula indiuidua, sed in indiuiduorum certos ordines & classes distribuitur; vt *Omnes homines saluabuntur*, est ac si diceres *Homines ex omni ordine ac genere erunt seruati.*

Collectiuè sumitur [*Omnis*] quando subiectum sub collectione numericâ ita distribuitur, vt prædicatum in inferiora distribui non possit; *ve Omnes planetæ sunt septem, Omnes Apostoli fuerunt duodecim.* *Collect*

Signum omnis *Collectiuum*, vt & *Distributiuum* in genera singulorum imperfectè & secundariò vniuersalem propositionem facit. *Regul*

Particularis propositio est quæ notam particularem subiecto addit; vt *Aliquid in hoc libro est difficile.* *Particu*

Singularis propositio est, cuius subiectum est singulare seu indiuiduum; siue proprio nomine expressum, seu pronomine demonstratiuo assignatum; *vt Socrates fuit insignis philosophus, hic homo est egregius poeta.* *Singul*

Hæc à particulari propositione differt, quòd particularis semper notat Vagum, hæc Determinatum indiuiduum.

Nota vniuersalis singulari subiecto addita, nihil significat præter indiuiduorum collectionem; *vt Omnes Herodes fuerunt crudeles.* *Reg.*

Indefinita propositio est, quæ nullum signum sub- *Indefin*

iecto expressè additum habet; vt *Homo est animal, Lapis non sentit.*

Hæc in materia necessariâ æquipollet Vniuersali, in Contingenti Particulari; *vt Homo est animal idem sonat, quòd, Omnis homo est animal. Homo est doctus, idem quod aliquis homo est doctus.*

Hactenùs de triplici propositionum diuisione: tres eius affectiones proximè sequuntur.

Cap. IX.

De Oppositione Enunciationum.

...o. TRes sunt propositionum affectiones, Oppositio, Æquipollentia, Conuersio.

Oppositio est duarum propositionum pugna quæ ex eodem subiecto & prædicato constant.

...modis Tribus modis fit hæc pugna, vel secundum
- Qualitatem solùm, vt *Contraria & subcontraria.*
- Quantitatem solùm, vt *Subalternæ.*
- Vtramque simul, vt *Contradictoria.*

...ria. Contrariæ sunt duæ enuntiationes vniuersales, quarum altera affirmat, altera negat; *vt Omnis homo est rationalis. Nullus homo est rationalis.*

...ntraria. Subcontrariæ sunt duæ particulares, hæc aiens, illa negans; *vt Quidam homo est iustus, Quidam homo non est iustus.*

...terna. Subalternæ sunt duæ propositiones, vniuersalis scilicet & particularis paritèr aientes, aut paritèr negantes: *vt Omnis amor nescit modum; Aliquis amor nescit modum.*

...dictoria Contradictoriæ constant ex vniuersali & particulari, quarum altera affirmat, altera negat; *vt Omnia amicorum sunt communia. Quædam amicorum non sunt communia:* vel sunt duæ singulares; *vt Cæsar fuit tyrannus, Cæsar non fuit tyrannus.*

Regulæ.

1 Contrariæ ambæ possunt esse simul falsæ; vt *in materia contingenti,* nunquam simul veræ.

2 Sub-

2 Subcontrariæ nunquam simul falsæ reperiuntur, sed veræ quandoq́; in materiâ contingenti; vt *Aliquis homo est doctus, aliquis homo non est doctus.*

3 In subalternis si vniuersalis propositio sit vera, vera etiam est eius particularis.

4 Contradictoriæ non possunt esse simul veræ aut simul falsæ.

In totâ hac propositionum discordia diligenter videndum, vt ijdem termini eôdem modo significent. Primò enim cauendum, ne termini sint ambigui, *vnde ex nihilo nihil fit, & ex nihilo aliquid fit, non repugnant, quia fieri in prio i propositione sumitur pro generari, in posteriori pro produci*; secundò admitendum, vt subiectum & prædicatũ intelligãtur κατὰ τὸ αὐτὸ, secundum eandem partem, vnde non opponuntur; *Minerua est glauca, Minerua non est glauca; glauca enim est secundùm oculos, sed non reliquas corporis partes.* Tertiò oppositio fiat πρὸς τὸ αὐτὸ, secundùm eundem respectum; *vt de Sole obscuratur, Sol non obscuratur, non sunt oppositæ propositiones, quia obscuratur respectu nostri, non sui ipsius.* Quartò vt opponantur propositiones ἐν τῷ αὐτῷ, ratione eiusdem temporis, *vt Paulus fuit Romæ, Paulus non fuit Romæ, non repugnant, quia verum, verum est alio atque alio tempore.*

Hactenùs de oppositione propositionum; nam de terminorum oppositione priori libro tractauimus; quæ inter se differunt, quòd vna simplex, altera complexa oppositio dicitur.

Cap. X.

De Æquipollentia propositionum.

Æquipollentia est propositionum verbis discrepantium conuenientia in sensu; vt *Semper nocuit differre paratis, & nunquam non nocuit differre paratis.* Æquipollentia.

Tribus modis fit æquipollentia pro triplici collocatione notæ negantis, *Non*: Nam *Pra contradict. Posit, contrar. pra, posit. subalter.* Tribus modis fit.

1 *Præ contradict:* hoc est, si dentur duæ propositiones contradictoriæ, *v. c. Omnis homo est animal, Aliquis homo non est animal*; statim æquipollent, si notam negationum signo vniuersali præponamus; *vt, Non omnis homo est animal, aliquis homo non est animal.*

2 *Post contrar.* id est, si pronuncientur duæ contrariæ; vt *Omne animal sentit, Nullum animal sentit,* fiant æquipollentes, si post signum vniuersale, nota *Non* ponatur, vt *Omne animal sentit, Nullum non animal sentit.*

3 *Præ post. subaltern.* hoc est, si duæ subalternæ proferantur; *vt aliquis amor nescit modum, Omnis amor nescit modum*; statim æquivalebunt, notam negationum ponendo ante & post signum; vt *Non omnis non amor nescit modum, Aliquis amor nescit modum.*

Has æquipollentias hisce versibus exprimere conati sunt logici.

Non omnis, quidam; non omnis non, quasi nullus.
Nonnullus, quidam; sed nullus non, valet, omnis.
Non aliquis, nullus; non quidam non, volet omnis.
Non alter, neuter; sed neuter non præstat vterq;.

Inæquipollentia præcipuè obseruandum, vt subiectum & prædicatum si non verbis, re tamen & sensu semper sint eadem.

Cap. XI.

De conuersione propositionum.

sio. Conuersio propositionis est permutatio subiecti in locum prædicati, & prædicati in locum subiecti, eâdem semper remanente qualitate vtriusque propositionis.

In conuersione duæ propositiones occurrunt considerandæ, Prior Conuersa, posterior Conuertens appellatur, *vt Nulla ambitio est virtus, Nulla virtus est ambitio:* illa *conuersa*, hæc *convertens* nuncupatur.

Con-

Conuersio est duplex, { Inæqualis, seu per accidens in qua Quantitas mutatur. } Simplex. *Conuers. duplex.*
{ Æqualis, in qua eadem in vtraque propositione manet Quantitas, estque } Per cõtrapositionem.

Conuersio simplex est, quando extremis commutatis eadem seruatur Quantitas. Sic verturtur, E. I, vniuersalis negatiua & particularis affirmatiua; vt *Nullus lapis est homo, Nullus homo est lapis, Aliqua largitio est vitium, Aliquod vitium est largitio.* *Simplex.*

Conuersio per contrapositionem est, quando eadem manente Quantitate, termini finiti in infinitos mutantur, ita conuertuntur *A. O.* vniuersalis affirmatiua & particularis negatiua: vt *Omne honestum est laudabile, Omne non honestum est non laudabile. Aliquod bellum non est vtile, Aliquod non bellum non est non vtile.* *Per contrapositionem.*

Conuersio inæqualis seu per accidens, est quando transpositis terminis minuitur quantitas, ita transponuntur *A. E.* vniuersalis affirmans & negans, vt *Omnis homo est animal, Aliquod animal est homo, Nulla perseuerantia est pertinacia, Aliqua pertinacia non est perseuerantia.* *Per accid.*

Triplex hæc conuersio hoc districho comprehenditur.

E. I. simpliciter conuertitur. E. A. per acci.
A. O. per contra; sic fit conuersio tota.

Quatuor hæ vocales *A. E. I. O.* Qualitatem & Quantitatem propositionum indicant iuxta hos versiculos.

Asserit A. negat E. sed vniuersaliter ambæ.
Asserit I. negat O. sed particulariter ambæ.

In conuersione hæc summoperè obseruanda. Primò vt nulla sit ambiguitas terminorum, *Ideò Christus est vitis, & homo est species*, non conuertuntur, quia illa est figurata, hæc à vocibus primæ ad voces secundæ notionis procedit. Secundò vt totum subiectum conuertendæ fiat prædicatum conuertentis. Ex cuius defectu non sequitur: *Mus rodit panem, ergo, Panis rodit murem, sed aliquid rodens panem est mus.* Tertia, vt nominum casus & verborum tempora obliqua rectificétur, Vnde *aliqua arbor est in agro, non sic* *Obseruan.*

conuertitur, Ergo, *aliquis ager est in arbore, sed aliquid existens in agro est arbor, ita non sequitur*, *Senex fuit puer*, Ergo *puer fuit senex, sed quidam qui fuit puer est senex.*

Verùm satis à me dictum puto de essentiâ, diuisionibus & affectionibus enunciationis: vltimò restat Discursus postremo libro pertractandus.

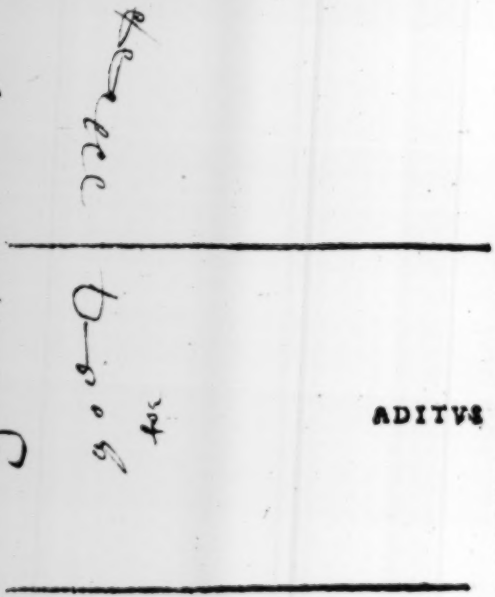

ADITVS AD LOGICAM.

Liber tertius.

CAP. I.

De Natura & Diuisione Discursus cuius ratione hic liber in varias partes secatur.

IN primo libro de vocibus simplicibus, in secundo de complexis egimus, quatenus per illas prima, per has secunda mentis operatio dirigitur: restat iam tertia Logicæ pars tertiam mentis operationem dirigens, quæ vocatur Discursus. SECT.

Discursus est actus humanæ mentis, per quem à noto ad ignoti cognitionem pervenimus. Est duplex Inferens, & Ordinans. *Discursus.*

Ordinans est cum intellectus humanus ab vna parte doctrinæ ad aliam procedit, adminiculo præceptorum Ordinis, & Methodi. *Ordinans.*

Inferens est quando vna propositio ex alia probatur; & vocatur Argumentatio. *Inferens.*

Argumentatio verò ista duobus modis consideratur à Logico, vel quoad formam seu optimam singularum partium connexionem, vt inde fiat bona consequentia, atque ita in quatuor species diuiditur. *Syllogismum, Inductionem, Enthymema, & Exemplum:* vel quoad materiam quæ concluditur. & sic in tres partes distribuitur; *Apodicticam* cuius materia est necessaria, *Topi-* *Argumentationis, duplex consideratio.*

CT. I. *cam* quæ concludit ex probabilibus, *Sophisticam* quæ ex materia fallaci & captiosa argumentatur.

ralis di- huius li- Hinc est quòd tertium hunc librum in tres partes distribuimus, prima aget de Argumentatione quoad formam, secunda de Argumentatione quoad materiam, tertia de Methodo & Ordine, totidem à nobis sectionibus suo quæque loco pertractanda.

CAP. II.

De Argumentatione & eius formali diuisione.

rgumenta- ARgumentatio est oratio qua quis rei de qua loquitur fidem facere conatur, *vt Homo sutilis tacere nequit*, Ergo, *non est ad consilium vocandus.*

in argu- tatione nda. *Tria sunt in Argumentatione consideranda, Antecedens, Nota illatiua, Consequens.*

Antecedens notam illationis præcedit, & quandoq; ex duabus propositionibus constat, vt in Syllogismo, quandoq; ex vna, vt in *Enthymemate.*

Consequens est posterior pars argumentationis notam subsequens, & vocatur Conclusio.

Nota illationis est nodus quidam vtrasq; partes contingens. Huiusmodi sunt, *Ergo, Igitur, proinde, itaq;*, quæ propter concinniorem orationis structuram nonnunquam reticentur, *vt Vim vi repellendo occidere licet, Milo vim vi repellendo Clodium occidit,* [*Miloni Clodium occidere licuit.* Hic *vim vi repellendo occidere licet, Milo vim vi repellendo Clodium occidit,* sunt duæ propositiones, quæ vnum antecedens constituunt: *Miloni Clodium occidere licet,* est consequens, & sequitur *Ergo* illationis notam subauditam.

isio argu- tationis. Quatuor vt iam iam diximus sunt argumentandi formulæ: { Syllogismus, Enthymema, Inductio, Exemplum.

His addunt alij Soritem, Dilemma, Violentum, quæ licet argumentationes propriè non dicantur, quia medio carent, quoniam tamen multùm suadent, non sunt omnimodò negligendæ; & proinde quatuor per-

perfectioribus argumentandi formulis peractis, in fine huius sectionis de istis paucula dicemus. SECT. 1

Harum omnium Argumentationis specierum perfectissima est *Syllogismus*, *Enthymema* verò perfectius *Inductione*, *Inductio Exemplo*. De istis omnibus suo ordine.

CAP. III.

De Syllogismi partibus & Diuisione.

Syllogismus

SYllogismus est oratio, in qua quibusdam ritè positis & concessis, aliquid diuersum abijs quæ posita sunt necessariò sequitur, propter ea quæ fuerunt posita.

Ita his duabus præmissis positis, { *Omne turpe est fugiendum.* / *Omnis voluptas est turpis.*

Necessariò sequitur concludendum, *Ergo, quædam voluptas est fugienda.*

In syllogismo primò principia ex quibus formetur, inde diuisionem eius considerabimus.

Principia Syllogismi

Principia syllogismi sunt, vel { Interna, vt Termini & Propositiones. / Externa, vt Dictum de Omni, & de Nullo.

Terminus

Termini sunt ex quibus propositiones syllogisticæ conficiuntur, & in quos syllogismus vltimo resoluitur.

Tres verò sunt termini { *Duo extremi, quorum vnus Maior, alter Minor dicitur.* / *Vnus Medius, qui vulgò Medium appellatur.*

Maior.

Maior terminus est prædicatum conclusionis, & in Maiore propositione cum Medio ponitur.

Minor.

Minor terminus est subiectum conclusionis, & in Minore vna cum Medio collocatur.

Medius.

Medius terminus in vtrâq; [ramissâ capitur, & vnquàm ingreditur Conclusionem.

Quæstio.

Sine medio nihil potest concludi: cum enim omnis quæstio duabus partibus constat, re de qua quæritur, quæ *Subiectum* quæstionis vocatur, & re quæ de subiecto quæritur quæ appellatur *Prædicatum* quæstionis; & cùm nihil seipsum probare possit, hinc

T. I. hinc est quòd tertio opus est termino, qui vtrosque priores coniungat & copulet; ideoq; à Logicis Medium nuncupatur. v. g. *Ad probandum omnem libidinem esse malam,* medium aliquod sumerem, puta *ingratum esse Deo*, quod primò cum prædicato quæstionis coniungerem, dicendo, *Omne ingratum Deo, est malum*, deinde cum subiecto, addendo *Omnis libido est ingrata Deo*, quæ ita secum concordantia facilè hanc conclusionem elicerent, *Ergo, libido est mala.*

prima. In terminis syllogismorum inprimis obseruandum, vt nec plures nec pauciores sint quàm tres; non pauciores, quia sic nulla foret connexio, quùm extrema non possint per semetipsa disponi; nec plures, quia quartus necessariò perturbat dispositionem; medium enim qua medium semper refertur ad duo.

Sunt autem quatuor termini vel expressè, quùm totidem suo ordine in syllogismo disponantur, vel implicitè quandò vnus trium terminorum est ambiguus.

secun- Secundò cavendum ne isti termini manci sint aut mutuati, sed vt eodem modo inferantur in Conclusionem; cuo sumpti fuerunt in præmissis; non igitur termini abstracti cum concretis, obliqui casus cum rectis, notiones secundæ cum primis confundi debent. Vnde hæ conclusiones non rectè sequuntur, *Iustitia est qualitas, homo est iustus*, Ergo, *homo est qualitas. Animal est genus, Homo est animal*, Ergo, *Homo est genus.*

itio. Propositio syllogistica est oratio affirmans, aut negans aliquid de aliquo, in ratiocinatione.

Differt ab Enunciatione priori libro explicatâ non re sed ratione, quòd hæc est oratio extra argumentationem, illa in argumentatione aliquid affirmat aut negat,

Tres sunt syllogismi propositiones, Maior, Minor, Conclusio.

r. *Maior propositio est prima syllogismi propositio, orta ex connexione Medij cum maio i extremo*, appellatur κατ' ἐξοχὴν *Propositio* à proponendo, quoniam in argumentatione primò proponitur, & præ cæteris præfigitur.

r. *Minor est secunda propositio, orta ex connexione medij*

cum

tum minori extremo; vocatur à Cicerone *Assumptio*, quia ad maiorem in prando assumitur. SECT.

Conclusio est vltima propositio syllogismum concludens, orta ex connexione maioris & minoris ex remi. Appellatur inde *Complexio*, quia vtraque extrema complectitur. *Conclusio.*

Hæc si probetur, appellatur *Conclusio*, si probanda proponatur, *Quæstio*, seu Problema dicitur.

In his propositionibus, primò observandum, vt omnes non sint negantes, secundò vt non sint simul particulares: tertiò vt si altera præmissarum particularis sit aut negativa, eodem modo Conclusio deteriorem partem semper sequens, colligatur: quartò, vt Medium nunquam conclusionem ingrediatur: quas leges Logici his versibus complexi sunt. *Observatio.*

Syllogizari non est ex particulari.
Neue negativis, vellit concludere si vis.
Si qua præit partis, sequitur conclusio partis.
Si qua negata præit, Conclusio sit q; negata,
Lex generalis erit, medium concludere nescit.

Principia externa syllogismi sunt duo Canones certitudinis, quorum alter respicit syllogismos affirmantes, & vocatur *Dictum de Omni*; alter negantes concernit, & appellatur *Dictum de Nullo*. *Principia terna.*

Dictum de omni est, quando quicquid de aliquo subiecto vniuersaliter affirmatur, etiam ei de quo illud subiectum dicitur, attribui potest. *Vt omne animal est substantia, Omnis homo est animal*, Ergo, *Omnis homo est substantia*, est syllogismus in quo *Dictum de Omni* evidenter cernitur, quia *Substantia* quæ attribuitur *animali*, *de homine* quoque prædicatur, propterea quòd *animal* sub se *hominem* comprehendit. *Dictum Omni.*

Dictum de Nullo est, quando prædicatum vniuersaliter de subiecto negatur, & ita remouetur ab omnibus ijs quæ subiectum in sua latitudine comprehendit: Sic iste syllogismus, *Nullus lapis est animal, Omnis adamas est lapis*, Ergo, *Nullus adamas est animal*, habet manifestum *dictum de Nullo*; nam prædicatum maioris *Animal*, vniuersaliter à subiecto remouetur, *Dictum Nullo.*

sub-

T. I. subiectum verò *scilicet lapis* in se *adamantem* continet; *Ergo*, de illo quoque *Animal* rectè negatur.

ísmi Syllogismus dividitur in { Categoricum, Hypotheticum.

oricus, Categoricus est, qui ex vtrâque propositione Categoricâ constat.

heticus, Hypotheticus consistit ex alterâ, vel vtrâque propositione Hypothetica.

His aliæ Syllogismi diuisiones possunt addi in *affirmativum*, & *negativum*, *universalem* & *expositoriam*, *directum* & *indirectum*: sed prima illa diuisio quam adduximus est maximi momenti, scilicet *in Categoricum*, & *Hypotheticum*, cæteris igitur diuisionibus omissis de *Categorico* & *Hypothetico* Syllogismo loquemur, & primò de *Categorico*, quia ex illo Syllogismi fiunt Hypothetici.

Cap. IIII.

De Modis & Figuris Syllogismi.

SYllogismus Categoricus formaliter consideratus ad Figuras & Modos tanquam ad certos quosdam cancellos & classes redigitur.

). Figura est debita medij dispositio cum extremis.

s. Modus est index Qualitatis & Quantitatis propositionum. A Figura differt, quòd Figura notat terminorum, modus propositionum dispositionem.

tres. Tres sunt figuræ quæ oriuntur ex triplici medij dispositione: vel enim medium est subiectum maioris, & prædicatum minoris propositionis, & fit *Prima Figura* vel in vtrâque præmissa prædicatum, & fit *Secunda*: vel in vtraque subiectum, & oritur *Tertia*, iuxta istos versiculos:

Sub præ prima.
Bis præ secunda.
Tertia bis sub.

14. Modi verò sunt quatuordecim, quatuor primæ Figuræ, & totidem secundæ, sex autem tertiæ, qui omnes his Versibus comprehenduntur.

Bar-

Barbara, Celarent, Primæ, *Darij, Ferioq.*
Cesare, Camestres, Festino, Baroco Secundæ,
Tertia *grande sorum; edit Darapti. Felapton.*
Adiungens Disamis, Datisi, Bocardo, Ferison.

In quolibet horum modorum tres reperiuntur vocales, totidem propositionibus in Syllogismo respondentes, earum qualitatem & quantitatem propalàm ostendentes, iuxta versus priùs habitos: *Asserit A, negat E.* &c. Sic *A* in omni syllaba in *Barbara* reperta, notat quamlibet propositionem in illo modo vniversalitèr affirmare.

Prima figura est, quando medius terminus medio loco collocatur, vt subiectum sit maioris, & minoris prædicatum. Huius quatuor sunt modi directè concludentes. *Prima fig.*

Bar	*Omne animal sentit.*
ba	*Omnis homo est animal.* Ergo
ra	*Omnis homo sentit.*
Ce	*Nullum animal est lapis.*
la	*Omnis homo est animal.*
rent	Ergo, *Nullus homo est lapis.*
Da	*Omne turpe est fugiendum.*
ri	*Aliqua voluptas est turpis.* Ergo
j	*Aliqua voluptas est fugienda.*
Fe	*Nulli lasciui sunt legendi.*
ri	*Aliquis Poeta est lasciuus.* Ergo,
o	*Aliquis Poeta non est legendus.*

Huius figuræ maior semper est vniversalis, minor vbique affirmans. *Regula.*

Secunda figura est in quâ medius terminus in vtraque præmissâ prædicatur. Eius quatuor sunt modi. *Secunda*

Ce	*Nemo liberalis cupit aliena.*
sa	*Omnis auarus cupit aliena*; Ergo,
re	*Nullus auarus est liberalis.*

Ca Omnis prudens est temperans.
mes Nullus lascivus est temperans.
tres Nullus lascivus est prudens.
Fe Nullum scelus est excusabile,
sti Aliqua culpa est excusabilis. Ergo.
no Aliqua culpa non est scelus.
Ba Omnis fraus est prohibita.
ro Quædam mercatura non probibetur. Ergo
co Quædam mercatura non est fraus.

Maior huius figuræ semper est vniversalis; maior aut minor semper affirmans.

Tertia figura habet medium in vtraque præmissa subiectum. Eius sex sunt modi.

Da Omnis homo est rationalis.
rap Omnis homo est animal. Ergo
ti Quoddam animal est rationale.
Fe- Nulli electi damnantur.
lap Omnes electi peccant. Ergo
ton Quidam peccatores non damnantur.
Bo Aliquod bellum non est fugiendum.
car Omne bellum est cruentum. Ergo
do Quoddam cruentum non est fugiendum.
Di Quidam vocati saluantur.
sa Omnes vocati peccant. Ergo
mis Quidam peccatores saluantur.
Da Omnis sapiens est beatus.
ti Quidam sapiens cruciatur dolore. Ergo
si Quidam cruciatus dolore est beatus.
Fe Nulla seueritas placet.
ri- Aliqua seueritas est bona. Ergo
son Aliquod bonum non placet.

Minor huius figuræ semper est affirmans, conclusio semper particularis.

Modales syllogismi eodem modo conficiuntur quo isti puri, si *Necesse* pro *Omnis*, *Impossibile* pro *Nullus*,

C iij

Contingens pro *Aliquis* in concludendo substituatur. SECT. 1

CAP. V.

De Reductione.

QVoniam inter Syllogismos iam enumeratos alij alijs sunt imperfectiores, & propterea reductione egent, de istis & istorum reductione pauca la addemus.

Reductio. Reductio est mutatio Syllogismi secundæ aut tertiæ figuræ in Syllogismum primæ.

Duplex est reductio, Ostensiua, & Reductio per impossibile.

Duplex est. Ostensiua est quando vel conversione tantùm, vel conversione & transmutatione simul præmissarum, Syllogismus aliquis secundæ vel tertiæ figuræ reducitur ad Syllogismum primæ, eâdem conclusione vel eius Conversâ remanente.

Reductio per impossibile. Reductio per impossibile est ostendere valorem Syllogismi, cogendo aduersarium ad absurdum; sumptâ conclusionis contradictione cum altera præmissarum.

Modum reductionis literæ initiales, & intermediæ ostendunt, nam B. C. D. F. in modorum inicio indicant ad quem modum primæ figuræ quilibet imperfectus modus est reducendus: C. M. P. S. in medio & fine monstant, quomodo hæc reductio sit perficienda, C. enim reductionem per impossibile, M. propositionum transmutationem, P. attenuatam, & S. simplicem conversionem designant iuxta hos versiculos.

S. vult simpliciter verti. P. vero per accid:
M. vult transponi. C. per impossibile duci.

Exempli gratia. B. in *Baro* & *Bocardo*, principio notat modos ad *Barbara* esse reducendos; eandemque reductionem per impossibile fieri C. in medio monstrat; & proinde necesse est, vt alicuius propositionis contradictio substituatur. Exempli gratiâ formetur hic Syllogismus in

Ba-

SECT. I.

Ba *Omnis homo est animal*
ro *Aliqua planta non est animal.* Ergo
co *Aliqua planta non est homo.*

Huius Syllogismi maior maneat, & conclusionis contradictio fiat minor, & minoris conclusio, ad hunc modum;

Bar *Omnis homo est animal*
ba *Omnis planta est homo.* Ergo
ra *Omnis planta est animal.*

Bocardo eodem modo est reducendus, nisi quòd in hoc minor, vt in superiore maior propositio semper est servanda, & proinde contradictio conclusionis fiat maior, & maioris conclusio.

Hi duo modi solùm *per impossibile* reducuntur, reliqui omnes *per ostensiuam reductionem.* Reductio verò per impossibile ideò fit, vt eorum ignorantia omnibus patefiat, qui conclusionem probabilem in his modis non admittunt: vt si protervus quisquam non admiserit, *Aliquam plantam non esse hominem*, illud quod est omnium absurdissimum, reductione factâ, necesse est vt admittat, dum eius contradictorium concedat, nimirùm, *omnem plantam esse hominem*, quippe aut hoc aut illud in contradictorijs necessario verum est.

Reliqui Syllogismi *per reductionem ostensiuam* iuxta literarum ordinem sunt reducendi.

Ita in *Cam-es-tres* C. notat ipsum reduci debere ad *Celarent*, M. indicat propositionum transpositionem; S. in medio ostendit fieri debere simplicem conversionem, vt in hoc exemplo patet.

Cam *Omnis homo est animal*
es *Nullus lapis est animal.* Ergo
tres *Nullus lapis est homo.*
Ce *Nullum animal est lapis*
la *Omnis homo est animal.* Ergo
rent *Nullus homo est lapis.*

Ita in conversione *Darapti* D. notat ipsum ad Darij esse reducendum. P. in medio designat minoris conversionem per accidens, vt

Da-

Darapti — *Omnis pius est felix,*
Omnis pius est exosus. Ergo
Aliquis exosus est felix.

Darij — *Omnis pius est felix*
Quidam exosus est pius. Ergo
Quidam exosus est felix.

Ex his quæ diximus facilè patet, quomodo reliqui modi secundæ & tertiæ figuræ ad primam possunt reduci, modò discentes id sideliter in memoria teneant, quod priùs in propositionum Conversione didicerunt.

CAP. VI.

De Syllogismo Hypothetico.

HActenùs de Syllogismi categorici modis & figuris loquuti sumus, proximè ad Hypotheticum deueniendum, qui ita à Categorico dependet, vt nisi ad eum reducatur omninò vitiosus est habendus.

Syllogismus Hypotheticus est duplex, vel { *Purè Hypotheticus.* / *Hypotheticus ex parte.* } *Syllogismus Hypotheticus duplex.*

Syllogismus merè Hypotheticus est qui habet omnes propositiones Hypotheticas, vt { *Si animal sit, est etiam substantia.* / *Si Leo sit, est animal.* / Ergo / *Si Leo sit, est substantia* }

Syllogismus ex parte Hypotheticus est qui constat ex maiori propositione Hypothetica, & minore Categorica.

Estque vel { Conditionalis. / Disiunctivus, }

Conditionalis est qui constat maiori propositione conditionali, *vt si sol luceat dies est, sol luxet,* Ergo *dies est.* *Conditionalis*

SECT. I. Tota vis huius Syllogismi dependet à connexione antecedentis & consequentis.

Nota. Notandum igitur est, quòd ab assumptione

Reg. 1. Antecedentis ad assumptionem consequentis valet illatio; sed non à positione consequentis ad positionem antecedentis nisi termini sunt reciproci, vnde non valet, *Si homo est, animal est, sed animal est*, Ergo *homo est*. Sed potius dicendum, *homo est*. Ergo *animal est*.

Reg. 2. A remotione consequentis ad remotionem antecedentis valet illatio; non autem à remotione antecedentis ad remotionem consequentis, nisi in terminis reciprocis: vnde invalidus est Syllogismus, *Si homo sit, animal est, sed non est homo*, Ergo, *non est animal*: valet autem iste, *Si homo sit, rationalis est, sed est rationalis*, Ergo, *est homo*; huius enim Syllogismi termini sunt reciproci & conuertibiles.

Reductio eius ad Categoricum. Hic Syllogismus ad Categoricum reduci potest, si vis consequentiæ loco maioris ponatur, *vt si animal est, sentit*, in Categoricum resolvitur, dicendo, *Omne animal sentit, Homo est animal*, Ergo *homo sentit*.

Quod si in maiore plures termini se offerunt, ad pauciores sunt reducendi: *vt si Deus irascitur peccatis, Gentiles non sunt iusti*, sic reducitur. *Qui Deus irascitur, ij non sunt iusti, at Gentiles propter peccata irascitur*, Ergo *Gentiles non sunt iusti*.

Disiunctiuus. Hypotheticus disiunctivus est qui loco maioris proposition disiunctivam habet, *vt Aut dies est, aut nox, sed dies est*, Ergo, *nox non est*.

Vis. Tota eius vis consistit in membrorum disiunctione & oppositione; non enim possunt esse subordinata nec mutilata, sed plena esset eorum repetitio.

Quando valet. Valet hic Syllogismus quatuor modis

Quando ponitur antecedens, vt tollatur consequens: *vt iustus est aut iniustus, sed iustus est*, Ergo, *non iniustus*.

2 Quando consequens tollitur, vt ponatur antecedens: *vt Dies est aut Nox, non est Nox*, Ergo, *Est Dies*.

3 Quando negatur antecedens, vt ponatur consequens: *vt aut Dies, aut Nox est, non est Dies*, Ergo, *est Nox*.

4 Quando

4 Quando ponitur consequens, vt negetur antecedens: *vt Aut homo est aut brutum, sed est brutum*; Ergo, *non est homo.* SECT. 1.

Hi Syllogismi disiunctiui, in conditionales resoluuntur & ipsi demùm in Categoricos. *Sic Aut Nox est aut Dies*, resolvitur in hanc propositionem, *Si Dies est Nox non est*, vnde rursus Categoricè concludimus. *Reductio Syllogismi disiunctiui ad Categoricum.*

Nullum tempus nocturnum, est diurnum.
Hoc tempus est nocturnum, Ergo,
Hoc tempus non est diurnum.

His addi potest coniunctivus Syllogismus, vbi maior est propositio Hypothetica coniunctiua; sed quia in affirmantibus mera est nugatio, *vt si quis dicat, Socrates est Philosophus, & bonus vir*, quid subsumendum? *num hoc quòd sit Philosophus, vel illud quòd sit bonus vir?* quorum vtrumque antea concessum est, & obinde copulatiui Syllogismi tantùm sunt negatiui. Sed quia negatiua argumentatio ex copulatiuis constans, idem infert quod disiunctiua, potiùs ad disiunctiuam ipsam retulimus, quàm distinctam tractationem extuceremus.

CAP. VII.

De Enthymemate.

SEcunda argumentationis species est Enthymema, quod est Syllogismus imperfectus, in quo alterutra præmissarum reticetur, *vt Homo est animal*, Ergo, *est corpus.* In Enthymemate prior propositio dicitur Antecedens, posterior consequens. *Enthymema.* *Eius partes.*

Quæ verò præmissarum sit adiungenda, ex antecedentis & consequentis terminorum inspectione cognoscetur: si enim in antecedente & consequente idem sit subiectum, deest maior, si idem prædicatum, minor abest; *vt Temeritas est vitium*, Ergo, *temeritas est fugienda*, maiore caret, quia idem est subiectum vtriusque præmissæ; quòd si propositionem addamus illam, *Omne vitium est fugiendum*, hoc imperfectum Enthymema perfectus fiet Syllogismus. Ita, *Homo est animal*, Ergo, *Socrates est animal*, est Enthymema, in *Quomodo perficiatur.*

quo

SECT. I. quo minor deest, scilicet *Socrates est homo.*

Vnde Enthymema falsum sit.

Si Enthymema sit falsum, accidit vel quoniam vna præmissarum est falsa, vel quòd consequens non recte ab antecedente dependet; sic si quis iam argumentaretur, *Homo est animal*, Ergo *Homo volat*: argumentum eius est negandum, quia consequens non recte ab antecedente dependet, nisi concederemus omne *animal volare.*

CAP. VIII.

De Inductione.

Inductio.

TErtia species est Inductio, quæ fit cum ex pluribus singularibus elicitur generalis conclusio.

Nota.

Per singularia verò hic intelligo & Individua, & Partes, vnde euenit, quòd Inducto duobus modis fiat, quando procedimus vel à singularibus ad vniversale, vel à partibus ad totum.

Quòd si singularium aut partium enumeratio sit valdè prolixa, addenda est aliqua forma solennis, vt sunt, *sic in alijs, non datur aliquid dissimile, sic in cæteris.*

A singularibus ad vniversale.

Malè periit Dionysius, malè Phalaris, malè Nero, malè Caligula, nec datur aliquod dissimile exemplum, Ergo *omnes tyranni malè perierunt.*

A partibus ad totum.

Plebs Romana optimè de Milone sentit, equestris ordo optimè sentit, Senatus optimè sentit, idem de cæteris ciuibus est dicendum, Ergo *totus populus Romanus optimè de Milone sentit.*

Cautio.

In hac argumentatione summoperè cauendum, vt enumeratio singulorum plena sit & perfecta & nequa partium dissimilitudo reperiatur, vnde hæc Inductio non valet, *Socrates, Plato, & Themistius fuerunt docti*, Ergo *omnes homines sunt docti*; Secus enim res se habet in Corydone, & Gyllo.

Quomodo ad syllogismum reducitur.

Inductio ad Syllogismum primæ figuræ reducitur, posita loco maioris tali propositione, in qua prædicatum conclusionis de particularibus seu singularibus omnibus, siue enumeratis, siue intellectis, tanquam de medio dicatur, & addetur minor in qua de sub-

subiecto conclusionis eadem singularia dicantur, vt
Diomsius, Phalaris, Nero, Caligula malè perierunt.
Sed isti omnes fuerunt Tyranni. Ergo,
Omnes Tyranni malè perierunt.

SECT. I

CAP. IX.

De Exemplo.

Exemplum.

QVarta ratiocinandi forma est Exemplum, quando vnum singulare per aliud probatur, v.g. *Catilina dedit pœnam motæ seditionis*, Ergo, *Ille seditiosus puniri debet.*

Quomodo ab Inductione & Syllogismo differt.

Differt ab Inductione & Syllogismo, quòd Syllogismus ab vniversalibus ab particulare, Inductio à particulari ad vniversale, Exemplum ab vno particulari ad aliud eiusdem naturæ procedit.

Quomodo dissoluendum.

Dissolvimus exemplum ostendendo partium dissimilitudinem, sic *Laterensis, fuit accusatus quia consulatum affectauit.* Ergo *Cicero est accusandus*, non valet, quia alter per ambitum, alter citra ambitum affectavit.

Reducitur Exempli ad Syllogismum.

Exemplum ad vnum Syllogismum nullo modo reducitur, quia ex quatuor terminis constat; v.g. si propositum sit probare, *Pericli plenum esse Anglos cum Scotis bellum gerere, adferendo simile exemplum de Thebanis & Atheniensibus, qui finitimi erant, & infeliciter bellum gesserunt*; necesse est si Syllogisticè concluderetur, vt quatuor sumerentur termini, ex quibus duplicem Syllogismum extrueremus.

Bellum gerere cum finitimis est medius terminus. *Periculi plenum*, maior.

Minor est *bellum Anglorum cum Scotis.* Quartus terminus est similis tertio, & est *bellum Thebanorum cum Atheniensibus.* Ex his terminis duo efficiuntur Syllogismi, quorum prior vocatur Prosyllogismus, principalis. v.c.

Prosyllogismus.

Bellum Thebanorum contra Atheniensesfuit malum.
Bellum Thebanorum contra Athenienses fuit contra vicinos. Ergo.
Bellum contra vicinos est malum.

Eadem

SECT. I. Syllogismus principalis.

Bellum contra vicinos est malum.

Bellum Scotorum contra Anglos est bellum contra vicinos. Ergo

Bellum Scotorum contra Anglos est malum.

Hi duo Syllogismi ad hunc modum in vnum Enthymema rediguntur.

Bellum Thebanorum contra Athenienses fuit malum. Ergo, *etiam Scotorum contra Anglos:* huius consequentiæ ratio est, quia vtrumque fuit contra finitimos, qualia bella solent esse mala.

CAP. X.

De alijs minùs perfectis argumentandi formulis.

QVatuor istæ de quibus egimus argumentandi formulæ sunt magis principales: restant iam aliæ imperfectæ, quæ ratione materiæ magis quàm formæ concludunt.

Inter has primo occurrit Sorites, quæ est concatenatio propositionum, & series coaceruata, qui prædicatum prioris propositionis fit subiectum sequentis, donec primum prædicatum cum postremo subiecto componatur: ita ratiocinatur D. Paulus. *Quos præcognouit prædestinauit, quos prædestinauit, vocauit, quos vocauit iustificauit, quos iustificauit glorificauit.* Ergo *quos præcognouit glorificauit.*

Hæc argumentatio ex paucioribus quàm quatuor propositionibus non constat, & valet quando ab imi specie ad summum genus per intermedia ascendimus; vel à causis ad effectus proximos, qui vnus sunt aliorum effectuum causæ.

Vitiosa est, quando termini diuersorum Categorarum confunduntur, vel causæ per accidens confundantur cum causis per se, vel vna propositio sit negatiua, vel propositio particularis in secundo aut tertio loco ponatur, vel quando peccat contra vnam limitationem primæ regulæ antepræd. mentalis, supra quam hoc argumentandi genus fundatur.

In

In Sorite multi latent Syllogismi, quorum vnus principalis dicitur, cuius maior terminus est prædicatum, minor est subiectum conclusionis in Sorite, medium verò est subiectum propositionis conclusionē antecedentis: reliqui vocantur prosyllogismi, qui fiunt ex terminis intercedentibus: quot enim terminī tot media reperiuntur ad Syllogismos minus principales conficiendos, vt in prædictâ Sorite principalis Syllogismus est: *Quomodo à Syllogismus reducitur.*

Qui iustificantur glorificantur.
Qui præcognoscuntur iustificantur, Ergo
etiam glorificantur.

Prosyllogismi verò ex intermedijs terminis ad hunc modum colliguntur.

Qui vocantur iustificantur.
Omnes præsciti iustificantur, Ergo,
Omnes præsciti iustificantur.

Item,

Omnes prædestinati vocantur,
Omnes præsciti sunt prædestinati, Ergo,
Omnes præsciti vocantur.

In Sorite observandum, vt Syllogismi in quos resolvitur sint in prima figura, quòd in illa eius consequentiæ ratio potissimè demonstretur.

Post Soritem adiungamus Dilemma, quæ est argumentandi forma, in qua sic confirmamus nostra, aut impugnamus aliena, vt quamcunq; interrogationis partem adversarius acceperit, causa cadit; *vt si animus est corporeus, quomodo percipit incorpoream? si incorporeus, cur senis contabescit?* *Dilemma.*

Optimum est Dilemma quod constat ex contrarijs inter quæ nullum est medium.

Vitiosum est, si disiunctio non sit plena, sed detur tertium, aut quartum membrum, vel si vtraque aut omnes partes adversarium non feriant, vel si idem Dilemma contorqueri possit in aduersarium. *Quando vitiosum.*

Dilemma in vnum Syllogismum Hypotheticum & duos Categoricos resolvitur, in illum propter maiorem, quæ constat ex propositione Hypothetica, in hos propter minorem bifurcatam: exempli gratia, *Si detur animus, tum est corporeus vel incorporeus; sed non est corporeus, nec incorporeus; Ergo non datur animus.* *Quomodo reducitur.*

SECT. I. Huius Syllogismi minor, quoniam bimembris est in duos Categoricos ita resolvitur.

Quod percipit incorporea non est corporeum.
Animus percipit incorporea.
Ergo, *Animus non est corporeus.*

Item.

Nullum incorporeum senio contabescit
Omnis animus senio contabescit, Ergo,
Nullus animus est incorporeus.

Violentum. His adijciamus Violentum, quod est concludens Modus, in quo ex adversariorum ratione, non quod ipsi volunt, sed quod nobiscum facit sequi demonstramus, vt *Nolo Philosophiæ operam dare, quia sum filius Regis* retorqueri potest, *Imò eo magis Philosophiæ studendum, quoniam ex Regali stirpe natus.*

Hactenus de Formali consideratione argumentationis, sequitur materialis sequenti sectione enucleanda,

ADITV

ADITVS AD LOGICAM.

SECTIO SECVNDA

Libri tertij.

CAP. I.

De Diuisione Argumentationis.

ARgumentatio quoad materiam diuiditur in necessariã seu Apodicticam. probabilẽ seu Diaiecticam. Fallacem seu Sophisticam quæ concludit ex materia necessaria probabili Captiosa.

Argumentationis di[illegible]

Inter has argumentationes de apodictica pro materiæ necessitate primò dicemus.

Argumentatio necessaria est, quæ in scientijs & artibus ex proprijs earum principijs conclusionem probat.

Argumentatio nece[illegible] quid, quo[illegible]plex.

Quum enim disciplinarum aliæ sunt Theoreticæ, quæ cognitione veritatis consistunt, aliæ practicæ quæ in rerum actione aut effectione versantur; vtræque autem probant ac docendi ea quæ ipsis subijciuntur, ex proprijs principijs, vim facultatemque habeant hinc fit quò duplex oritur Argumentatio necessaria, vnam Demonstrativam alteram Didascalicam appellamus.

CT. 2. Demonstratiua est, quam ad scientiam comparandam accommodamus, *vt si probemus in naturali Philosophia, hominem esse risibilem, quia est rationalis, aut lunam pati Eclipsim, quia terra interponitur.*

...onstra-

Didascalica est, quâ in arte aliqua vtimur ad certum aliquid confirmandum, *vt si concludamus in Medicina dulcia calidis naturis non competere, quia citò vertuntur in bilem.*

...ascalica.

Et licet hæ duæ argumentationes quadam generali materia, quia ambæ fiunt ex propositionibus necessarijs & proprijs; & fine generali, quia simul firmam cognitionem pariunt, consentire videantur: si tamen impensiùs consideremus, videbimus easdem δις δία πασῶν dissentire; nam principia propria scientiarum ex quibus demonstratiuè concludimus sunt res necessariæ artiũ verò principia vel hominis industriâ generantur, aut si sunt necessaria in sua naturâ, ratione tamen vsus & applicationis in artificis manu sunt posita; prætereà finis Demonstrationis est certa cognitio in qua mens acquiescit, at Didascalicæ argumentationis finis ad actionem aut effectionem dirigitur. Medicus enim non acquiescit in morbi cognitione per suas causas & symptomata, sed procedit ad expulsionem morbi cum sua causâ.

...omodo in-...e differunt

Nos priori loco de argumentatione demonstratitiuâ, & in illa primò de eius definitione, secundò de illius diuisione, vltimò de affectionibus breviter, & quantum res patitur apertè agemus.

CAP. II.

De definitione prima demonstrationis.

DEmonstrationis definitio petitur aut à fine eius ad quem collimat, vel à materia ex qua constituitur.

Finis eius est Scientia; vnde Demonstratio ab *Aristotele* dicitur Syllogismus, qui scientiam parit.

...na defini-...demon-...ionus.

In quâ definitione primò quid Scientia est, inde quomodò acquiritur ostendemus

Scire

Scire est causam cognoscere, propter quã res est, quòd illius causa sit, & quòd aliter se habere nequit. SECT.

Scire quid.

Ad scientiã igitur quatuor requiritur, primò vt causa cognoscatur, secũdò vt illa causa sit proxima, tertiò vt cognoscatur quatenus est illius reicausa, id est, vt cõnexionẽ causæ cum effectu cognitã habeamus; quartò, vt certus sit animus rem aliter se habere non posse. Ex his colligimus duplicẽ esse Scientiæ certitudinem, vnam ratione *obiecti seu rei scibilis*, quando causam eius proximam apprehendimus, alteram ratione *subiecti sive animi scientis*, vt scilicet certus sit, rem aliter se habere non posse, certus autẽ est, quia causam cognoscit, quâ cognitâ necessariò cognoscitur effectꝰ.

Eius conditiones.

Duplex certitudo.

Prætereà quod ad scientiæ acquisitionem attinet, cognoscendum est tria ad omnem scientiam necessariò requiri,

- Subiectum.
- Principia.
- Affectiones.

Tria ad scientiã necessaria.

Subiectum cuiuslibet scientiæ quatuor conditiones requirit, primò vt sit ens per se, secundò vt sit prægnitum, tertiò vt affectiones & propria principia habeat, quartò vt eius consideratio nulla alia sit, quàm vt his omnibus substernatur, *sic corpus naturale est subiectum Physiologiæ, & in eo omnes hæ conditiones simul concurrunt.*

Subiecti conditiones. 4.

Per subiectum autem scientiæ substantiam solam non intelligo; sæpenumerò enim accidentia sunt variarum scientiarum subiecta, *vt numerus Arithmeticæ, magnitudo Geometriæ*, quæ licet in alia scientia possunt demonstrari, vt in Physicâ; in proprijs tamen scientis nunquam demonstrantur, sed prægnoscuntur & *quod* sint & *quid* significant.

Nota.

In quolibet subiecto duo occurrunt considerãda,

- Res considerata,
- Modus considerandi.

Vna res considerata pluribus scientijs potest communicari, at modus considerandi in ijsdem alius est atque alius, *sic in scientiã naturali naturale corpus est subiectum, & res considerata; modus verò ipsum considerandi est quà naturale*; idem etiam est res considerata in Medicinã, *non autem quà naturale, sed quà sanabile.*

Reg. 1.

C. V. 2. Scientia subalternans & subalternata habent eandem rem considerandam & eundem modum considerandi; in hoc solùm differunt, quòd scientia subalternans subiectum considerat ab omni materia & sensibili qualitate seiunctum, sed subalternata idem contrahit ad materiam sensibilem: *vt Arithmetica de numero agit nullam habente sensibilem qualitatem, Musica in eodem sonis adiuncto versatur, quare Musica subordinata dicitur & velut filia, Arithmetica subalternans & tanquam mater.* Hoc autem si ita se habet, talem subalternationem in solis Mathematicis reperire necesse est, quòd in ijs tantùm res cum sensibili materiâ, nonnunquam existunt, nonnunquam mente & cognitione separantur.

pia quæ. Principia scientiæ sunt ea quibus in aliqua disciplinâ nihil est prius.

Sunt duplicia, Essendi vel Cognoscendi.

di. Essendi principia sunt, quæ dant esse rei: *sic materia & forma sunt principia essendi in corpore naturali.*

oscendi. Cognoscendi principia sunt, quæ non ad essentiam, sed ad cognitionem rei conducunt.

modo runt. Differunt quòd principia essendi sunt principia cognoscendi, sed non contrà. Præterea essendi principia sunt res simplices, neque semper cognoscuntur, sed aliquando demonstrantur à posteriori: *vt hominem rationalem esse demonstramus, eo quòd est risibile.*

Cognoscendi verò principia sunt voces complexæ seu propositiones, quæ sine vllâ probatione in sua scientiâ accipiuntur, aut si probanda sunt in alia scientiâ probantur.

Hæc cognoscendi principia sunt duplicia, Propria, vel Communia.

oscendi cipia ria. mmunia. Principia communia sunt quæ omnibus aut pluribus artibus, & scientijs communicantur: sic principium illud contradictionis; *Quidlibet est vel non est*, vbique veritatem obtinet, & omnibus disciplinis accommodatur; Item, *si ab æqualibus æqualia demas ea quæ remanent erunt æqualia*, est principium cùm Arithmeticum tùm Geometricum magnitudinibus & numeris commune. Hæc vulgò ἀξιώματα & Dignitates appellantur.

Principia propria sunt, quæ ad vnam duntaxat sci-

tiam spectant; vt sunt in Geometria, *A qualibet puncto ad quodlibet punctum lineam rectam duci posse*; in Medicina, *Contraria contrarijs sanantur*, in Physicâ, *Ex nihilo nihil generatur*. Hæc pro diversâ ratione Hypotheſis, Poſtulata, & Definitiones vocantur. SECT.

Principia communia ad Topicam, non Demonſtrativam argumentationem ſpectant, niſi quatenùs extrà demonſtrantibus inſeruiant, ad principia propria confirmanda. *Nota.*

Affectio eſt accidens proprium, quod per ſe & eſſentialter ſubiecto ſcientiæ inhæret. *Affectio.*

Tres ſunt eius conditiones, primò vt inhæreat, ſecundò, vt per ſe inhæreat; id eſt, vt naturam & eſſentiam propriam ſubiecti conſequatur. Tertiò vt prænoſcatur, *quid* eius nomen ſignificat *Quod*, autem & *Cur ſit* per demonſtrationem innoteſcat.

Quod in vna ſcientia eſt affectio, in alia poteſt eſſe ſubiectum: ſic *Magnitudines & numeri accidentia ſunt in Phyſiologiâ, ſed in Mathematicis ſubiecta: locum tenent.* *Nota.*

His tribus partibus ſcientiæ reſpondent, totidem partes demonſtrationis. Subiectum de quo demonſtratur; Principia per quæ fit demonſtratio & Affectio quæ demonſtratur *vt ſi demonſtremus riſibilitatem eſſe affectionem, quæ homini vt primo ſubiecto inhæreat per rationalitatem, tanquam per cauſam proximam*: tum enim veram riſibilitatis ſcientiam acquiſiuimus: & hac ratione Demonſtratio dicatur Syllogiſmus ſcientificus.

CAP. III.

De ſecunda definitione Demonſtrationis.

FIne Demonſtrationis expoſito, dicendum eſt de medijs, quæ ad finem conducunt, ſeu de materia ex qua Demonſtratio conficitur, vt ſcientiam pariat.

Materia eius quinque notis inſignitur, quas omnes Ariſtoteles in hac ſecunda definitione ſigillatim enumerat. *Materia Syllogiſmi quinque notis conſtat.*

Demonſtratio eſt Syllogiſmus ſcientificus, qui

ECT. 2. constat ex veris, primis, immediatis, notioribus, & prioribus, & causis conclusionis.

rima con-tio.

Prima conditio est vt constet ex veris, *seu vt alij addunt*, necessariò veris. Veræ autem propositiones dicuntur, quorum prædicata verè dicantur de subiecto, & quo arctiori vinculo prædicatum cum subiecto vnitur, eo magis elucescit veritas. Quum igitur istæ propositiones debent esse summoperè veræ, inde est, quod haberentur apprimè necessariæ.

res gradus cessitatis.

Hinc est quod Aristoteles tres necessitatis gradus enumerat,
- κατὰ πάντος, seu de Omni,
- καθ' αὑτὸ seu per se.
- καθόλου πρῶτον, seu Quatenus ipsum.

imus Gra-us.
us conditio-

Κατὰ πάντος, De omni est quod omni semperq; convenit. Duæ igitur requiruntur conditiones, vt propositio sit de omni; Vniversalitas subiecti, vt prædicetur de omnibus subiecto contentis, *vt in vere verum est quòd omnis arbor viret.* Vniversalitas temporis, vt prædicatum subiecto attribuatur sine vllâ temporis aut loci exceptione, *vt Omnis homo est animal*; si prior conditio solùm adsit, vocatur, *De omni prioristicum*, si addatur posterior, dicitur, *de Omni posterioristicum.* Hoc κατὰ πάντος differt à dicto de Omni in Syllogismi regulis, quòd istud ad vnam propositionem, sed *Dictum de Omni* ad totum Syllogismum refertur; prætereà *Dictum de Omni* solùm subiecti vniversalitatem requirit, sed Κατὰ πάντος vniversalitati subiecti perpetuitatem temporis addit.

undus adus.
mus & se-dus modus ndi per se.

Καθ' αὑτὸ, seu per se quadrifariam dicitur. Primus est quando prædicatum est de subiecti definitione, *vt Homo est rationalis.* Huius quinq; statuuntur prædicata, Genus, 1. Remotum, & 2. Proximum, differentia 3. Remota, & 4. Proxima, & deniq; 5. Definitio.

Secundus modus est, quando subiectum est de definitione prædicati; vt *Homo est risibilis.* Huc spectant omnes propositiones quarum prædicata sunt propriæ affectiones.

Vtri-

Verique modi duas conditiones requirunt, prima utrisq; communis est, vt scilicet nexus sit essentialis inter prædicatum & subiectum; secunda facit ipsos à se mutuò differre; nam ad primum modum requiritur, vt prædicatum sit de essentia subiecti, ad secundum, vt subiectum sit de essentia prædicati. SECT. *Duæ conditiones.*

His duobus modis *per se* opponitur vnus modus dicendi *per accidens*, quando scilicet nullus est essentialis nexus inter prædicatum & subiectum; *vt Omnis Corvus est niger.* *Primus modus dicendi per accidens.*

Hæc enim propositio est κατὰ παντὸς, non autem καθ' αὐτὸ, seu per se.

Tertius modus dicendi per se est, quando existentia de substantia dicitur; *vt Socrates est.* *Tertius modus dicendi per*

Huic opponitur secundus modus dicendi per accidens, cum existentia de accidente enunciatur; *vt Albedo est.* *Secundus modus per accidens.*

Sed iste tertius modus ad demonstrandum est inutilis, quòd illius termini non sint realitèr distincti. *Existentia* enim non est res distincta *à re existente*, nec est accidens reale, sed intentionale.

Quartus modus dicendi per se est, cum causa efficiens aut finalis de effectu, aut effectus de ijsdem causis, prædicatur, *vt Iugulatus interijt.* Huic opponitur modus tertius prædicandi per accidens, in quo causa fortuita vel valdè remota, de effectu prædicatur, *vt me ambulante corruscauit.* *Quartus modus dicendi per se, & tertius per accidens.*

Καθόλου πρῶτον, quatenùs ipsum est, in quâ attributum de subiecto non tantùm vniversalitèr, & per se, sed etiam primò, immediatè, & reciprocè prædicatur, *vt Omne viuens nutritur.* *Tertius Gradus necessitatis.*

Hæc necessitas tum reperitur cum prædicatum subiecto conveniat quatenus subiectum est tale, seu cum reduplicatione subiecti; *sic Corno simul conuenit volatus & crocitatio, sed volatus, vt est auis, crocitatio vt est Corvus*; quocirca *Corvus crocitat*, est quatenus ipsum, non autem *Corvus volat.*

Tria sunt prædicatorum genera in hoc necessitatis gradu. Primum est propriorum accidentium, *vt homo est risibilis*; secundum est specificarú differentiarum, *vt homo est rationalis*; Tertium est proximarum cau- *Quæ sunt tertio necessitatis gradu.*

CT. 2. Inter dictos necessitatis gradus posterior est semper priori perfectior; primus enim solùm subiecti vniversalitatem notat, cum perpetuitate temporis; secundus addit nexum essentialem, tertius reciprocationem. Quum autèm Aristoteles dicat, quòd *per se, & quatenus ipsum* idem sunt, illud intelligendum est de *per se* strictè sumpto, & verum est in primo modo, non nisi differentia proxima, aut tota definitio sit prædicatum; in secundo verò modo semper veritatem obtinet, quòd ibidem affectio de proprio subiecto dicitur; nonnunquam etiam in quarto reperitur, si modò sit nexus definitivus inter causam & causatum, *vt inter Eclypsia & terræ obiectionem*, cum Eclipsis, sine terræ obiectionis mentione causalitèr definiri nequeat.

g. 2. Primus gradus necessitatis in omni propositione cuiuslibet demonstrationis cernitur.

Secundus etiam & tertius vbiquè reperitur, si medii Demonstrationis sit causa vtriusque extremi; vt *Omne rationale est risibile, omnis homo est rationalis*; Ergo, *omnis homo est risibilis*; vbi *rationale*, non *risibilitatis* solùm, sed etiam *hominis* causa est: quòd si medium sit causa solius maioris extremi, & non minoris, Propositio & conclusio sunt *Quatenus ipsum* minor verò tantùm abest, vt *Quatenus ipsum*, habeatur, vt aliquando non sit *per se*. v. g. *Omne corpus sphæricum recipit lumen per incrementum*; *sed luna est corp sphæricum*, Ergo, *Luna recipit lumen per incrementum*. Hic *Luna est sphæri a*, est de *Omni* non autem *per se*, nec *quatenus ipsum*, vera tamèn est demonstratio.

cunda con-tio. Secunda conditio demonstrationis est, vt constet ex primis & immediatis. Prima autem seu immediata propositio dicitur, quandò inter eius prædicatum & subiectum nullum intercedit medium, quod sit causa inhærentiæ prædicati in subiecto, *vt omnis homo est risibilis*.

mmedi tas plex. Propositio duobus modis dicitur prima seu immediata, vel ratione causæ, quæ nullam habet mediam causam, per quam demonstrari potest: vel ratione subiecti, quandò prædicatum non inest alteri subiecto priori.

Potest autèm propositio esse prima ratione subie-

ti, quæ non est prima ratione causæ; sic *homo est risibilis*, est prima ratione subiecti, quia *risibilitas* primò *homini* inest, non autem ratione causæ, quia *risibilitas homini inest per rationalitatem*; nam *rationalitas* in causando est *risibilitate* prior; sed *homo est rationalis*, vtroque modo est propositio prima, non solùm ratione subiecti sed etiam causæ. SECT.

Regula. In omni Demonstratione maior est immediata ratione causæ, quòd in illa medius terminus cum maiore extremo (cuius causa est) coniungitur: conclusio autem immediata est immedietate subiecti, quoniam in illâ affectio de subiecto dicitur cui primariò convenit. Minor verò immediata est, si medius terminus vtriusque extremi sit causa, aliàs mediata est actu, licet immediata est actu, licet immediate sit potentia, quatenus scilicet resolvi potest in vnam immediatam, quæ est definitio subiecti, & indemonstrabilis, vt posteà patebit. Hæc clariùs elucescent, si exemplum subiungamus.

Omne rationale est risibile. Est immediata ratione causæ.

Omnis homo est ratio alis { Est immediata ratione causæ & subiecti, quia *rationale* est vtriusque extremi, *hominis* scilicet & *risibilitatis*, causa.

Ergo *omnis homo est risibilis*, immediata est ratione subiecti, quia *risibilitas homini primò inest*.

Quòd si *receptio luminis per incrementum* de lunâ probetur *per sphæricam figuram*, vt superiùs demonstrauimus, minor erit, *Luna est sphærica*, quæ neutro modo est immediata, nec ratione causæ, nec respectu subiecti.

Tertia dictio. Tertia conditio est, vt constet ex notioribus. Ignotum enim per notius semper demonstratur; quocirca necesse est, vt termini sint præcogniti. Quod vt meliùs intelligatur notandum est, quòd quatuor apud Aristotelem recensentur quæsita, duo simplicia. *An sit, & Quid sit*; duo complexa; *Quod sit, & Cur sit.* *Quæ quæsita.*

Quæstio *An sit* inquirit, τὸ εἶναι vel subiecti, vel *An sit.* prædicati, *vt An sit Luna, An sit Eclipsis.*

Quæ-

ECT. 2. Quæstio Quid sit, naturam prædicati aut subiecti seorsim investigat; *vt Quid est Luna, Quid est Eclipsis.* Estque vel *Quid nominis*, vel *quid rei.* Quid nominis declarat, Quid nomen importat, *vt quid significat Eclypsis?* Quid rei naturam & essentiam quæsiti investigat; *Quid est Luna? Quid est Eclipsis?*

uid sit.

Hæ duæ vocantur Quæstiones simplices, quia de terminis simplicibus quærunt.

uod sit.

Quæstio *Quod* seu *vtrum sit* investigat, vtrùm prædicatum subiecto insit; vt *vtrum Luna Eclipsin patiatur.*

sit.

Quæstio *propter Quid* seu *cur sit*, inquirit ob quam causam prædicatum subiecto tribuitur: *vt cur Luna Eclipsin patiatur.*

Hæ duæ vocantur complexæ, quia de integris propositionibus quærunt.

omodo duæ tan-

Quatuor istæ quæstiones ad duas reduci possunt: nam sub *Quid sit* continetur, *An sit*, sub *Cur sit, Quid sit*; proinde *Quod sit & Cur sit* sunt perfectæ quæstiones, *An sit & Quid sit* imperfectæ.

Subiectum & Principia in omni demonstratione præcognoscenda sunt, & *quid nomen significat, & quod sit.* Affectio solùm præcognoscitur, *Quid nomen significat*; *Quod enim & Cur sit* demonstratione probantur. Atque hinc est quòd Aristoteles dicit demonstrationem à notioribus procedere; non solùm quòd propositiones sunt conclusione notiores, sed quia subiectum de quo demonstratur, & principia per quæ demonstrarur, simul sunt affectione notiora.

rtia con-

Quarta conditio cum tertiâ concurrit, & ex illâ consequitur, quia enim principia siue causæ sunt notiores, ideò priores sunt conclusione.

s dicitur citer.

Prius autem & notius aliud alio duobus modis dicitur, *vel nobis*, vt sunt omnia singularia, quæ sensibus obijciuntur; *vel naturâ*, vt vniuersalia, quæ intellectui solùm sunt obvia, *sic causa naturâ*, sed *effectus nobis sunt notiores.*

Demonstratio primariò & præcipuè ex notioribus naturâ procedit, quia conclusionis proximam causam ostendit, & ex consequenti à notioribus no-

nobis: quia omnis demonstratio ob nostram cognitionem fit; quando enim causa semel nobis innotescit, melius apprehendimus effecta. Hinc est quod demonstrationes aliæ procedunt à notioribus nobis ordinem naturæ seruantibus, aliæ ex notioribus nobis ordine naturæ contrario vtentibus; illæ procedunt â causis ad effecta, hæ ab effectis ad causas, illæ sunt διότι, hæ autem ὅτι. SECT.

Vltima conditio est, vt constet ex causis conclusionis, id est, vt medius terminus sit causa affectionis, quæ in conclusione de subiecto prædicatur. *Quinta conditio.*

Causarum verò quatuor sunt genera; duo sunt
- Interna
  - Materia, quæ rem intrinsecùs cóstituunt.
  - Forma,
- Externa
  - Efficiens, quæ extrinsecus ad subiecti naturam conducunt.
  - Finis.

Quatuor causarum genera.

Causa materialis est, ex quâ aliquid fit. *Materialis.*

Formalis est, quæ dat intrinsecam essentiam substantijs & accidentibus. *Sic quando rana fiunt ex terræ putredine*, putredo terræ materialis, & ranæ forma formalis causa dicitur. *Formalis.*

Causa efficiens est, quæ suâ actione aliquem producit effectum; Estque vel externa, quæ semper cum actione aut passione agit, *vt quando ignis aquam calefacit*; vel interna, quæ solâ emanatione effectum producit, *vt rationalitas risibilitatem.* *Efficiens.*

Finis est, cuius gratiâ res fit. *Finis.*

Omnia hæc quatuor causarum genera demonstrationem ingrediuntur, sed duo externa primariò, & eorum ratione interna. Materia demonstrationem illam ingreditur, in qua accidens per causam internam demonstratur, quia medium tale est, quale requirat materialem necessitatem cum formâ vnitam, vnde affectio ei inaret; vnde materia dicatur *conditio sine qua non*, formam concomitans. Forma verò est medium, quatenùs est causa efficiens interna, quæ per fluxionem efficit aliquid. Restat igitur quòd efficiens & finis propriè & primariò sunt media demonstrationis: vtriusque nos exempla ponemus. *Quomodo omnes causæ demonstrationem ingrediuntur.*

Inter

CT. 2. *Inter quod & solem terra interponitur, id lumine deficit.*

Inter lunam & solem terra interponitur; lumine igitur *luna deficit.*

Item, *Qui vult esse sanus, is non vult cibum ad ventriculi fluitare.*

Ambulans post cœnam vult esse sanus, non vult igitur *fluitare cibum.*

Prior demonstratio pro suo medio habet causam efficientem, posterior finalem.

llaria. Ex his quæ de vtrâque definitione diximus, hæc colligenda sunt corollaria.

Primò quod ad terminos attinet. Subiectum in demonstratione semper est minor terminus, & aliquandò est substantia, *vt homo*, aliquando accidens *vt numerus.*

2 Affectio seu propria passio semper est maior terminus, & accidens, aut ab internâ, aut ab externi causâ constitutum; nunquam verò substantia potest demonstrari: vt enim res demonstretur, requiritur primò, vt causam extra essentiam habeat; secundò, vt per se & necessariò substantiæ insit; per vtramque conditionem excluditur substantia, & per secundam accidens commune, solum igitur relinquitur proprium accidens, quod dicatur demonstrabile.

id est demonstrabile.

3 Principium in demonstratione potissimâ est proxima causa affectionis, & nonnunquam minoris extremi est causa, quando nimirùm affectio demonstranda ab internâ causa per emanationem fluit; semper verò maioris, qualiscunq; fuerit affectio.

4 Quod autem ad propositiones quæ demonstrationem ingrediuntur spectat, hoc solum in ijs obseruandum, maiorem & conclusionem semper esse immediatam, illam primitate causæ, hanc primitate subiecti; minorem verò tunc temporis reperiri immediatam cum medium est subiecti forma. & vtriusque extremi causa, aliàs semper esse mediatam.

CAP.

CAP. IIII. SECT.

De diuisione Demonstrationis.

DEmonstratio non vt vnivocum, sed vt analogum genus primò diuiditur in demonstrationem propter Quid, & demonstrationem Quod. *Demonstrationis prima diuisio.*

Demonstratio propter Quid, est prima & principalis species quam superiori capite demniuimus. *Demonstratio propter quid.*

Demonstratio quod, est quâ res quidem esse ostenditur, causa tamen eius non indicatur, sed effectus. *Demonstratio quod.*

Hæ duæ species conueniunt, quòd ambæ fiunt à propositionibus veris, prioribus & notioribus conclusione; sed differunt quòd *Sic]i* procedit à prioribus secundum naturam, & causis proximis conclusionis; at ὅτι, vel ab effectu procedit, & sic non erit à causâ; vel si à causâ procedat, erit remota non proxima, & sic non constabit ex immediatis. *Quomodo differunt.*

Demonstratio propter quid subdiuiditur in { Simplicem. / Compositam. *Demonstratio propter quid duplex. Simplex.*

Simplex demonstratio est, cuius ambæ propositiones sunt indemonstrabiles: vt sunt omnes illæ demonstrationes, quarum medium est pars essentialis subiecti; vt *cum risibile de homine per rationale demonstratur.*

Composita est cuius minor propositio est mediata, ideoque eget prosyllogisticâ demonstratione, donec ad ambas propositiones indemonstrabiles perueniamus; vt *si quis probaret ignem tendere sursum, propter summam eius leuitatem, tanquam per causam proximam, huiusmodi esset eius demonstratio.* *Composita.*

Quod vnaquæque, leue est, tendit sursum. Ignis leuis est, Ergo, *tendit sursum.* Sed quia hæc minor propositio, non est per se immediata ideo priori aliquâ probatione opus est quam vocant prosyllogisticam quâ *leuitatem de igne* demonstremus: vt quod *summè calidum est. est summè leue, Ignis est summè calidus*; Ergo, *est summè leuis.* Atqui cum ad primam causam adhuc non sit perventum, vlterior probatio est introducenda, in quâ caliditatem de igne per suam formam nobis ignotam demonstremus: vt, *Quod formam ignis habet est summè*

CT. 2.

calidum, Elementum ignis habet formam ignis, Ergo, *Elementum ignis est summè calidum.* Cuius demonstrationis minor cum sit immediata, vlteriùs demonstrari non potest, & proinde acquiescendum est in ipsa, tanquam in primâ causa iam inventâ.

Inter hos syllogismos, primus vocatur syllogismus principalis; reliqui dicantur pro syllogismi seu Epagogici, qui ducunt nos ad primum & principalem syllogismum ritè intelligendum. Atque hinc apparet quomodò omnes demonstrationes ex immediatis constant, vel scilicet actu, vt Simplex; vel potestate, vt Composita, cuius minor per multas resolutiones tandem euadit immediata.

Demonstratio quòd duplex est, vel enim procedit à { Causa remotâ ad effectum, / Effectu ad causam.

Demonstratio à causa remotâ, plerumq; negativa est. & extruitur in secunda figurâ in *Camestres*, cuius ratio est, quoniam causa remota, vt plurimùm, est amplior suo effectu, quare eâ positâ non necessariò ponitur effectus, sed ablatâ tollitur.

In hac demonstratione, effectus est maior extremitas, qui cum causa remotâ in maiori propositione coniungitur, subiectum est minor, qui in minori à causa remotâ amouetur, vt ab ipsa non constitutus. v. g. si probandum esset *Parietem non respirare*, quia *non est animal*, ad hunc modum extrueretur syllogismus.

Ca mes tres — *Omne est animal respirans.* / *Nullus paries est animal.* Ergo, / *Nullus paries respirat.*

Fieri tamen potest, vt affirmatiuè in prima figura concludatur, nempe si contingat causam remotam cum effectu reciprocari, vt *Quicunq; animam habent nutriuntur, Planta habet animam*, Ergo, *planta nutritur.* Anima enim non est causa proxima nutritionis, sed potentia vegetatiua ab anima dimanans. Sed quia hoc raro contingit, huiusmodi syllogismos Aristoteles non respexit.

Demonstratio ab effectu ad causam, locum habet, quando effectus est notior, & causa ignotior: tunc e-

nim ostendimus inesse alicui causam, eo quod eidem SECT.
inest effectus, vt *in naturali corpore probauimus materiam inesse, quia eidem inest generatio, & naturale corpus motorem habere aternum, quod aterno cietur motu.*

Hæc demonstratio potest extrui in prima figura & affirmatiua, quia posito effectu ponitur causa; potest etiam fieri negatiua, & in secunda si alicui subiecto causam non inesse ostendimus, eo quòd eidem non inest effectus. *Quomodo trahitur.*

Ex his quæ de prima diuisione demonstrationis secundum materiam diximus, iampridem elucescat quid de secunda eius diuisione quoad formam dicendum sit.

Bifariam enim diuiditur, in
- Secundum Qualitatem, in
  - Affirmantem.
  - Negantem.
- Secundũ Quantitatem, in
  - Vniuersalem.
  - Particularem.

Secunda diuisio demonstrationis.

Vniuersalis demonstratio est quæ affectionem ostendit de vniuerso subiecto, cui primo inest. *Vniuersalis demonstratio.*

Particularis demonstratio est, quâ ostenditur prædicatum non de toto subiecto sed de aliqua eius parte. *Particularis*

Hinc patet quod vniuersalis & particularis demonstratio longè differunt ab vniuersali & particulari syllogismo, in prioribus Analyticis. Demonstratio enim vniuersalis dicitur non à subiecto sed à prædicato vniuersali, quando scilicet prædicatum inest primo & immediato subiecto, quòd si affectio quæ demonstratur toti generi competat & demonstretur de specie, aut speciei conueniat, & demonstretur de Indiuiduo, vocatur particularis; quia affectio de parte sui subiecti demonstratur & non de toto. Exemplo res fiet clarior. *Quomodo particularis syllogismo differt.*

Omne quod habet in se principium motus est mobile.
Omne corpus naturale habet in se principium motus. Ergo
Omne corpus naturale est mobile.

Hæc demonstratio est vniuersalis, quia mobile de *corpore naturali* demonstratur, tanquam de subiecto proprio & immediato.

Quod

CT. 2. Quòd si dicam,

Quod habet in se principium motus est mobile:
Omnis homo habet in se principium motus. Ergo,
Omnis homo est mobilis.

Hic syllogismus licet in Prioribus Analyticis pro vniversali habeatur, quoniam conclusionis subiectum est vniversale, cuilibet enim homini competit vt sit mobilis, tamen in Posterioribus dicitur particularis, quia affectio illa mobilitatis homini non competit, vt primo subiecto; *non enim homo quà homo, sed quà corpus mouetur.*

Demonstrationes particulares primò falsæ sunt, quia propria affectio primo subiecto in illis non attribuitur; secundò sunt supervacaneæ, qui enim nouit affectionem suo primo subiecto conuenire, nouit etiam ipsam omnibus illius subiecti speciebus attribui posse; & proinde demonstrationes particulares sub vniversalibus continentur.

Affirmans demonstratio est, in qua propria affectio affirmatur de suo primo subiecto.

Negans est, in qua propria affectio remouetur ab eo, quod neque est proprium subiectum, nec illius species.

Affirmatiuæ demonstrationes præstantiores sunt negatiuis: non enim propriæ affectiones de ijs rebus quibus non insunt, sed potius quibus insunt, demonstrari solent & debent.

Demonstratio potissima, seu *propter Quid* semper esset vniversalis & affirmatiua, & proinde aptissimus concludendi modus est Barbara: nam causa quatenus causa semper respicit effectum, cum quo prædicationem non faciet nisi vniversalem affirmatiuam.

Fiat etiam demonstratio propter Quid, in secunda figura & in *Camestres*, quando effectum non inesse ostendimus, quia eius causa non inest, vt *bestiam non esse risibilem, quia non est rationalis*, sed hæc minus in vsu est & cadit à perfectione demonstrationis; sic enim distrahitur accidens à proprio subiecto, & alij apponitur, cui neque per se est, nec vllo modo inesse potest.

Demonstratio *Quod* à causa remota, est negatiua; ab effectu vel affirmatiua esse potest vel negatiua. Hæc ex ijs quæ prius statuimus sat manifestò apparent.

De affectionibus Demonstrationis.

Affectiones duæ.

DVæ sunt affectiones demonstrationis { Regressus. / Conuersio in definitionem.

Regressus.

Regressus est illa demonstrandi ratio, qua prius causam ignotam ex affectu notiore colligimus; postea verò regredientes ex eadem causâ eundem effectum demonstramus.

Quum enim semper à notioribus fit progredi-dum, effectus verò sæpenumero elucescit, quando causa est incognita, ideò eum quandoque sumimus, vt levem cognitionem causæ habeamus; causâ autem semel inventâ de ea discurrit intellectus, vt exquisitam eius notitiam haberet, quâ partâ regredimur rursus ad effectum per eam causam demonstrandum.

Tria in regressu considerada.

Tria igitur in regressu sunt ordine consideranda, primo demonstratio causæ ab effectu: secundo inventæ causæ accurata consideratio, tertio demonstratio effectus ex illâ causâ, *vt cum demo stretur materiam esse is corporibus naturalibus, quia in ijsdem reperitur generatio; per Generationem* quæ est materiæ effectus ad *materiam cognoscendam* pervenimus; sed quia *materia confusè* tantùm adhuc cognoscitur, ideò secundo loco in eius consideratione paululum insistimus investigando *quid illa materia sit? num à priuatione differt? quomodo nulli forma particulari sit addicta.* Vltimò quidditate eius cognitâ, exploramus tandem essentialem nexum inter causam & effectum, & regrediendo inquirimus quomodo hæc materia generationem producit, atque ita causa & effectus, quæ primò aspectu confuso quodam modo fuerunt cognita, hoc progressu & regressu distinctè nobis innotescunt.

Exempli gratia.

Ab effectu ad causam.

Quod non scintillat id propè est.
Planeta non scintillant: Ergo, *propè sunt.*

ECT. 2.

A causa ad effectum.

Quod propè est, id non scintillat.
Planetæ propè sunt, Ergo, *non scintillant.*

Quomodo regressus extrinsecus.

Vbi notandum quod in hoc regressu, sicut in quolibet alio, maior propositio simpliciter conuertitur, vnde necesse est mediam quandam intervenire considerationem causæ, vtrum nimirum proxima sit & immediata: nam si effectu latiùs pateret, cum ipso non conuerteretur, minor verò prioris syllogismi est posterioris conclusio, & conclusio eius minor: atque ita perficitur regressus. Regressus enim propriè cernitur in posteriori demonstratione, quando à causa ad effectum regredimur, sed quia regredi non possumus, nisi priori modo progressum faceremus, vtriusq; demonstrationis respectu Regressus dicitur.

Conuersio demonstrationis in definitionem.

Conuersio Demonstrationis in definitionem est transpositio terminorum syllogismi demonstratiui in veram causalem definitionem accidentis. Dico [in definitionem accidentis] quia ea definitio quæ est demonstratio positione differens non est *Substantia*, siquidem eius nulla habetur demonstratio, sed *Accidentis* tantùm; idcircò de eius definitione dicendum est.

Triplex definitio Nominalis.

Definitio verò accidentis est triplex.

Nominalis quæ genere & subiecto constat, vt *eclipsis est defectus luminis in luna, tonitrus est sonus in nubibus.* Vocatur nominalis quia causam rei non continet, licet alio sensu appelletur essentialis, quatenus subiectum differentiæ seu formæ locum tenet, quod cum genere adiunctum essentialem definitionem constituit.

Causalis.

Causalis, quæ accidentis causam declarat, *vt Eclipsis est interpositio terræ,* & hæc impropriè dicitur definitio, quia non ipsam quidditatem, sed quidditatis causam declarat. Tertia definitio est quæ ex nominalis & causalis vnione oritur, *vt Eclipsis est defectus luminis in luna ortus ex terra interpositione. Tonitrus est sonus in nubibus propter ignis extinctionem.*

Vtrisq; data.

Prima definitio est demonstrationis conclusio, se-

cunda-

cunda est eius principium, tertia est ipsa demonstratio situ terminorum differens, v. c. SECT. 2.

Inter quod & Solem terra interponitur, illud deficit lumine.
Inter Lunam & Solem terra interponitur. Ergo,
Luna deficit lumine.

Huius demonstrationis Conclusio est definitio nominalis eclypseos. Medius terminus est eiusdem definitio causalis, tota demonstratio est perfecta eius definitio ex vtrisque conflata. *Circulus quid*

His duabus affectionibus alij Circulum addunt. Syllogismus verò circularis est, quando ex maiore conuersa & conclusione minorem colligimus, & similiter ex minore conuersa & eadem conclusione maiorem, sic enim ex propositionibus conclusionem & vicissim ex conclusione propositiones ostendimus. Vt

Omnes illi quos Deus absoluit, sunt absoluti à peccato.
Omnes eos qui sunt in Christo Deus absoluit. Ergo.
Omnes qui sunt in Christo sunt absoluti à peccato.

Iste syllogismus ad hunc modum in orbem reducitur.

Quos Deus absoluit, ij sunt in Christo:
Qui absoluti sunt à peccato: Deus absoluit. Ergo
Qui absoluti sunt à peccato, sunt in Christo.

Circulus à regressu differt, quod in regressu est processus primò à notioribus secundum nos, deinde à notioribus secundum naturam: sed Circulus est quando vterque processus est à causa proxima, quod impossibile est, propterea quod sequeretur idem respectu eiusdem causam esse & effectum, notius & ignotius, prius & posterius secundum naturam. Licet igitur regressum inter affectiones admittimus, Circulum tamen vt idem per idem probantem reijcimus & respuimus. *Quomodo à regressu differt.* *Cur improbandus.*

CAP.

CAP. VI.

De Inductione Demonstratiua.

FInito syllogismo Demonstrativo ad Inductionem procedo, tum quia est argumentationis demonstratiuæ species, tum quod ad syllogismum demonstrativum ritè intelligendum maximè confert.

Inductio est proprium instrumentum, quo principia scientiarum quæ per se nota dicuntur, nobis innotescunt: vt si quis dubitet *vtrum totum sit maius sua parte*, visibili aliquo obiecto ostendimus, *hoc totum esse maius sua parte, itemq; aliud, eodemq; modo tertium, & proinde omne totum esse sua parte maius.*

Ad Inductionem tria præcipuè requiruntur, primò vt materia sit necessaria, secundò vt sit essentialis connexus subiecti cum prædicato, tertiò vt principia inductione probanda sint naturaliter nota per se, & non probatione egeant,

Per duas priores conditiones Inductio demonstratiua distinguitur à Dialectica, cuius materia non est necessaria, & terminorum nexus est tantùm accidentalis, & probabilis: vnde ad principium dialecticum confirmandum multæ Inductiones vix sufficiant, at Demonstrativum verò vna aut altera satis superq; est propter maximum & euidentem terminorum nexum. Per vltimam conditionem Inductio demonstrativa à demonstratione ab effectu differt; cuius officium est demonstrare principia naturaliter ignota, ad quorum inventionem Inductio parùm habet efficaciæ, quæ forsan res invenienda non est per se sensibilis, *vt materia prima quæ per Generationem invenitur.* Inductione verò inveniuntur ea principia, quæ sunt nota secundum naturam, & proinde percipiuntur, vt primùm ostenduntur.

CAP.

CAP. VII.

De Syllogismo Didascalico.

VT Syllogismo Demonstrativo vtimur in scientijs, ita didascalico in artibus & practicis disciplinis, quando in ipsis aliquid probamus ex propria rei de qua agitur naturâ, & per causam; in ijs enim, sicut in scientijs, propria principia & reperiri possunt & explicari; & licet ars res singulares efficit, vtitur tamen principijs vniversalibus per experientiam collectis in operando. *Sic in Medicina, quæ est ars salutis, probo hac dulcia huic febricitanti non convenire, quia omnia dulcia vertuntur in bilem: item in Ethicis probo felicitatem esse in numero honorabilium, quia principium est cuius gratia omnes omnia agunt, item, virtutem moralem esse laudabilem, quia in mediocritate est posita.* *Quis est Syllogismus didascalicus.*

Differt à syllogismo Dialectico, quia didascalici principia sunt propria, Dialectici verò communia; à Demonstrativo quia alter circa artes, alter circa scientias versatur: aliàs Demonstrativus & Didascalicus per omnia conveniunt, & proinde ab vberiori tractatione abstineo, quoniam quæ de Didascalico sunt dicenda dilucidò satis apparent in ijs quæ de Demonstratione iampridem diximus. *Quomodo differt à Demonstrativo, quomodo à Dialectico.*

CAP. VIII.

De Syllogismo Topico & locorum diuisione, inprimis verò de locis Personarum.

ARgumentatio τοπικὴ seu probabilis est, quæ in vtranque contradictionis partem ex principijs communibus opinionem parit. *Argumentatio probabilis.*

Communia principia voco vel axiomata topica, quæ per omnes disciplinas se expandunt, vt *Cui convenit vnum coniugatorum, eidem convenit alterum; Cui competit Desultio eidem competit Desultium:* vel sunt propositiones probabiles, quæ omnium aut plurimorum hominum iudicijs consentiunt, quæ idcò dicuntur *Communia principia quæ dicuntur.*

Com-

CAP. 2. Communia principia, quia non ex ipsarum rerum de quibus agitur natura, sed ex communi opinione trahuntur. vel denique sunt propositiones quæ vni quidem disciplinæ propriæ sunt, sed pluribus quæstionibus in eadem disciplina sunt communes v. g. *Omne corpus vi sentiendi præditum est animal, ad naturalem philosophiam propriè spectat, sed quia probationi plurium quæstionum inseruit, vt quando quæritur de homine, leone, equo, an sint animalia*, non iniuria inter probationes Dialecticas enumeretur.

nionem re. Opinionem verò parere est producere incertam & debilem cognitionem eorum, quæ aliter se habere possunt.

modo argumentatio abilis differt à necessa- Tribus modis argumentatio probabilis à necessaria differt: necessaria vnam contradictionis partem statuit & confirmat; probabilis circa vtramvis eius partem æqualiter versatur; necessaria constat ex principijs proprijs, probabilis ex communibus; necessaria firmam cognitionem parit, probabilis solummodò opinionem.

Hæc autem opinio per certas rationes hominum animis infunditur, quæ vulgo appellantur, τόπικα, seu probabilia argumenta.

mentum Argumentum est quod ad aliquid arguendum est affectum.

uere. Arguere autem est vim quandam habere, quâ alterum accipiat aliquam lucem, vt appareat quale sit & quomodo eius ratio se habeat.

Hæc argumenta ex Locis Topicis depromuntur.

u Topicus Locus verò topicus est sedes argumenti, seu index, demonstrans ex quo fonte sumendum sit argumentum, quo confirmanda est propositio, de quâ dubitatur.

tuplex, Loci sunt duplices. Personarum, aut Rerum.

Loci Personarum sunt, quibus vtimur in laudibus aut vituperijs, personarum, & licet hi loci Rhetorici appellentur, & pertinent ad demonstratiuum genus, obiter tamen Dialecticis materijs nonnunquam intexuntur, & proinde leui penicillo hic breuiter sunt delineandi.

personæ undecim. Vndecim sunt personarum loci, à quibus ad earum laudem aut vituperium argumentemur.

1 A Nomine, *vt ex Verris nomine Cicero osten-*

dit eius rapacitatem, à Chrysogoni eius auaritiam. S 2

2 A Natura, in qua primò spectamus eius nationem, *vt Germanus est, ergo ferox. Pœnus ergo fœdifragus.* Secundò sexum, *A natura enim comparata est operamulieris ad domesticam diligentiam, viri autem ad forensem.* Tertiò ætatem, *ætatem enim aliam aliud factum decet,* vt inquit *Plautus: temerè eum fecisse non est mirandum, Puer enim est.*

3 A victu, in quo consideramus primò parentes, *quorum more plerunq; in sobolem propagantur:* posteà præceptores, *Magna est enim vis disciplinæ & studiorum:* vltimò socios, *nam bonus vir bonorū consuetudine gaudet.*

4 A fortuna, sub qua comprehenditur tum vitæ genus, *virum in ocio an in negocio vixit,* tum mors ipsa, *nam qualis vita, finis ita.*

5 Ab habitu corporis consuetudine laboris comparato.

6 Ab affectione animi, vtrùm in literis progressum fecit.

7 A studijs in quibus maximè versatus est.

8 A Cōsilijs, vtrùm nullam inhonestam rem voluit.

9 A Factis, quæ plerumq; cum vitæ genere conueniunt.

10 A Casu, Honestæ enim causæ ornantur secundis euentibus.

11 Ab oratione, quæ studiorum & consiliorum est index, vt si dicamus; *Optimè sensit & locutus est de religione, quamobrem bonis viris nihil ab eo periculi est pertimescendum.*

Loci rerum ostendunt, quid in rebus ipsis sit consi- *Loci rerū tres.*
derandum, suntque trium generum.

1 Interni, qui argumenta subministrant, vel ad na- *Interni.*
turam rei de qua quæritur, vel ad ea quæ ipsam comitantur pertinentia.

Loci à substantia rei desumpti sunt. A Definitione. A Genere. A Differentia. A Materia. A Forma. A Toto & Parte.

Loci substantiam concomitantes sunt quinq;, à Generatione, à Corruptione, ab vsu, à Proprio, à communiter accidentibus.

2 Externi qui continent argumenta, quæ à natura *Externi.*
rei, de qua quæritur, omnino separata sunt, suntque

r. 2. vndecim. 1. A Causa efficiente, 2 A Causa finali, 3 ab Oppositis, 4 à Disparatis, 5 à Comparatis, 6 à Circumstantijs, 7 à Signis, 8 ab Antecedentibus & Consequentibus, 9 A Necessario & Impossibili, 10 ab Exemplis, 11 ab Auctoritate.

3 Medij qui continent argumenta, quæ partim conueniunt cum re de qua quæstio est, partim differunt: suntq; duo, A Coniugatis, à Diuisione. Loci igitur viginti quatuor sunt; vndecim Interni, & totidem Externi, duo autem medij, inter quos Exemplum & Authoritas Inartificiales habentur, quia in sua arte vim arguendi non habent, sed extra ipsam in testantis auctoritate omnes eorum vires sitæ sunt; cæteri omnes artificiales, quia ex insita vi & propria quasi arte arguunt.

atio. Deniq; vbiq; hoc obseruandum, quod Locus topicus nonnunquam sumitur pro notatione seu titulo axiomatis, sic alius est locus à Definitione, alius à Genere, alius à Toto: quandoq; pro præcepto, Maxima seu problemate dialectico, quod ex loco illo Topico colligitur, & in eodem fundatur: vt *Cui conuenit definitio, eidem conuenit definitum. Posito proprio ponitur eius subiectum*, sunt duo axiomata, quorum alterum petitur a Loco seu titulo definitionis, alterum à loco proprij.

Nos in hac tractatiuncula primò titulum proponemus, inde ostendemus quæ Maximæ, seu problemata, ex eodem titulo sunt exhaurienda; à locis internis exordium sumentes, per medios transibimus, & tandem in externis terminabitur hæc tractatio.

Cap. IX.

De locis internis ad rei essentiam spectantibus, scilicet à Definitione, Genere & Specie, Differentia, Materia, Forma, Toto & Parte.

1 efinitione LOco à definitione vtimur, quando indagare volumus definitionem alterius extremorum, hoc est, subiecti aut prædicati quæstionis, quæ inuenta ponitur loco medij, vt cognoscatur, vtrùm extrema illa coniungi an separari debent; *sic Petrum hominem esse probamus, quia est animal rationale.*

Huius

Huius maxima est. SEC

A definitione ad definitum & vicissim à definito ad definitionem argumentamur & affirmatiuè & negatiuè, [nam] cui tribuitur vel adimitur definitio, eidem etiam tribuitur & adimitur definitum, *vt homo est corpus animatum sensile*, ergo, *est animal: Simia non est animal rationale*; ergo, *non est homo.*

Definitioni affinis est Descriptio, quando enim rei essentia nos latet, sufficit ipsam quandoque describere, & rudi Minerua accidentali aliqua delineatione depingere.

Maxima.

A Descriptione ad descriptum, & à descripto ad descriptionem tum affirmatiuè tum negatiuè concludi potest; vt *Mansuetudo est habitus laudabilis, est igitur virtus. Nullus habitus laudabilis vilescere facit possidentem:* Ergo, *non virtus.*

Definitioni & Descriptioni addamus Notationem nominis, seu Etymologiam, quæ vt in omni verbo non reperitur (plurima enim sunt vocabula primitiua) ita eodem modo non semper deducitur, sed aliquandò à causa, *vt homo ab humo*, aliquando ab effectu, *vt terra dicitur Vesta, quia vi stat*, aliquando à dissentaneis, vt *lucus à non lucendo*, nonnunquam à comparatis, vt *Pyropus quia flammas imitatur.*

Maxima.

A notatione affirmatiuè & negatiuè concludimus; nam, cum quocunque conuenit notatio cum eodem conuenit notatum, & cum quocunque non conuenit, nec istud conuenit; vt *Studio sapientiæ non incumbit*, ergo, *non est Philosophus, Incumbit*, ergo, *est Philosophus.*

A Genere argumentamur & à specie, quando probamus aliquod generi non competere, quia speciei non competit, aut Speciei non conuenire, quia Generi non conuenit. 2 *A Genere.*

Maxima.

1 Quicquid remouetur à Genere remouetur à Specie, vt *Nullum animal est incorporeum*, ergo, *nec homo est incorporeus*; quod, utem de Specie negatur non

r. 2. neceſſariò de genere negatur, vt *homo non latrat*, non ſequitur, Ergo, *Nullum animal latrat*, quia Species eſt genere anguſtior.

2 Quodcunq; attribuitur generi, non ſtatim attribuitur ſpeciei, niſi vniuerſale ſignum ſit appoſitum, vt *Datur animal rationale*: ergo, *datur brutum rationale*, non rectè ſequitur quia, *omne animal non eſt rationale*. Quòd ſi nota vniuerſalis addatur, ſtatim ſequetur argumentum, vt *Omne animal eſt ſenſile*: ergo, *brutum ſenſit*; *Senſibilitas enim cuilibet animali conuenit*.

3 Quod non alicui ſpeciei conuenit, illud generi non competit; *vt nec ruta, nec ſaluia, nec aliqua alia ſpecies plantarum videt*: ergo, *nulla planta videt*.

4 Quod vni aut alteri ſpeciei conuenit, illud etiam generi competit, ſed particulariter. *Temperantia verſatur circa voluptates moderandas*: ergo, *aliqua virtus circa voluptates moderandas*.

3 *ffiren-* LOcus à Differentia petendus eſt, quando probaremus ſpeciem de re aliqua affirmari poſſe, aut negari, quia de eadem verificatur aut negatur eius differentia ſpecifica.

Maxima.

Cui tribuitur differentia ſpecifica, eidem attribuitur ſpecies; à quo verò ſeparatur, ab eodem ſeparatur ſpecies, vt *rationale eſt, igitur homo eſt. Non eſt homo*, ergo, *non eſt rationale*.

4 *A materia.* AMateria argumentum ducitur quando probamus aliquid fieri poſſe, quia præſtò eſt materia ex qua conficitur.

Maxima.

1 Poſito & affirmato materiato, ponitur & affirmatur materia.

Notandum autem eſt quòd duplex eſt materia, vel Permanens, quæ in re materiata ſeu effecta permanet, vt *lapides & ligna ſunt materia domus*, vel Tranſiens quæ non manet in re effecta, ſed mutatur; *ita farina & c. q. ſunt materia panis*: In permanente cauſa valet argumentum ab eſſe materiati ad eſſe materiæ, vt *aurum eſt rotundum, ergo, aurum eſt*; in tranſeunte verò valet ab eſſe materiati ad fuiſſe materiæ, vt *Panis eſt*, ergo, *fu-*

2 Sublato materiato non tollitur materia: vnde non sequitur, *Aurei non reperiuntur annuli*, ergo, *nec aurum*, *Panis non est*, ergo, *non est farina.*

RAtio à Forma ducitur, quando probatur Formatum actu non dari, quia eius forma non potest assignari.

Maxima.

1 Posita forma substantiali res ipsa ponitur & sublata tollitur. *Vt Terra non viuit quia non habet animam vegetativam. Homo est, quia anima rationalis est prædita.*

2 Posita forma accidentali ponitur res ipsa quæ denominatur, & sublata tollitur *vt hoc lignum habet formam mensæ*, ergo, *est mensa*, *non habet figuram nauis*, ergo, *non est nauis.*

3 Tantum vnaquæq; res potest, quantum eius forma permittit; *Ignis enim calefacit mediante calore, quo cessante desinit operatio.*

ATOto & parte ducuntur argumenta, quum probaremus aliquid parti inesse, quia toti subiecto idem inest, aut toti non inesse, quia nulli parti communicatur.

Maxima.

1 Positis omnibus partibus integralibus & essentialibus, totum integrale & essentiale sigillatim ponitur; vna verò principali parte destructa, totum concidit; *vt si fundamenta sint iacta, paries sit structus & tectum impositum, Domus extruitur. Quòd si corporis humani semel præcisum sit caput, aut euolauit anima, non amplius est homo*

2 Quod essentialiter toti subiecto inest, illud partibus inesse dicitur, quod autem nullis partibus insit, nec toti inerit simpliciter, vt *Augmentatio essentialiter corpori vegetanti inest*, ergo, *cuilibet parti inest. Nec Iudæi, nec Gentes iustificantur per legem*, ergo, *Nullus homo iustificatur operibus legis.*

T. 2.

CAP. X.

De locis subſtantiam concomitantibus, ductis à Generatione, à Corruptione, ab vſu, à proprio, à communiter accidentibus.

cra-

A Generatione rei locum petimus, quando probaremus rem aliquam bonam eſſe vel malam, quia eius ortus bonus erat vel malus.

Maxima.

1 Quorum ortus eſt bonus, ea etiam ſunt bona, ſin ortus per ſe ſit malus, ea ſemper ſunt mala: *vt Inſtitutio & ordinatio coniugij eſt bona, ergo ipſum quoq; coniugium eſt bonum. Aliena bona vi detrahere eſt ſimpliciter malum, ergo opes eo modo acquiſita ſunt ſimpliciter mala.* Intelligenda autem eſt hæc maxima de ortu per ſe, non per accidens: *vt Generatio hominis eſt per ſe bona, per accidens tamen fiat mala, ſi nimirum ſit illegitima, vel hominem in probum, Eccleſia peſtem, aut Reipub. labem producat.*

2 Si genita ſint bona, ipſorum generatio eſt bona, ſin mala, malus erat ortus, *vt Eruditio eſt bona, ergo literis inuigilare, doctos præceptores audire, ſtudijs incumbere eſt bonum, quia his mediis acquiritur eruditio.*

8 rrupti-

A Corruptione pari ratione argumentamur ac à Generatione, quando nimirum res bonas aut malas fuiſſe ab earum exitu probemus.

Maxima.

1 Quorum corruptio vel interitus malus eſt ea ſunt bona, quorum verò corruptio eſt bona ea ſunt mala. *Vt Oblivio literarum eſt mala*, ergo, *literæ ſunt bonæ: Carnis & veteris hominis crucifixio eſt bona*, ergo, *vetus homo eſt quid malum.*

2 Si corrumpenda ſint mala, corruptio eſt bona; ſin corrupta ſint bona, corruptiones malæ ſunt. *Vt Imago Dei in homine ſunt quid bonum*, ergo, *corruptio eius mala eſt: peccata ſunt mala*, ergo, *eorum abolitio eſt bona.*

9 ſu.

AB vſu rerum, argumentum frequens eſt & vtile, dum ex vniuſcuiuſque rei vſu, ipſius bonitatem aut malitiam inquirimus.

Maxima.

Maxima. SEC

Quod bonum vsum habet idipsum bonum est, & è contrà; cuius verò malus est vsus idipsum est malum. *Cognitio Philosophiæ bonum habet vsum*, ergo, *Philosophia bona est. Venenorum malum est vsus*, ergo, *Venena mala sunt.* Quando verò rerum vsus ab vtentium voluntate dependet, non semper vera est hæc maxima, *nam miserias & calamitates quidam ad bonum vsum vertunt. philosophiam etiam alij ad errores suos incrustandos pessimè exercent.* Caustic

LOco à proprio vtimur, quando probaremus rem, quæ in controuersia est, non esse hanc aut illam substantiam, quia eiusdem proprietas assignato subiecto non rectè accommodetur. A Pro

Maxima.

Cui tribuitur vel adimitur accidens proprium, ei quoque subiectum tribui vel adimi necesse est. *Vt Christus est ab æterno*, ergo, *non est homo.*

ACommunibus accidentibus argumentamur, probando subiectum illud de quo agitur ita se habere vt dicimus, quoniam ijsdem accidentibus imbuitur, quibus imbui solet. A com ter acci bus.

Maxima.

Posito accidente inseparabili ponitur eius subiectum, & reipsa sublato tollitur; separabili autem accidente negato, non tollitur subiectum; nec posito subiecto, ponitur illud accidens. *Vt Carbones isti sunt summe calidi*, ergo, *sunt igniti*; non autem sequitur, *purpuratus est*, ergo, *est Rex*, nisi aliorum accidentium congeriem adijciamus, *vt quod in solio sedeat, sceptrum teneat, satellites ipsum tueantur, subditi aperto capite ipsum circumstent.*

CAP. XI.

De locis mediis, Coniugatis, & Diuisione.

LOco à Coniugatis & Casibus vtimur, quando ostenderemus abstractum alicui subiecto non inesse, quia concretum non inest, *vt nigredinem in niue non inesse, quia nix non denominatur nigra.* A Conia

Maxima.

2 Posito vno coniugatorum ponitur alterum, & sublato tollitur; *vt iustè agit*, ergo *est iustus*, *ignauè pugnat*, ergo *est ignauus*. Sed limitatio huius regulæ ex Morali Philosophia est petenda; nisi enim quis scienter, volenter, aut constanter actiones eas edat quæ ad habitum requiruntur, impropriè denominetur secundum illum habitum agere; *vt iustè agit*, ergo *est iustus*, rectè concludit, quia iustè agere est scienter volenter & constanter secundum iustitiam agere: sed *iusta agit*, ergo *est iustus*, non sequitur, quia quispiam vnam aut aliam actionem temerè & inconsultò agat, idcirco ab ea actione non est denominandus iustus.

3 Si coniugatorum vnum vni conueniat; alterum etiam conuenit alteri, *vt si album sit coloratum, albedo est color.*

1 Sed hic summoperè cauendum, vt prædicatio sit per se, id est, vt prædicatum & subiectum sint eiusdem naturæ: nam si duo concreta per accidens de se inuicem prædicentur, *vt album est dulce, & dulce est album*, eorum abstracta de se inuicem similiter non prædicantur; non enim dicimus *albedo est dulcedo, nec dulcedo est albedo*, quia prædicabantur per accidens, nec naturam suam communicant, *vt color albedini*, aut *sapor dulcedini*.

2 Secundò obseruandum, vt vera assignentur denominatiua secundum rem & significationem. Non enim sequitur *Somnolentus est vitiosus*, ergo *somnus est malus*, somnolentus enim non est somni, sed somnolentiæ denominativum; vnde potiùs ratiocinandum est, *Somnus est bonus*; *igitur dormire est bonum*. Nihil enim refert vtrum significatione tantum, an voce & significatione simul denominatio fiat; quod enim præcipuè hic quæritur est significatio.

LOcus à diuisione vim obtinet, quando aliquid membris diuidentibus competere ostenderimus, quia Diuisio conuenit, aut Diuiso non conuenire quoniam nullis membris diuidentibus conueniat.

Maxima.

1 Quicquid affirmatur vel negatur de omnibus membris diuidentibus, id quoque de diuiso similiter affirmari

affirmari aut negari oportet: & contrà, quicquid de diuiso materialiter negatur, illud de membris diuidentibus affirmari debet aut negari; vt *si omnia grœßilia, reptilia, volatilia, natalitia mouentur, animal ipsum moueri necesse est; & si animal ipsum non sit insensile, nec aquatilia, nec volatilia, nec reptilia sunt insensibilia.* SECT.

2 Condiuidentium vno aut altero sublato manet reliquum, positoque vno aut altero reliquum tollitur; vt *Animalium aliud sanum est, aliud agrum, hoc animal sanum est*, ergo *non est agrum*; *aut agrum est*, ergo *non est sanum.*

Huius canonis ratio est, quia membra diuidentia non possunt coincidere.

CAP. XII.

De locis externis. A causa efficiente & finali, ab Oppositis, à Disparatis, à Comparatis, Circumstantijs, à Signis, ab antecedentibus, & consequentibus, à necessario, & impossibili, ab Exemplis, ab Autoritate.

LOcus ab efficiente principali & per se probat effectum actu existere. 14 *A causa efficiente.*

Maxima.

Posita causa efficiente proximâ & sufficiente, ponitur effectus, vt *posito Sole supra Horizontem ponitur dies.*

Posita causa remota non ponitur necessariò effectus, sublata verò tollitur. 2

Quidquid efficit tale est magis tale *vt ignis efficit aquam calidam*, ergo *est magis calidus*: sed requiritur primò, *vt affectio vtriq; subiecto ineſſet*, vnde non sequitur, *vinum facit hominem ebrium*, ergo *est magis ebrium*; secundo vt causa sit per se, tertio vt sit susceptibilis graduum, vnde non valet, *latum à Sole calet*, ergo *Sol magis calet.* *Conditiones*

CAusa finalis ostendit & mediorum & destinatorum naturam iuxta finem ad quem præcipuè tendunt, & in quo acquiescunt. 15 *A causa fi*

Maxima.

1 Qualis est finis, talia sunt quæ tendunt ad finem, & propter finem suscipiuntur, vt *si Princeps floren-*

T. 2. *tem omnibus rebus velit esse suum pronunciam, necesse est vt sinceros & fideles Ecclesia præficiat ministros, leges sanciat bonas, præmia bonis, & improbis supplicia decernat.*

2 Posito fine ponuntur media ad finem ; *vt posita scientia, ponitur demonstratio*, sed remoto fine cessant media, *vt Qui non cupit eruditionem consequi, non emit libros.*

16 O *positis.* EX oppositis argumentamur, quum probaremus vnum oppositorum subiecto non inesse, quia alterum inest, aut contrariam eorum rationem esse ; quia sunt contraria.

Opposita sunt quadruplicia vt superiùs demonstrauimus ; Contraria, Priuantia, Relatiua, Contradictoria, & singula habent suos proprios Canones.

Maxima.

1 Posito vno relatorum ponitur alterum, & sublato tollitur, vt *Pater est*, ergo, *habet filium, habet filium*, ergo, *est Pater.*

Sed hæc maxima tenet solummodò in relatis secundum esse, non secundum Dici.

2 Posito vno contrariorum remouentur reliqua omnia, vt *aqua est calida*, ergo, *non est frigida.*

3 Remoto vno contrariorum immediatorum ponitur alterum in subiecto capaci, in mediatis verò posito vno tantùm negatur alterum ; vt *hic homo est liberalis*, ergo, *non est auarus, Non est sanus*, ergo, *est ægr.*

4 Posito habitu in subiecto capaci tollitur priuatio & contrà, vt *Socrates cæcus est*, ergo, *non videt, Videt*, ergo, *non est cæcus.*

5 Posito vno contradicentium tollitur alterum, *vt homo est doctus*, ergo, *non potest esse non doctus.*

17 D *separatis.* LOcus à disparatis est petendus, quum probaremus res non confundi, sed in sua natura dissimiles esse & differentes.

Maxima.

Posito vno disparatorum remouentur reliqua, remoto verò vno non statim remouentur reliqua ; *vt hæc scientia est Logica*, ergo, *non est Metaphysica* ; non autem sequitur, *Bucephalus non est Bos*, ergo, *non est Equus.*

Canno

Canon verò iste obtinet suam veritatem, quando in abstracto loquimur & non in concreto, vnde non sequitur, *Petrus est Grammaticus*, ergo, *non est Logicus cum vterq; esse possit.* SEC Nota.

A Comparatis argumentum petimus, cum rerum similitudinem aut dissimilitudinem, quam habent ad se inuicem ostenderemus. 1 A Com

Comparata dicuntur, vel ratione
- Quantitatis, *vt par vel impar*, quæ sub se maius & minus comprehendunt.
- Qualitatis, *vt simile & dissimile*, quibus proportio & disproportio referantur.

Paria sunt in quibus quantitas qua comparantur, neque maior, neque minor est; sed quanta est in vno tanta est in alio; vt *si stultus cum luna sit conferendus in inconstantiâ, si ea tanta est in stulto, quanta est in luna, ratione mensuræ illius inconstantiæ, stultus & luna sunt paria.* Paria.

Maxima.

Si duo sint æque paria & vnum erit tale, alterum erit tale, si vnum non erit tale, alterum non erit tale, *vt si ratio & experientia sint Medico æque necessaria, experientia vero maximè est necessaria, necessaria etiam erit ratio.*

Imparia sunt quorum quantitas non est vna. Impari

Maxima.

Si quod minùs videtur inesse inest, quod magis videtur inesse magis inest; sin quod magis videtur inesse non inest, nec id quod minus videtur inesse inerit. Vt *si ingratitudo erga præceptores pœnam mereatur, maiori supplicio vindicandus est contumax eorum contemptus.* Item, *Quod Demosthenes non persuasit, multo minus persuadebit Grillus.*

Similia sunt, quæ conueniunt Qualitate. Dissimilia quæ differunt. Similia dissimi

Maxima.

1 Quod in vno similium valet aut non valet, illud cæteris conuenire, aut non conuenire dicatur, vt *Iohannes est mortalis*, ergo, *Petrus est mortalis, in vtroq; enim est eadem verisimilitudo.*

2 Dissimilibus dissimilia conueniunt, vt *anima rationalis & anima bruti dissimiliter informant*, ergo, *hæc mortalis est, illa immortalis.*

Sub

T. 2. io & ortio. Sub his contineri videntur loci à proportione & disproportione, qui tamen à prioribus differunt, quòd illic vna res vni cuilibet alij comparatur, hic verò non est rerum similitudo, sed quædam habitudinis comparatio.

Maxima.

1 De proportionalibus est idem iudicium: vt *Quomodo se habet lumen oculi in corpore, sic rationis lumen in anima; oculus verò corpus dirigit*, Ergo *ratio dirigit animam.*

2 De ijs inter quæ non est eadem proportio, non idem erit iudicium. *Anima in homine non est vt nauta in naui, nauta vero non viuificat nauem*, Ergo *anima hominem informat.*

um- A Circumstantijs ducitur argumentum quando à loco, aut tempore rem ita esse, aut non fuisse colligimus.

Maxima.

1 Posito corpore aut alia quacunque re necesse est ei tẽpus attribui, & remoto tempore vniversaliter res ipsa removetur, vt *Pythagoras nondum natus fuit Numæ tempore*, Ergo *Numam non docuit.*

2 Posito corpore aut aliqua re finita necesse est locum poni, neque absentis membra aliquid agunt in eo loco vnde absunt: vt *Cicero non fuit Romæ, cum inficeretur Julius*, Ergo, *Iulium non interfecit.*

o nis. A Signis argumentamur quando probamus aliquid esse, quod huic aut illi signo est coniunctum. Signa verò sunt vel necessaria, vt *Lux astri ortus, Lac conceptionis*: vel non necessaria sed quæ sæpe eveniunt, vt *Cometa est signum pestis.*

Maxima.

A signis necessarijs valet consequentia perpetuò, & quandoque à non necessarijs, præsertim si multa signa simul concurrant.

1 tece- us & uen- AB antecedentibus & consequentibus concludimus, quando probamus essentiam posterioris per prioris essentiam.

Maxi-

Maxima. SECT.

Posito antecedente ponitur consequens, & sublato tollitur. *Vt Sol est ortus*, Ergo, *Terra est illuminata. Mulier non fuit grauida.* Ergo, *non peperit.*

Valet hæc Maxima si antecedens sit causa proxima, reciproca, perfecta, totalis & immediata seu cum effectu coniuncta: item si antecedens sit subiectum vniuersale, primum, aut signum necessarium. *Quando valet.*

22

A Necessario & impossibili argumentamur, quando rem nullo modo se aliter habere ostendimus. *A necess. & impos.*

Maxima.

Cognita necessitate, aut impossibilitate in artibus & consilijs, sublatâ dubitatione mens assentitur & obtemperat necessarijs, reijcit verò impossibilia. *Vt Flumen non potest ponte aut vado transiri, necesse est igitur illud nauigio trauare.*

23

AB exemplis aliquid confirmamus, quando ex aliorum factis hoc licitũ aut illicitũ esse declaramus. *Ab exemp.*

Maxima.

Valet consequentia ab exemplis, cum ratio similis appareat, non autem quando est dissimilis: vnde non sequitur, *Moses recte fecit spoliare Ægyptios, quorum hospitio longè vsi fuerunt Israelitæ*; Ergo, *& nobis fas est spoliare hospites.*

24

DIisputatur ex testimonio, quando conclusioni fidem facere conamur ab auctoritate alicuius ponderis. *Ab auctoritate.*

Testimonia verò sunt vel { Diuina. / Humana.

Maxima.

Testimonia diuina valent tum affirmatiue tum negatiue: vnde sequitur, *credo & baptizatus sum*, Ergo, *æterna vita fruar. Sacræ literæ nihil tradunt de inuocatione sanctorum:* Ergo *sancti non sunt inuocandi.*

Testimonia humana affirmatiue valent, si à doctis, & artificibus proceduntur, non autem negatiue, vt, *Cicero dixit, Superstitio est nihil melius*, Ergo, *fides est ipsi danda:* non autem valet, *Aristoteles nihil de vita æterna*, Ergo, *post hanc mortalem non datur vita aliqua immortalis.*

CAP.

CAP. XIII.

De Syllogismi Sophistici seu fallacis Diuisione.

FInita tractatione de Syllogismo tam necessario quàm probabili, ad sophisticum seu fallacem procedendum est.

Fallax verò seu captiosa argumentatio est, quæ speciem & apparentiam veræ rationis habet, cum tamen non sit vera.

Et quia contingit nos tribus modis decipi posse, vel cum argumentatio falsò concludatur ratione formæ, vel quando videtur necessaria ratione materiæ concludere & non concludit, vel quando probabilis apparet cum sit falsa,

Secundum triplicem hunc errorem, captiosum Syllogismum triplicem esse volumus,
- Paralogismum.
- Pseudographum,
- Sophisticum.

Paralogismus est, qui falsò concludit ratione formæ, vt ex merè negantibus, aut particularibus, aut affirmatiuè in secunda figura.

Pseudographus est, qui ex proprijs alicuius disciplinæ principijs non autem veris ratiocinatur, vt si quis ita argumentetur. *Omnes linea ductæ ab eodem puncto ad idem, sunt æquales, linea recta & linea curua tendunt ab eodem puncto in idem.* Ergo, *sunt æquales*; hic Syllogismus est Pseudographus, quoniam male vtitur principio Geometrico, verum enim est illud principium de lineis ductis per idem spacium, sed non per diversum.

Sophisticus Syllogismus est, qui fit ex communibus propositionibus specie probabilitatis animos ferientibus quando in sua natura non sunt veræ, vt

Nulla opposita sunt simul vera,

Subcontraria sunt opposita, Ergo *non sunt simul vera.*

Maior enim videtur vera & probabilis, eò quod multa opposita vtpotè contraria, & contradictoria, non possunt esse simul vera; absolutè tamen vera non est, quia aliter se res habet in subalternis.

Sed

Sed qnia Tyronibns, in cuius vsum hanc tractatiunculam conscripsimus, acuta nimis hæc videatur fallaciarum distinctio, vt eorum captui nosmetipsos applicemus, fallacias omnes ex vulgari opinione in duas partes distribuemus, quarum aliæ sunt in Dictione, aliæ extra dictionem, de vtrisque pauca adijciemus.

CAP. XIIII.

De Fallacijs in Dictione.

FAllaciæ in dictione sunt, vbi ambiguitas magis in verbis quàm in rebus hæret.

Earum sunt sex, Æquivocatio, Amphibolia, Compositio, Diuisio, Prosodia, Figura dictionis.

Æquivocatio est quando vocabulum ambiguum diversas significationes habens, aliter in vna, aliter in alia Syllogismi parte accipitur. *Fallacia quiuoca*

Solvitur per distinctionem vocabuli æquivoci in suas diversas significationes; vt si aliquis ita argumentaretur; *Solutio.*

Qui credunt saluantur,
Diaboli credunt & contremiscunt, Ergo, *saluantur.*

Neganda esset consequentia, quia in maiori propositione verbum illud *credit* implicat *fidem saluificam*, in minore includit *fidem historicam*, & proinde quatuor sunt termini in hoc Syllogismo.

Fallacia Amphiboliæ est quando ex Orationis multiplici sensu oritur deceptio. *Fallacia phibolia.*

Hæc Bifariam accidit: primò qnando Oratio plures sensus admittit proprios, vt,

Qui quid est Aristotelis possidetur ab Aristotele,
Hic liber est Aristotelis; Ergo *possidetur ab Aristotele.*

Est enim ambiguum & anceps, vtrum qui sic loquitur, significat librum hunc esse Aristotelici ingenij fœtum, an ab eo possideri. Secundò cum Oratio alium habeat sensum proprium, alium Metaphoricum & improprium; vt,

Quisquis arat littus, littus proscindit aratro
Ast operam perdens, littus perhibetur arare;
Ergo *operam perdens, littus proscindit aratro.*

Littus

X. 2. *Littus enim arare* principaliter significat, *terram quæ iuxta mare est arare*, vt apta fiat suscipiendo semini; Secundariò autem & minus principaliter significat, *operam perdere vel frustra laborare*, propter quandam similitudem, eo quod frustra fiat labor ille, qui impenditur arando littus.

o. Solvenda sunt huiusmodi argumenta monstrando diversam totius Orationis significationem, & exponendo propriam loquendi formulam.

ia com- Fallacia compositionis est, quando coniunguntur
ii. ea quæ non sunt coniungenda, vel vt alij planiùs definiunt, est quando ex propositione vera in sensu diuiso, & falsa in sensu composito, infertur conclusio falsa, quæ eo antecedente non rectè colligitur, nisi sumpta in sensu diuiso. v. g.

Humilis potest esse superbus:
Petrus est humilis. Ergo, *Petrus est humilis & superbus.*
Adam fuit iustus & peccator: Ergo, *fuit iustus peccator.*

9. Hæc dubitatio soluitur ostendendo peruersam compositionem.

a divi- Fallacia diuisionis est, quando ea quæ disiungenda
sio. non sunt, in conclusione separantur: vel, quando ex propositione vera in sensu composito, &, falsa in sensu diuiso, infertur conclusio falsa, quæ ex eo antecedente non rectè colligitur: vt,

Impossibile est sedentem stare:
Petrus sedet; Ergo impossibile est, vt stet.
Item,
Duo & tria sunt imparia
Quinq; sunt duo & tria; Ergo, *sunt paria, & imparia.*

Monstratur hæc fallacia, quando ea quæ diuidenda sunt diuiduntur, & sensus compositus à diuiso distinguitur.

a Pro- Fallacia Prosodiæ seu accentus est, quando ex vo-
silus cabulis Scripturam aut pronunciationem similem haoritur. bentibus oritur deceptio.

Tribus modis hæc fallacia oritur, vel ratione Quantitatis, vt quando eadem vox variis scripta aut pronunciata accentibus, varium efficit sensum: vt,

Omnia mala sunt detestanda,
Poma sunt mala; Ergo. *Poma sunt detestanda.*

SECT. 2

Vel ratione aspirationis, quando in vno loco vocabulum cum tenui Spiritu proferatur, in altero cum asperato: vt,

Omnis ara est in Templo:
Porcorum stabulum est hara; Ergo, *Porcorum stabulum est in Templo.*

Vel ratione distinctionis seu distractionis, cum simplex verbum in duo aut plura diuidatur: vt,

Omnis incuria est reprehendenda;
Senatus est incuria; Ergo, *est reprehendendus.*

Quomodo differt ab aequivocatione.

Differt à fallacia æquiuocationis, quia æquivoca sunt vocabula omninò vna, hæc verò diversum tonum habent.

Solvitur hæc fallacia, quando verus accentus pro falso, vera Scriptura pro notha ponitur.

Fallacia figuræ dictionis.

Fallacia figuræ dictionis est, quando ex similitudine terminationis aut generis eiusdem vocis falsa colligitur eadem significandi ratio, vt si dicam, *penna est prima declinationis Ergo & pœna. Habeo est secundæ coniugationis*, Ergo, & *abeo*, quia eundem finalem terminum habent.

Huc etiam referuntur errores, qui oriuntur aut ex variatione casuum: vt,

Telum est neutrius generis;
Sagitta est telum: Ergo, *Sagitta est neutrius generis.*

Aut ex variatione prædicamenti: vt,

Quicquid emisti, comedisti;
Crudum emisti: Ergo, *crudum comedisti.*

Hic enim de vna Categoria in aliam fit transitus, nam prima propositio facit mentionem substantiæ, vt illam substantiam ederet, quam emerat; secunda Qualitatis, vt scilicet ederet, eodem modo quo emerat.

Solutio.

Solvenda est hæc fallacia cùm distinctione rerum & prædicamentorum, tum reductione casuum obliquorum ad rectos.

CAP.

CAP. XV.

De Fallacijs extra dictionem.

FAllaciæ extra dictionem sunt quæ non in nudis vocibus, sed in rebus ipsis extra voces latent; & sunt septem. Fallacia accidentis, A dicto secundum quid ad dictum simpliciter. Secundum non causam vt causam, Fallacia consequentis, Petitio principij, Ignoratio Elenchi, à pluribus interrogationibus.

Fallacia accidentis duobus modis committitur, primò quando illud quod substantiæ soli convenit, attribuitur accidenti, aut contrà: vt,

Omnis homo est Substantia;
Hoc album est homo; Ergo, *hoc album est substantia.*

Secundo quando procedimus à negatione alicuius singularis, quod vni tantùm convenire potest ad negationem alterius, quod commune est pluribus: vt

Quod ego sum tu non es;
Ego autem homo sum; Ergo, *tu non es homo.*

Solvitur hic decipiendi modus per distinctionem, vbi demonstratur alia per se, alia per accidens, alia generaliter, alia specialiter rebus convenire.

Fallacia à dicto secundum quid ad dictum simpliciter committitur, cum ex propositione vera tantùm aliquo respectu, parte, aut tempore, aliquid tanquam simpliciter dictum infertur; vt *Cadauer est homo mortuus*, Ergo *est homo. Merces ejicienda sunt in mare, tempestate vrgente*; Ergo *Merces in mare sunt ejicienda.* Huc etiam refertur illud Sophisma quod tam multos vexat. *Qui dicit Socratem esse animal verum dicit, qui dicit Socratem esse Asinum dicit Socratem esse animal*; Ergo, *qui dicit Socratem esse Asinum verè dicit.* Huius Syllogismi maior est limitanda, nam qui dicit Socratem esse animal non quodvis in specie, sed vel in genere, vel certa differentia, vt rationali limitatum dicit verum, & sic minor erit falsa.

Solvitur hæc fallacia ostendendo diuersam propositionum acceptionem, nempe quomodo altera absolutè, & simpliciter est intelligenda, altera limitatè & respectu loci, temporis aut alterius certæ considerationis.

Fal-

SECT. I. *Fallacia ex ignoratione Elenchi.*

Fallacia ex ignoratione Elenchi seu contradictionis est, qua quis ex eo fallitur, quod malè redarguat, siue quòd conc'usionem Syllogismi contra se pugnantis suæ quæstioni contradicere falsò existimet.

Elenchus quid?

Elenchus enim siue redargutio *ab Aristotele* definitur Syllogismus cum contradictione conclusionis, id est, colligens contradictoriam alicuius enunciationis certæ; vt si teneremus *idem non posse dici æquale & inæquale*, & aliquis hoc redargueret, exemplo à lignis dueto, v.g.

Duo hæc ligna sunt æqualia secundum crassitudinẽ, & inæqualia secundum crassitudinem. Ergo, *eadem possunt esse æqualia & inæqualia*: committitur fallacia ignorationis Elẽchi, quia putamus hanc argumentationem nostræ sententiæ contradicere; duo *enim ligna diversâ ratione æqualia possunt esse, & inæqualia*, sed non *respectu eiusdem dimensionis*: non enim rectè instituitur contradictio, nisi sit ad idem, secundum idem, & eodem tempore, vt superiùs dmonstrauimus.

Solutio.

Soluitur hæc fallacia distinguendo inter vnam & alteram rei considerationem, quòd vel tempus non est idem, vel respectus est diuersus, vel quòd de eadem parte, vtraque conditionis membra non intelliguntur.

Fallacia non causæ vt causæ, vel causa.

Fallacia non causæ vt causæ oritur ex causarum insciitia, quando scilicet causæ aut falsæ, aut per accidens pro veris ponuntur: aut cum causæ non sufficientes enumerantur, vel etiam remotæ, ambientes, partiales, aut minùs principales, & quæ stolidæ vocantur; item cum à voluntaria causa ad necessitatem effectus, denique cum à fine improprio, seu abusu, ad causæ prauitatem argumentamur, & cum vitia personæ imputantur rei, vt *Mala sunt diuitiæ quoniam grabuntur mali. Vinum malum est quoniam ebrios facit; aqua mala est, quoniam eâ suffocantur multi.*

Solutio.

Soluitur negando falsam causam & adducendo veram.

Fallacia consequentis.

Fallacia consequentis est quando putatur consequens inferri ex antecedente cùm non infertur; vt *Flauum est, Ergo, Mel, quia Mel est flauum.*

Duc-

CT. 2. Duobus modis infertur mala consequentia, vel generaliter, quando negliguntur Syllogismorum præcepta; vel specialiter cum argumentatio procedit à genere ad speciem affirmatiuè, vt *Ciuitas est, igitur Athenæ*: à specie ad genus negatiuè: vt *Socrates non est brutum*; Ergo, *non est animal*. A causa adiuuante ad effectum, vt *Machinas bellicas fecit, Ergo, ad bellum est paratus*: ab *effectu ad causam adiuantem*, vt *Doctus est, Ergo, Athenis fuit*. A partibus ad totum partitione plena non facta, vt *Alexander Persas & Indos vicit, totum igitur terrarum orbem subegit*.

tio. Solvitur vel ostendendo, quòd directè Syllogismus non rectè secundum formam concludit, vel demonstrando quòd consequentia debilis est ratione materiæ secundum quam concludit.

acia à pe- Fallacia à petitione principij cernitur, quando idipsum quod est in quæstione, ad sui ipsius probationem assumitur, verbis forsan ad fraudem paululùm immutatis; vel quando ad quæstionem probandam præmissæ adducuntur tam incertæ, vel etiam ignotiores, quàm res ipsa controversa, vt *Anima est immortalis quoniam est mortis expers. Omnis homo est risibilis, quia aliquis homo est risibilis.*

io. Solvitur ostensa propositionum identitate & nugatione.

ia plu- interro- Fallacia plurium interrogationum est, quotiescunque duæ aut plures interrogationes, ita indigestæ & confusæ proponuntur, vt speciem vnius tantùm præseferant. Hæc duobus modis committitur, primò cum plura sunt prædicata, *Sitne homo animal rationi particeps, immortale & disciplinæ capax?* secundò quando plura proferuntur subiecta, vt *Nomia Virgilius, Propertius, Ouidius* fuerunt Poetæ turpissimi?

In solutione huius fallaciæ distinctè ad quamlibet quæstionis partem respondendum est: sic enim vt alios non fallas impediat tua integritas, ita vt ab alijs fallaris non permittet tua solertia.

Discursu illativo plenè & perfectè his duabus sectionibus absoluto, ad ordinativum procedam, quem hac postrema sectione breviter expediam.

ADITVS AD LOGICAM.

SECTIO TERTIA

Libri tertij,

Vno capite absolvenda.

De Ordine.

SIcut discursus illatiuus aliud ex alio probare docet, ita ordinatiuus ostendit, quomodo definitiones, diuisiones, & reliquæ partes cuiuslibet artis aut scientiæ rectè inter se connectantur, vt aliæ præcedant, aliæ consequantur. *Discursus illatiuus.*

Hic vulgò Ordo aut Methodus vocatur: ambo enim vocabula nos promiscuè vsurpamus, quatenus per illa res disponuntur, vt faciliùs eas agnoscamus.

Quoniam verò contingit vt aliud alio duobus modis notius & ignotius dicatur vel naturâ, vel nobis, hinc dubitatio non leuis oritur, vtrum iste ordo magis à natura, quàm à nobis, notis procederet: Hanc controversiam nos duplici hac distinctione solvemus.

Quando dicimus quòd aliud alio in rerum natura est notius: Illa rerum natura duobus modis potest intelligi, vel vt est rerum ipsarum natura extra omnem nostram cognitionem positarum, vel vt res ipsæ ad nos cognoscentes referuntur, sic *Principia in Philosophia naturali dicuntur compositis notiora secundum naturam, & quia nobis ex cognitis ex ijs composita constituuntur, & quòd nos dicuntur ex cognitionem naturæ compositorum.* *Notius alio duobus modis dicitur*

CT. 3. *ius nobis lex.*

Secundò Notius nobis etiam (vt prius notauimus) bifariam intelligatur, vel vt seruamus naturæ ordinem, vel vt ordine naturæ contrario vtimur; ita *in cognitione nostra confusa effectum primò cognoscimus, & per effectum ducimur in cognitionem causæ:* sed hæc cognitio adhuc est confusa, dum contra naturæ ordinem procedimus; in cognitione verò distincta secundum naturam progreditur intellectus, primò apprehendendo causam, vt per causam tandem in distinctam effectus cognitionem perueniamus; *ita generatio materiâ primâ, & prima materia generatione alio atq; alio respectu nobis notior. Generatio est materiâ prima notior confusâ nostrâ cognitione, dum causam per effectum intelligimus, & materia prima cognitione distincta est generatione notior, quia est eius causa, qua cognita effectum cognoscimus.*

His distinctionibus pro fundamento iactis, hæc extruenda sunt corollaria.

1 Tota ordinis ratio à meliore & faciliore materiæ cognitione dependet.

Ratio est, quia ordo instrumentum est ad cognitionem non ad rerum generationem conferens; Ideoq; in ordine commoditas & facilitas cognitionis maximè est quærenda; quod fit si progrediamur ab ijs, quæ nobis sunt notiora, ad ea quæ nobis sunt ignotiora.

2 Ordinandi ratio non procederet à notioribus quoad naturam, nisi quatenus ea sunt nobis notiora; ita enim sequeretur nullum alium esse ordinem præter analyticum. Et licet Aristoteles nonnunquam ab vniuersalibus ad particularia, & proindè à naturâ ad nobis nota procedere quibusdam videatur, vt *in principio Physicorum, à principijs ad composita; non tamen ita intelligendus est Aristoteles, quasi naturâ notiora primo ordine sunt collocanda, sed potius quia ea quæ sunt notiora natura, in sua nuda existentia, nobis etiam ordinem naturæ sequentibus in cognitione distincta prius se offerunt cognoscenda.* Ita enim Aristoteles *in primo Physicorum* exordium sumpsit à principijs, non quia naturâ priora sunt effectis, sed quoniam aliorum cognitionem assequi non possumus, nisi ex principiorum cognitione, itaque ex nostra cognitione rationem illius ordinis accepit & non ex rerum natura.

Ordo

Ordo (cum sit cognitionis instrumentum) ex fine diversarum disciplinarum est dividendus; quum enim inter disciplinas, aut earum cognitionem propter seipsas quærimus, & eam adepti quiescimus, quod cuenit in scientijs contemplatiuis; aut ipsam cognitionem propter se non quærimus, sed vt acquisitam ad operationem dirigamus, quod in practicis artibus contingit; pro diversitate harum cognitionum ordo in duas partes diuersas diuiditur.

Ordo in duas partes diuiditur.

Omnis enim ordo qualiscunque ille sit, vel est
- Συνθέτικος seu compositivus.
- Αναλύτικος seu resolutivus.

Ordo Syntheticus.

Ordo Syntheticus seu compositivus est, qui a principijs progreditur ad ea, quæ constant ex principijs, vt fiat perfecta rerum cognitio. Iste in scientijs solis solus cernitur: cum enim resolutivus se[illegible] à fine auspicatur, qui in disciplinis contempla[illegible]hil est nisi ipsa rerum scientia, quæ à rebus sc[illegible] reipsa non differt; certè in ijsdem nullum habeat[illegible]um, vnde relinquitur quòd solus ordo syntheticus ad quaslibet scientias tradendas est necessarius. *Ita Physica scientia quoniam ad contemplationem solum inseruit, secundum ordinem syntheticum, primo de communibus rerum naturalium principijs materia, forma, & priuatione, vnà cum communibus rerum naturalium affectionibus agit. Ab his ad magis composita, nimirum ad corpora simplicia progreditur, ab his ad mixta, perfecta, imperfecta, animata, inanimata, donec omnium rerum cognitionem habeat in qua acquiescit.*

Vbi obseruandus.

Ordo Analyticus.

Ordo Analyticus est qui à proposito vltimo fine siue agendo siue à nobis efficiendo progreditur, ad prima principia investiganda, quibus finis perficiatur.

Vbi reperiendus.

Hic in artibus practicis solùm cernitur: licet enim artes operantes ordine compositiuo vtentes à principijs initium sumunt, & ad compositum procedunt, vt *in arte ædificatoria, à lapidibus, & lignis comparando, ad domum extruendam progredimur; in artibus tamen docentibus ordine planè contrario vtimur: cum enim in ipsis finis semper proponitur certus, de quo fiat nulla consultatio, vt finis exercitus est victoria,* sequitur, quod tota

con-

ECT. 3. consultatio esset de medijs ad finem ducentibus, & proinde à fine qui nobis notus est ad ignota media progredi non possumus nisi ordine resolutivo. Huius ordinis evidentem instantiam nobis præbet *ars Ethica seu moralis, quæ à felicitate vt à fine ad virtutes quæ sunt media ad feliciatem ducentia* ἀναλυτικῶς *progreditur.*

In vtroque tam resolutiuo quàm compositiuo ordine summoperè videndum, primò ne qua pars desit, secundò ne qua supersit, tertiò nequa inutiliter repetatur, vltimò vt omnes partes aptis transitionibus sint connectendæ.

LECTORIBVS DOCTIS, & INDOCTIS.

INdocti non damnent, quod ipsi nesciunt; docti non invideant, quod ipsi novum putant; ab vtrisq; peto, si alicubi erratum sit, illud castigent, non culpent; si quid ab illis merui, vt Deo non mihi gratias rependerent. Valete.

FINIS.